

Farvel til fodbold?

Hvorfor fravælger 13-18-årige klubfodbold i KBU-regi? - en rapport om frafald

Af Søren Østergaard

Center for Ungdomsstudier og Religionspædagogik

Indholdsfortegnelse

1. Farvel til fodbold – intro til en undersøgelse	3
2. "Der er altså andet i livet end fodbold" – perspektiver på ungdoms- og fodboldliv i en tid, hvor det meste er til forhandling	5
2.1. Hvornår er man ung? Det er et rigtig godt spørgsmål!	
2.2 Når det ikke længere "blot" handler om at finde sig selv – en introduktion til det helt store projekt	
2.3 Og hvordan ser virkeligheden så i virkeligheden ud? – En række skud fra hoften	
2.4 Og? – en kort opsummering	
3. Engagement og frafald - hvad ved vi allerede?	13
3.1 Når børn og unge vælger til ...	
3.2 "De alsidige" og "de fokuserede" - lidt om forskellige typer af brugere...	
3.3 Hvorfor vælger de fra?	
3.4 Hvor stort er problemet egentligt – tallene på bordet	
4. "Hvordan fandt I så ud af det?" – en kort introduktion til undersøgelsen og dens metode	21
4.1 Det hele begyndte...	
4.2 Når jeg ser tilbage...	
4.3 Korte data om de citerede interviewpersoner:	
5. Frafall - et komplekst samspil af mange forskellige faktorer	28
5.1 Hvordan forløb processen	
5.2 Hvilke enkeltfaktorer ser ud til at have størst betydning i forhold til frafall?	
5.3 Manglende tid	
5.3 Jeg kunne ikke med træneren eller træningen	
5.4 Jeg blev træt af klubben	
5.5 "Kammeratskabet var ikke særlig godt på det nye hold, jeg rykkede op på"	
5.6 Var der noget, der kunne have ændret din beslutning?	
5.7 Det er ikke unormalt at holde pause!	
5.8 At man ikke spiller i en klub betyder ikke, at man ikke spiller fodbold!	
6. Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder – et forsøg på en opsamling og perspektivering	53
Litteraturliste	59
Appendiks	60
Bilag 1: Det anvendte spørgeskema	

1. Farvel til fodbold – intro til en undersøgelse

Det massive frafald i ungdomsfodbolden har været et centralt tema i fodboldkredse igennem en del år, og i DBU-, lokalunions- og klubregi er der iværksat mange spændende tiltag for at imødegå frafaldet!

Imidlertid er det tankevækkende, at debatten og konkrete tiltag i højere grad baserer sig på fornemmelser for årsagerne til, at unge stopper snarere end konkret viden. Erkendelsen af dette "videnshul" er den primære årsag til, at KBU valgte at iværksætte undersøgelsen "Farvel til fodbold?".

Intentionen var - gennem en systematisk afdækning af de mange og indbyrdes afhængige faktorer, som 13-18-årige angiver som væsentlige i forhold til deres frafald - at tilvejebringe en viden, som kan medvirke til, at såvel KBU og klubber kan optimere arbejdet med at fastholde en større procentdel unge i klubberne.

At kunne fastholde en større procentdel af spillerne er væsentligt set fra et klubperspektiv, hvor man ofte kæmper med, at det er "Tordenskjolds sagnomspundne soldater", der sørger for, at klubben kan fungere i dagligdagen. Hvis det kunne lykkes blot at fastholde blot nogle få procent flere, end man gør i dag, ville det i mange klubber betyde, at arbejdet kunne fordeles på lidt flere hænder, og at klubbernes arbejde ville være i en løbende fornyelsesproces.

Fastholdelse dog ikke kun vigtigt fra et klubperspektiv – fastholdelse er også vigtigt fra et individ- og samfundsmæssigt perspektiv! Fodbold handler jo ikke blot om at score ét mål mere end de andre. Fodbold- og klublivet kan være vigtige sociale arenaer, hvor de unge tilegner sig værdier og kompetencer, der er vigtige på den videre rejse i livet!

Dette lidt langhårede perspektiv er vigtigt at holde sig for øje i fastholdelses-debatten! Det handler ikke blot om at fastholde spillere, så vi kan stille hold på søndag eller på sigt har en træner til 3. lilleput-holdet. Det handler også om at fastholde *mennesker* i miljøer, som er bærere af vigtige og positive værdier som kammeratskab, leg, engagement, medindflydelse samt det at skulle fungere som en del af et hold.

1.1 Hvad er der på menuen – lidt om rapportens opbygning

Fodboldliv og ungdomsliv er uløseligt knyttet sammen for spillere i 13 -19-års alderen! Fodbold er blot én blandt mange vigtige punkter på deres dagsorden. Når man vælger fodbold fra, hænger det for en stor gruppe sammen med mange andre vigtige projekter, de oplever at skulle forholde sig til i denne periode af livet. I kapitel to "*Ungdomsliv og fodboldliv*" sættes der fokus på nogle af disse mange projekter, herunder det helt store projekt, der handler om, at man skal "skabe sig selv". Der stilles skarpt på nogle af de mulige udfordringer, som de ændrede rammer omkring ungdomslivet måske stiller trænere, ledere og klubber overfor.

I kapitel tre "*Engagement og frafald – hvad ved vi allerede?*" introduceres et par eksisterende undersøgelser omkring årsager til, at børn og unge hhv. påbegynder og dropper ud af idrætsaktiviteter, og med afsæt i den tilgængelige statistik tegnes der et overordnet billede af medlemsudviklingen i DBU og KBU-regi i perioden 1996-2006.

Undersøgelsens metode og informanter bliver kort introduceret i kapitel fire: "*Og hvordan fandt I så lige ud af det?*", mens kapitel fem: "*Frafald – et komplekst samspil af mange forskellige faktorer*" - rapportens hovedafsnit – beskriver og drøfter de mange data, som undersøgelsen har tilvejebragt.

I kapitel seks: *"Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder!"* opsummeres rapportens vigtigste konklusioner, og der peges på en række udfordringer, som trænere, ledere, klubber og KBU bør forholde sig til i forhold til frafaldsproblematikken.

Rapportens udgør en helhed, hvor de enkelte kapitler bygger videre på de foregående, men hvis du som læser tænker, at f.eks. kapitel to og tre lyder lidt for teoretiske – hvad de i udgangspunktet ikke er! - så giver det også god mening at springe frem til kapitel fem og seks.

1.2 Hvem i alverden havde I tænkt jer skulle læse rapporten?

Den primære målgruppe er ledere og trænere i fodboldklubber i KBU-regi! Rapporten er ikke tænkt som endnu en støvsamler på kontoret men som et konkret værktøj. Undersøgelsen kan forhåbentligt medvirke til at bevidstgøre de mange trænere, der til daglig arbejder med aldersgruppen, omkring nogle af de udfordringer, vor tids unge står over for samt igangsætte de nødvendige samtaler blandt klubledere, der har indflydelse på rammerne omkring ungdomsfodbolden i de enkelte klubber. I forsøget på at "kickstarte" samtalen er der løbende indføjet *"til overvejelse"*- spørgsmål. På den måde kan der måske bygges bro mellem rapporten og så den specielle lokale virkelighed, som udgør rammen omkring arbejdet i de enkelte klubber.

Der er således tale om en ret bred målgruppe for undersøgelsen. Det har ikke i sig selv haft betydning for, hvordan undersøgelsen er blevet gennemført men har betydning for, hvordan vi forsøger at formidle undersøgelsens resultater – nemlig i et forholdsvist tilgængeligt sprog. Vi har forsøgt at luge ud i de værste faglige temer, så du vil næppe møde nogle "reciprokke, hermeneutiske diskurser"

Som udgangspunkt er rapporten således tænkt som en brugsbog målrettet til klubber i KBU, men vi håber alligevel, at rapporten også vil blive læst uden for en snæver KBU-sammenhæng. Rapporten bygger på et solidt og gennemført stykke forskningsarbejde, der er med til at kaste lys over tematikker i frafaldsforskningen, som kun i meget begrænset omfang tidligere er blevet behandlet i en dansk sammenhæng.

Tak ...

Rapporter kommer ikke ud af ingenting og skriver ikke sig selv, og derfor giver det god mening at sige tak til de ca. 300 såvel nu- som forhenværende KBU-medlemmer, der tog sig tid til at svare på spørgeskemaet, de 25, der tog sig tid at lade sig interviewe, til Jan Kristensen og resten af KBU's administration, der tog sig af kopiering, udsendelse af breve osv. – jeg har aldrig oplevet noget lignende – verdensklasse! , Hubert Freynhofer, som har haft styr på teknikken, følgegruppen bestående af Tom Jensen og Jesper Hjulmand, som har været leveringsdygtige i god sparring, Kirsten Grube for korrekturlæsning m.v., samt Herfølge Boldklubs Viasat-hold, der igen i år har spillet så ustabil, at det heller ikke i år gav den store mening at bevæge sig ud på stadion – uden jeres svingende præstationer havde det næppe været muligt at overholde deadline!

Frederiksberg, juni 2007
Søren Østergaard

2. ”Der er altså andet i livet end fodbold” – perspektiver på ungdoms- og fodboldliv i en tid, hvor det meste er til forhandling

Unge i alderen 13-18 år og de fodboldklubber, de er aktive i, er så ”heldige”, at de får lov til at være en del af en tid, hvor rigtig mange ting er i opbrud og til forhandling. Omfanget af og hvor grundlæggende dette opbrud er, indikeres af samfundsanalytikeren Lars Qvortrup, når han påpeger, at:

”Der er tale om et kulturelt paradigmeskift, som vi næppe aner de fulde konsekvenser af. Den informationsteknologiske udvikling vil med sandsynlighed medføre omvæltninger i vores virkelighedsopfattelse og menneskesyn og vil således omdanne en række af de begreber og forståelseshorisonter, vi i dag tager for givet som noget absolut grundlæggende...”
(Qvortrup 1998)

De kort, der tidligere har været med til at vise vejen, viser sig pludselig ikke længere brugbare, og udfordringen består i – for den enkelte unge og klubberne - at finde andre måder at navigere på i et nyt ”landskab”!

Hensigten med dette kapitel er - gennem en kortfattet introduktion til ungdomskulturerne, unges identitetsarbejde samt en indføring i en række af de aktuelle temaer, som vor tids unge skal forholde sig til - at bringe læseren i øjenhøjde med vor tids unge og pege på nogle af de udfordringer, man som trænere, ledere og klubber står overfor, hvis man ønsker at udvikle miljøer, der forekommer meningsfyldte og attraktive for en stadig større gruppe af ungdomsspillere.

2.1. Hvornår er man ung? Det er et rigtig godt spørgsmål!

Mens der indtil midten af 1990’erne har været en rimelig enighed om forståelsen af ungdomstiden som et separat livsafsnit, er der pt. blandt udviklingspsykologer og ungdomsforskere en forståelig famlen i forhold til at bestemme ungdomstidens begyndelse, varighed og afslutning. Meget enkelt sat op kan man sige, at problemstillingen består i, at ungdomstiden - udover at handle om biologi - også handler om psykologiske, sociologiske og kulturelle faktorer - hvilket som bekendt er nogle forholdsvis variable størrelser (Clark 2001).

Mere konkret bliver man i dag ung i en stadig tidligere alder. Det kommer bl.a. til udtryk ved:

- At den traditionelle legealder i løbet af 1990’erne faldt fra 12-14 til otte år. I otteårsalderen stilles bilerne og dukkerne på hylden, og man begynder i stigende grad at ”lege” med diverse kulturelle produkter: Mode, musik, pc’ere, mobiltelefoner m.v. Produkter, der tidligere var forbeholdt unge og voksne.
- At børn stadig tidligere opdrages til selvbestemmelse, indflydelse og forhandling.
- At børn stadig tidligere, f.eks. gennem tv og internet, introduceres til voksenlivets værdier, vilkår og problemstillinger.

Børns dannelsesproces forløber generelt anderledes end for bare en generation siden, og overgangen til ungdomstiden finder for en voksende gruppe af børn sted i en forholdsvis tidlig alder. Denne udvikling er f.eks. blevet søgt indfanget gennem begrebet ”betweenagere”, der indikerer, at man befinder sig i en mellemfase mellem to livsafsnit: Fysiologisk er man stadig barn, men gennem forbrug og mediebrug agerer man i en verden, der tidligere var forbeholdt ”rigtige” unge og voksne.

Det bliver ikke specielt meget lettere, når man skal forsøge at bestemme overgangen mellem ung

og voksen. Traditionelt er overgangen til voksenlivet blevet kædet sammen med ydre kendetegn såsom arbejde, parforhold og børn m.v. Disse kriterier forekommer dog stadig mere problematiske i en sammenhæng, hvor f.eks. uddannelsestiden forlænges, der er fokus på livslang læring, stadig flere studerende har erhvervsarbejde gennem hele deres studie, førstegangsfødende kvinder bliver stadig ældre samt det forhold, at stadig flere unge vælger at leve alene. Konsekvensen af at anvende sådanne kriterier er i praksis, at en stor del af danskere i begyndelsen af 30'erne stadigvæk ikke er blevet voksne!

Hertil kunne man tilføje, at unges og voksnes forbrugsmønster og livsstil i stadig stigende grad smelter sammen samt at dér, hvor udviklingspsykologerne tidligere angav, at identitetsændringer primært var forbeholdt "ungdomstiden", så er det livslange identitetsarbejde i udpræget grad et aktuelt grundvilkår for store dele af befolkningen i den vestlige verden.

At denne udvikling naturligvis har betydning for den enkelte unge som klubberne er oplagt. Her skal peges på én blandt flere afledte udfordringer:

Det at unge og de voksne, de omgiver sig med: Forældre, lærere, arbejdsgivere, fodboldtrænere m.v. spiller på samme "spilleplade", har for en stor gruppe af unge den konsekvens, at de i stadig stigende grad efterspørger det, man kunne kalde "naturlig coaching". Med dette menes voksne, der etablerer rum til eftertanke ved f.eks. at stille spørgsmålet: "Hvorfor er dette så vigtigt for dig?" i forhold til temaer som forbrug, kropsidealer, kærestes, alkohol m.v. En stor gruppe af unge oplever imidlertid ikke at disse spørgsmål bliver stillet, hvilket bl.a. kan hænge sammen med, at de omgiver sig med "unge voksne", for hvem det også er et vigtigt projekt at have et BMI på 22, og som i øvrigt også lige har noget kørende med en fra dating.dk! Hvis man m.a.o. oplever at være i gang med stort set det samme projekt som ens søn eller datter, er det jo lidt svært at stille de lidt kritiske "hvorfor-spørgsmål". Retten til at stille spørgsmål er for mange kædet sammen med en form for værdimæssig afklaring i forhold til temaer som forbrug og kropsidealer – temaer, som mange af os langt hen i livet endnu ikke helt færdige med at tænke over!

I kapitel seks vil der yderligere blive sat fokus på denne problematik, der, selvom den måske for nogen kan virke lidt for "langhåret", og som udgangspunkt ikke har så meget med fodbold at gøre, reelt er særdeles central i forhold til det at fastholde spillere.

2.2 Når det ikke længere "blot" handler om at finde sig selv – en introduktion til det helt store projekt

Indtil slutningen af 1960'erne oplevede unge i vid udstrækning, at deres liv – køn, social status, alder, lokalitet, religion m.v. – var lagt i forholdsvis faste rammer. Familie, skoler og det øvrige samfund kommunikerede nogle klare forventninger til den enkelte unge omkring uddannelse, arbejde, familieliv og livsstil, og ungdomstiden blev i vid udstrækning set som overgangsfase mellem barn og voksen, hvor det primære mål var en kvalificering til voksenlivets arbejdslivskrav.

Projektet for de fleste unge var – enkelt udtrykt – at de skulle *finde sig selv* inden for de rammer og muligheder, som var givet dem, herunder f.eks. livet, som det blev udfoldet i en idrætssammenhæng. For unge i det 21. århundrede er vilkårene grundlæggende anderledes. Tidligere tiders ydre fix-punkter, i form af overleveret tradition, normer og masseorganisationer som f.eks. fagbevægelsen, politiske partier og religiøse organisationer, som udgjorde forholdsvis stabile rammer omkring den enkeltes identitetsarbejde, er langsomt gået i opløsning, uden at der er sat noget nyt i stedet. I takt med at individet i stadig større omfang står over traditionen, hvor det tidligere ofte var omvendt, bliver livet dermed i stadig større udstrækning et individuelt anliggende, hvor den enkelte gennem valg og fravalg må tage ansvar for at forme sit eget liv – m.a.o. skal man i højere grad *skabe sig selv*.

Den tyske ungdomsforsker Thomas Ziehe (1989) har forsøgt at indfange denne udvikling i begrebet "kulturel frisættelse". Han peger på tre hovedtendenser i den samfundsmæssige udvikling, som har betydning for unges – og andres! – selvforståelse, livsstil og identitetsdannelse. Tendenser, som i høj grad har betydning for hhv. til- og fravalg af engagement i f.eks. fodboldklubber:

Refleksivitet – meget er til forhandling

I takt med at ydre "fix-punkter" forsvinder, er identitet ikke noget, vi overtager. Det er noget, vi løbende udvikler, afprøver, forkaster og ændrer. Livet er i stadigt stigende grad et refleksivt projekt, hvor vi konstant reflekterer over, hvem vi er, og hvem vi gerne vil være, hvad vi gør, og hvorfor vi gør det, hvordan vi ser ud, og hvordan vi gerne vil se ud etc. I takt med at livet har udviklet sig til at være et livslangt identitetsarbejde, består det store projekt i at skrive vores livslange og stadigt foranderlige "gør det selv-biografi" – herunder også at overveje, hvorvidt det giver mening at indføre et afsnit eller måske et helt kapitel, der handler om fodbold.

Formbarhed – vi er vores egne livsstilsarkitekter

Frisættelsen fra de herskende traditioner og normer skaber et naturligt spillerum for drømme, forventninger og fantasier, som ofte er inspireret af mediernes massive budskaber om et spændende liv i overhalingsbanen. Vores liv er ikke længere afgjort af skæbnen og den sociale arv. Vi er livsstilsarkitekter, der i princippet kan forme vores eget liv, kroppen og til dels omgivelserne. Som en integreret del af formbarheden ligger vigtigheden af at prøve nye produkter, der måske kan medvirke til at optimere og fylde ens liv med mening. Forbrugermotivationen bliver den primære tilgang til tilværelsen. Alt bliver vurderet som en vare. Når vi har købt en vare, udskifter vi den bare, når vi ikke længere har brug for den. Dette får selvsagt også konsekvenser for organisations- og fritidslivet.

Individualisering

I takt med at vi i stadig højere grad løsriver fra kollektive fællesskaber, kommer vi i stigende omfang til at stå med ansvaret for, hvad der skal stå i vores "gør det selv" –biografi. Det opfattes af en stor gruppe af unge ikke kun som et "gode". Problemet består i – meget enkelt udtrykt – at vi på den ene side i princippet er frie til at vælge, men på den anden side også selv må påtage os ansvaret for vores valg, som nogle gange foretages uden at vi helt har indsigt i de forhold, der reelt bestemmer konsekvenserne af vores valg - f.eks. den sociale arv, som ofte bliver stadig mere tilsløret. Samtidig kan de mange valg for nogle unge føre til handlingslammelse, fordi et bevidst tilvalg altid også er et fravalg af noget andet, og fordi det "andet" måske havde været et bedre valg.

Unge livsstrategier

I forsøget på at navigere i en kompleks verden udvikler unge, ifølge Ziehe, en række orienteringsforsøg, der medvirker til at give virkeligheden et meningsfyldt perspektiv:

Søgen efter nærhed

Én strategi er at søge efter meningen i det nære, i de små fællesskaber, hvor man kan søge efter autentiske fællesskaber og meningsfyldte projekter. Man vælger det kontrollerbare og overskuelige – familie, venner, kroppen, uddannelse, tastaturet, at støtte ét bestemt barn i Afrika eller at være aktiv i en fodboldklub. Selvom man i udpræget grad er opmærksom på problemstillinger og udfordringer i en større samfundsmæssig sammenhæng, er det ikke noget, man engagerer sig i rent praktisk – primært, fordi det virker uoverskueligt og uden for den enkeltes indflydelsessfære.

Søgen efter et fast fundament

I stedet for de tabte traditioner og former, som var med til at sikre en vis stabilitet, er der en søgen efter noget andet, som kan hjælpe én med at strukturere verden og genskabe meningen på ny. Man efterspørger enkle svar på komplicerede spørgsmål, og disse svar kan f.eks. findes i en bestemt ideologi, en religiøs bevægelse eller en politisk gruppering – og de behøver absolut ikke at

være ekstreme! – eller ved at underordne sig de betingelser omkring livsstil og forholdet til træneren, som gælder, hvis man spiller på eliteniveau.

Søgen efter intensitet

Hvis man er den pæne dreng eller pige, der altid laver sine lektier og lever op til omgivelsernes forventninger, kan man til tider have brug for at søge efter en intensitet, som sikrer en vis fornemmelse af, at man stadig er i live – noget, der gør, at adrenalinen kører rundt i kroppen. Denne orienteringsstrategi kommer bl.a. til udtryk i ekstrem sport, en viild aften i byen, optagethed af internettets muligheder, en dyrkelse af specielle radio- og tv-programmer – f.eks. Dolph og Wulff – eller i fodboldsupporter-kulturen.

Spændingsfeltet mellem søgen efter tryghed, et fast fundament og intensitet udgør for flertallet af unge den ramme, inden for hvilken de arbejder med at finde sig selv – og dette projekt danner udgangspunktet for deres engagement i alle mulige andre projekter, herunder uddannelse, arbejde, deres almene samfundsmæssige engagement samt deres eventuelle engagement i en fodboldklub.

Udtrykt lidt anderledes er det i vid udstrækning projektet med at skrive den meningsfulde selvbiografi, som har betydning for alle andre til- og fravalg. Det, at de unge oplever et fællesskab – herunder trænere og ledere – der forekommer meningsfyldt i forhold til dette overordnede projekt, er afgørende for, om de vælger "at blive lidt længere" ...

2.3 Og hvordan ser virkeligheden så i virkeligheden ud? – En række skud fra loftet

Efter denne introduktion til de overordnede rammer til ungdomslivet – og de udfordringer, de fører med sig – vil vi i dette afsnit – baseret på resultaterne fra undersøgelsen "*Generation Happy?*" – *perspektiver på danske teenagers hverdagsliv, værdier og livstolkning* fra 2005 – i højere grad zoomme ind på den konkrete virkelighed, som udgør rammen omkring ungdomslivet for danske unge. Hermed kan vi komme tættere på den virkelighed, som, vi kan opleve, kolliderer med livet i klubberne.

"Den lille historie"

I fraværet af én stor historie, bevægelse eller ideologi, der kan skabe retning for den enkeltes liv og give svar på de store spørgsmål – eller måske snarere i lyset af, at flere store historier nu er kommet på banen og giver forskellige svar – er der noget, der tyder på, at danske unge i højere grad orienterer sig ud fra det, man kunne betegne som "den lille historie". Der er blandt danske unge en udpræget tro på, at de selv – bistået af deres venner og familie, som bidrager med en fælles basishistorie – formår at finde vej og skabe mening i deres liv.

De oplever i vid udstrækning, at "de gamle kort" ikke længere viser vej men har samtidig en udpræget tro på, at de sammen med deres venner formår at finde vej i et nyt landskab. De er opdagelsesrejsende på jagt efter mening, nye arenaer og spændende oplevelser. Det betyder ikke, at de efterlader sig kort, som andre kan følge. Den enkelte må finde sin egen vej; det er nemlig lidt "taberstil" at gå i de andres fodspor.

På tur med "spejderpatruljen"

Danske unges liv er i udpræget grad indlejret i vennegruppen – en gruppe, der som oftest består af 3-6 tætte venner, hvoraf nogle har været en del af ens historie igennem en årrække. Der foregår løbende udskiftninger i gruppen, men et vigtigt forankringspunkt er den fælles historie. Etnologen Karen Schouboe omtaler denne gruppe som "spejderpatruljen" (Willer og Østergaard 2001) - små tætte vennegrupper med familielignende træk, der udgør et trygt netværk i en verden i forandring.

Det er i disse grupper, man – i erkendelse af, at forældre som oftest lever et liv, der er meget forskelligt fra ens eget og i øvrigt har nok at gøre med at få styr på deres eget liv – hjælper

hinanden med at finde vej, korrigerer hinanden og træffer de valg, som primært har at gøre med intim- og fritidssfæren. Når det gælder de mere overordnede valg med langtidskonsekvenser, f.eks. arbejde og uddannelse, virker det dog, som om voksne, herunder forældre, stadigvæk har en vigtig vejlederfunktion.

Mobilen er blevet en slags "kommandocentral"

Den største forskel mellem unge i dag og de foregående generationer er hhv. betydningen og brugen af mobiltelefon og internet. Den øgede tilgang til forskellige former for kommunikationsmuligheder har naturligvis betydning for unges måde at kommunikere på men har i lige så høj grad konsekvenser for andre områder af livet.

Der sker en ophævelse af tid og rum: På en ganske almindelig dødssyg regnfuld tirsdag kan man være i kontakt med venner på andre kontinenter og veninden, der bor i nabohuset. Livet bliver i højere grad levet i spændingsfeltet mellem de faste aktiviteter – skole, arbejde og fritidsaktiviteter – og så de spændende muligheder, som – for en stor gruppe – løbende viser sig på displayet.

Mobiltelefonen bliver for mange det, der skaber sammenhæng i deres liv. Den fungerer som en form for kommandocentral og navigationsredskab i forhold til de mange muligheder. En afledt konsekvens af de mange muligheder er, at det kan være svært at lave faste aftaler. Det er vigtigt at holde en dør åben, når og hvis der skulle komme et mere attraktivt tilbud end det, jeg pt. overvejer at sige ja til ...

Multitasking

Der skal konstant være gang i den, og stilhed er en sjælden gæst hos unge. Når man kommer ind ad døren, er det et ret normalt indgangsritual at lægge mobilen inden for rækkevidde, tænde computeren, fjernsynet og mp3-afspilleren. De unge er i høj grad "på", og det ser ud til, at de kan håndtere at have rigtig mange bolde i luften, hvilket måske kan forklare, at den øgede brug af elektroniske medier ikke ser ud til at have betydning for, hvor meget de rent fysisk er sammen med deres venner.

Det er vigtigt, at jeg træffer nogle helt unikke personlige valg - der kan accepteres af andre!

Det er helt afgørende for den enkelte at fremstå unik – uafhængigt af andre vælger jeg selv min tøj- og musiksmag, fritidsaktiviteter m.v. Jeg er i gang med at skrive MIN selvbiografi, og derfor er det vigtigt, at jeg oplever at kunne stå inde for de valg, JEG træffer – for hvis jeg ikke kan det, er der en risiko for, at jeg "mister" mig selv.

Samtidig er der en vis selvindsigt omkring det forhold, at det ser ud til, at en stor gruppe af unge gør det samme for at fremstå unikke – for "det giver jo ikke mening at sige, at man skaber sin egen stil – det gør man jo ikke" – men JEG gør! (Skårhøj & Østergaard 2005).

Der er således denne ambivalens mellem at vide, at vi måske alle sammen stort set gør det samme for at være unikke og eventuelt at acceptere, at dette sandsynligvis også gælder mig selv kontra det faktum, at de fleste unge reelt oplever, at de træffer nogle helt unikke valg – og denne forståelse er jo også afgørende vigtig, hvis valgene skal fremstå meningsfulde for den enkelte!

Denne ofte ikke-erkendte afhængighed af gruppen indfanges måske af begrebet "kollektivt orienteret individualitet" – at der i den gruppe, jeg orienterer mig ud fra og har fælles historie med, er en gensidig accept og forståelse for, at der skal være plads til individet og det unikke.

"It's not about the looks – eller?" – krop og stil i en visuel kultur

Danske unge er i vid udstrækning præget af deres opvækst i en udpræget visuel kultur, hvor de synlige tegn er blevet nærmest altafgørende i deres afkodning af sig selv og hinanden.

Når selvforståelsen i vid udstrækning bliver knyttet sammen med ydre adfærd og image, får forbrug meget naturligt en central placering – og for en gruppe bliver forbruget det centrale (Giddens 1991). Identitet og livsstil er dermed i højere grad noget, den enkelte skaber gennem et "individuel kreativt forbrug" end noget, der bliver rakt vedkommende fra tidligere generationer.

I forbindelse med denne "udvendiggørelse" af identiteten får den menneskelige krop en central placering. I en uoverskuelig verden er kroppen stort set det eneste, den enkelte selv har mulighed for at modellere og kontrollere. Dermed får kroppen en vigtig symbol- og signalværdi. Det er for en stor gruppe af unge afgørende vigtigt at fremstå "fit". Hermed signalerer man, at man har kontrol over sig selv, mens overvægt signalerer, at man ikke har styr på særlig meget! Det kan måske forklare, hvorfor en voksende gruppe af spillere har en modvilje mod at gå i bad efter kamp og træning.

Pigerne i den gule førertrøje?

En lang række undersøgelser peger på, at pigerne er ved at iføre sig den "gule førertrøje": Pigerne får højere karakterer, flertallet af dem, der begynder i gymnasiet, er piger osv. De "legepladser", der tidligere primært var forbeholdt drenge, er blevet invaderet af piger.

Det er ikke kun i skolen, at drengenes legeplads ser ud til at være blevet beskåret. Noget tyder på, at pigerne i stadig højere grad – i forbindelse med deres identitetsprojekt – benytter sig af udtryk, der tidligere var forbeholdt drenge. Stadig flere piger forsøger – bl.a. inspireret af "profeter" som J-Lo, Anastacia, Pink m.fl. – at kombinere en macho-inspireret "du skal ikke fucke med mig" - attitude med mere hyper-feminine udtryk med fokus på store bryster og velformede bagdele. For de fleste ser det ud til at fungere – i hvert fald på overfladen. Undersøgelser viser nemlig ret klart, at det især er pigerne, der bærer rundt på en byrde om at skulle leve op til tidens skiftende kropsidealer. Det betyder i praksis, at over halvdelen ikke er tilfredse med deres krop, at en forholdsvis stor gruppe føler sig overvægtige uden reelt at være det, og en stor gruppe allerede har bestemt, hvilket plastikkirurgisk indgreb, de ønsker at få foretaget, når de får råd og i øvrigt er gamle nok!

Vi er vores egne livsstilsarkitekter, der lever livet i overhalingsbanen – måske

Unge anskuer i høj grad fremtiden som en spændende mulighedshorisont, hvor den enkelte kan tage for sig af retterne, og fremtidsdrømmene er stort set enslydende, uanset om man kommer fra Søllerød eller Sydhavnen.

I udpræget grad fremstår fremtiden som den enkeltes eget projekt. Man er selv ansvarlig for de valg, der skal træffes, og der er kun i meget begrænset omfang en bevidsthed om, at de frie valg, "som jeg skal træffe", måske ikke helt er så frie endda. De omstændigheder, vi er født ind i, er unægtelig forskellige og giver dermed forskellige muligheder.

En grundstemning af lykke

Det store flertal, ca. 85 procent, melder tilbage, at de synes, de er lykkelige - og udtrykket en "grundstemning af lykke" siger måske meget godt, hvordan de oplever situationen. Sammen med vennerne er de i gang med en spændende rejse, der opleves som både spændende og meningsfuld – en rejse, som de oplever at have rimelig styr på, for deres egen selvforståelse er, at de selv sidder ved rotpinden.

MEN slangen dukker også op i dette paradys. Dels i form af stress, som 28 procent angiver, at de ofte lider af, dels at de ikke helt oplever, at de er tilfredse med deres krop, hvilket omkring halvdelen angiver, at de ikke er. Hertil kommer de mange valg, som man selv skal give mening, herunder de fremtidsorienterede valg f.eks. valg af studieretning.

På trods af meget fokus på det med kæresten er det ikke altid helt. Drengene kan opleve, at det er

svært at finde relevante strategier i mødet med de piger, der i stadig højere grad er ved at indtage deres territorium – herunder også fodboldklubberne.

Så på trods af en grundstemning af lykke er der forholdsvis mange faktorer, der kan medvirke til, at den enkelte – i hvert fald midlertidigt – kommer ud af “stemning”.

Og hvad så meget de resterende 15 procent, som er knapt så lykkelige – en gruppe som jo også er repræsenteret i klubberne? For dem er det “nye landskab” med de mange valgmuligheder, “friheden” og manglende “fix-punkter” et vanskeligt terræn at navigere i. Ikke nok med at de skal kunne håndtere følelsen af at være faret vild – de skal også kunne rumme en god portion af skam. Skam over ikke at formå at gribe alle de muligheder, som de oplever at blive tilbudt, skam over ikke at leve op til tidens kropsidealer osv. Og til forskel fra tidligere, hvor man kunne synges med på TV2- sangen “Det er samfundets skyld”, må unge anno 2007 i højere grad selv lære at håndtere skammen – for i dag er det i udpræget grad vores egen skyld, hvis vi ikke griber mulighederne.

2.4 Og? – en kort opsummering

Vi har forsøgt at stille skarpt på en række samfundsmæssige tendenser, som udgør rammen omkring unges liv og på en række af de konkrete udfordringer, de tumler med til daglig. Virkeligheden er dog noget mere nuanceret, da de unge i praksis vælger at kombinere en lang række forskellige livsstrategier.

Spændingsfeltet mellem søgen efter tryghed og intensitet udgør for flertallet af unge den ramme, inden for hvilken de arbejder med at finde sig selv, og dette projekt danner udgangspunktet for deres engagement i alle mulige andre projekter. Når de engagerer sig i projekter uden for dem selv, sker det ofte som en konsekvens af deres søgen efter meningsgivende fællesskaber, der udfordrer til refleksion og tilbyder relevante redskaber, der gør, at den enkelte kan blive klogere på sig selv og den omgivende verden.

I det omfang, de oplever, at miljøet omkring fodbold udgør et sådant miljø, er der en ret stor sandsynlighed for, at de vælger at blive i fodboldens verden. I kraft af deres opvækst som forbrugere er de imidlertid også meget hurtige til at fravælge produkter, som de ikke længere oplever som specielt meningsfyldte – herunder fodbold.

Fodbold er for disse unge mere end blot et spil til to mål – det er også en livsarena. En livsarena, som flertallet sætter stor pris på og har høje forventninger til, men som det senere skal fremgå, også er en arena, hvor rigtig mange desværre bliver skuffede. Nogle fordi de måske havde urealistisk høje forventninger, andre fordi de måtte konstatere, at de trænere, ledere og holdkammerater, de omgav sig med, reelt ikke var interesserede i mere end et spil til to mål!

Spørgsmål til overvejelse:

- Som voksen kan man let få det indtryk, at mange unge har rigtig mange tætte venner. Virkeligheden er, at de fleste har mellem 3-6 gode venner, som man – ofte siden børnehaveklassen – har fulgt med igennem ungdomslivet. En fælles historie er således vigtig for en stor gruppe af unge. Det skaber tryghed og forankring. Overvej, i hvilket omfang at I, i forbindelse med f.eks. oprykning fra rene til blandede årgange, tager højde for behovet for at have en fælles historie?
- Ungdomslivet leves i spændingen mellem hhv. tryghed og intensitet. I udgangspunkt er en fodboldkamp en intensiv oplevelse, men når man har spillet i en årrække, bliver kampsituationen stadig mere hverdagsagtig. Overvej, hvad I som klub gør for at tilbyde unge spillere intense oplevelser, der ligger ud over det sædvanlige, her forstået som kamp og træning?
- Unge ser ud til at efterspørge “naturlig coaching”, det vil sige voksne, der stiller spørgsmål, som udfordrer til eftertanke over store og små ting i livet. Er der tid til sådanne snakke i

jeres klub? Bliver det prioriteret? – og hvis dette ikke er tilfældet – hvad er årsagerne til dette?

- I fodboldverdenen kan vi vælge at have fokus på den korte bane – at vinde på søndag og at finde en træner til 3. mikropot. Spørgsmålet er, om det ikke også er vigtigt at have fokus på den lidt længere bane, at klubben også er en social arena, hvor man tilegner sig værdier og kompetencer, der er vigtige på den videre rejse i livet! I hvilket omfang oplever du, at I som klub er bevidste omkring spillet på den længere bane - at vi også har et ansvar omkring opdragelse og formidling af positive værdier, og i hvilket omfang oplever du, at det konkret præger hverdagen i klubben?

3. Engagement og frafald - hvad ved vi allerede?

På trods af den forholdsvis intensive debat, der i de senere år har været omkring frafaldsproblematikken i fodboldkredse, foreligger der reelt meget få nyere undersøgelser, der kan give os en konkret viden omkring, hvorfor børn og unge hhv. til- og fravælger fodbold. I forbindelse med den såkaldte "Haderslev-undersøgelse" fra 1994 foreligger der en del-rapport omkring frafald i fodbold. Hertil kommer en række BA-opgaver og specialer fra forskellige uddannelsesinstitutioner, der bl.a. omhandler vigtige delområder af frafaldsproblematikken – f.eks. de problematikker, som unge med anden etnisk baggrund kan opleve i forbindelse med klubfodbold (Aisen 2002). I samme forbindelse giver det også mening at nævne de gode udgivelser i JBU-regi: "Det skal være sjovt" (2000), og "Fodbold gør en forskel" (2003), der bl.a. har fokus på fastholdelse.

Uden for fodboldkredse er der foretaget en række nyere undersøgelser, der bl.a. sætter fokus på, hvorfor børn og unge hhv. påbegynder og vælger fritidsaktiviteter fra. Med afsæt i undersøgelserne "*Ja, jeg spørger bare – hvad gør du? En undersøgelse af hvorfor unge holder op med at dyrke idræt, og hvad der kan få dem til at fortsætte*" (Hansen 1998); "*Børn, idræt og hverdagsliv – i tal og tale*" (Ibsen og Ottosen 2000), "*Nye unge – nye foreningsformer*" (Nielsen m.fl. 2004), "*Generation Happy?*" – et studie i danske teenagers hverdagsliv, værdier og livstolkning" (Skårhøj og Østergaard 2005) samt "*Are They Really That Different?*" (Ehlers m.fl. 2007) vil vi i det følgende afsnit give nogle bud på, hvad vi reelt ved om, hvorfor unge vælger idræt til og fra, introducere forskellige typer af brugere i idrætsorganisationerne samt - på baggrund af tal fra hhv. KBU og DBU - pege på, hvilken konkret udfordring vi står overfor, når det handler om frafald i ungdomsrækkerne i fodbold.

3.1 Når børn og unge vælger til ...

Ca. 67 procent af de 7-15-årige er medlem af en idrætsklub (Bille m.fl. 2005). Når man spørger ind til hvilke faktorer, der har betydning for, at børn og unge påbegynder fritidsaktiviteter, peger stort set alle undersøgelser på, at der lægges vægt på, at det skal være sjovt/spændende, at man lærer noget nyt, er sammen med vennerne og at trænerne/lederne er gode (Ewing & Seefeldt 1990, Ibsen og Ottosen 2000, JBU 2000, Skårhøj & Østergaard 2005). Mere specifikt i forhold til idræt betoner tre ud af fire aktive idrætsudøvere i 5. klasse, at det er vigtigt, at de bliver bedre til den idræt, de dyrker, og at de kommer i god form (Ibsen & Ottosen 2000).

Endvidere tillægges det, "at vi spiller kamp" og "seriøsitet" stor betydning, mens selve det at "vinde" betyder mindre. Blandt elever i 5. klasse er det kun ca. én ud af tre, der betoner dette som meget vigtigt, og i et omfattende amerikansk studie af unges begrundelser i forhold til at dyrke idræt kom "det at vinde" ind på en 7. plads! (Ewing & Seefeldt 1990).

Gode trænere og ledere er vigtige, og for det store flertal ser det ud til at indebære, at træneren også bestemmer (Ibsen & Ottosen 2000), mens det stort ikke har den store betydning, hvorvidt trænerne er unge. En vigtig kvalitet, som efterspørges ved trænere og ledere, er, at man kan "tale med dem" - en kvalitet, som fire ud af ti prioriterer som vigtigt (Skårhøj og Østergaard 2005).

Hvis man deler op på køn, peger undersøgelserne på, at fællesskabet vægtes lige højt, men at drenge i højere grad betoner konkurrencemomenter, at der er en vis niveaudeling, at idræt tages seriøst, og at der i forbindelse med en idrætsfacilitet er mulighed for at "hænge ud" efterfølgende. Pigerne ser i højere grad ud til at betone vigtigheden af, at piger og drenge dyrker idræt sammen, og de er mindre tilbøjelige til at acceptere en træner, der bestemmer. En – måske – tankevækkende forskel mellem drenge og piger er, at blandt aktive idrætsudøvere i 5. klasse betoner 36 procent af drengene og 21 procent af pigerne sammenhængen mellem idræt og det "at se godt ud" (Ibsen & Ottosen 2000). Idræt er ikke bare idræt - der kan også høstes andre frugter af sliddet på træningsbanen!

Endelig er det også vigtigt at pege på socialiseringens betydning. Talrige undersøgelser peger på en sammenhæng mellem valg af fritidsaktiviteter og familiebaggrund (Hestbæk 1999, Ehlers m.fl. 2007). Specielt i forhold til idrætsdeltagelse ser det ud til have stor betydning, i hvilket omfang forældrene – specielt moderen – dyrker eller har dyrket idræt (Ibsen & Ottosen 2000). Børn af idrætsaktive forældre dyrker i højere grad idræt end børn af idrætspassive forældre.

Bare vandet er varmt – om betydningen af faciliteter

Der er i disse år en del debat omkring nedslidte faciliteter i København. I den forbindelse forekommer det relevant at redegøre for unges syn på sammenhængen mellem idrætsfacilitet og idrætsliv. Det interessante er nemlig, at unge kun i begrænset omfang ligger vægt, på at faciliteterne er moderne. De prioriterer i langt højere grad, at de er funktionelle. At der er varmt vand er vigtigere, end at de står på marmorfliser.

I forhold til faciliteter lægges der vægt, på at der i forlængelse af idrætsaktiviteterne er mulighed for at hygge sig med vennerne. Over halvdelen efterspørger klublokaler. Omvendt er det ikke så vigtigt, at faciliteterne ligger tæt på, hvor de bor, og vigtigheden af fleksible åbningstider betones også noget mindre end blandt voksne (Ibsen og Ottosen 1999, Skårhøj & Østergaard 2005).

Man dyrker idræt sammen med vennerne, og derfor giver det ikke den store mening med fleksible åbningstider, men det er vigtigt, at der er rammer, der gør, at man også kan være sammen med vennerne efter træningen.

3.2 "De alsidige" og "de fokuserede" - lidt om forskellige typer af brugere...

Hvilken plads idrætten har i den enkeltes liv er naturligvis meget individuelt! For nogen er det hovedaktiviteten, og det fungerer nærmest som det reelle omdrejningspunkt i deres liv, mens idræt for andre blot er én af mange aktiviteter, som de fylder fritidslivet med.

Som udgangspunkt giver det mening at operere med to overordnede grupper af idrætsudøvere – nemlig dem, som man normalt betegner som hhv. "de alsidige" og "de fokuserede" (Hansen 1994):

"De alsidige"

Denne gruppe af udøvere er primært aktive som følge af et ønske om at have det sjovt, være i god form, kammerater, hygge m.v. Idrætten er imidlertid sjældent hovedaktiviteten – den indgår på linie med venner, arbejde, fester, andre fritidsaktiviteter m.v. som en del af fritidslivet. Idrætten prioriteres i det omfang, det er muligt under hensyntagen til alle de andre aktiviteter, som også hver for sig ses som vigtige.

"De fokuserede":

For denne gruppe udgør drætten hovedaktiviteten i forhold til, hvordan de prioriterer deres tid: Først idræt og herefter venner, arbejde og for nogen måske også lektier. Der er fokus på udvikling, konkurrence og det at vinde spiller en ikke uvæsentlig rolle.

Gruppen kan deles op i det, man betegner som:

- De "fokuserede stræbere", som har fokus på udvikle sig, så de kan vinde. For denne gruppe spiller søgen efter ydre anerkendelse gennem opnåelse af resultater en væsentlig rolle for deres oplevelse af sig selv som mennesker. Der er ofte en klar sammenhæng mellem succes på banen og oplevelsen af succes i livet.
- For de "fokuserede aktører" er idrætten i praksis hovedaktiviteten, men reelt opfattes den som et supplement til skoler, venskaber osv. Denne gruppe vil mere end at vinde – idræt ses som et redskab til personlig udvikling, en mulighed for at tilvejebringe personlige kompetencer, udvikle fællesskabet osv. Idrætten er derfor ikke et fragment i den enkeltes liv men en aktivitet i samspil med øvrige aktiviteter i livet (Jensen 2002).

Der eksisterer naturligvis mange "mellemløber" mellem hhv. de alsidige og de fokuserede, og der vil være idrætsudøvere, der vælger – eller af omstændighederne – bliver tvunget til at gå fra den ene gruppering fra den anden.

Og hvad kan vi så lige bruge det til?

I forhold til fastholdelse er det forholdsvis vigtigt, at vi er klar over, hvilke typer af udøvere, vi har kontakt til, da undersøgelser viser, at de faktorer, der har betydning for, at man stopper, er meget forskellige blandt forskellige udøvere:

- De "alsidige" stopper primært af tilfældighedsgrunde: En skade, nye træningstider, der kolliderer med andre aktiviteter, ønsket om at specialisere sig, 3G-opgaven osv. (Hansen 1994).
- De "fokuserede stræbere" stopper af prioriteringsgrunde, hvis ønsket om ydre anerkendelse og ambitionerne kan opfyldes på en bedre og lettere måde uden for idrætten.
- De "fokuserede aktører" stopper som en kombination af a) prioriteringsgrunde, hvis ambitionerne om kompetenceudvikling og et udviklende fællesskab kan opfyldes på en bedre og lettere måde uden for idrætten b) mere eksistentielle overvejelser. Giver det i det hele taget mening at bruge så meget tid og energi på at blive bedre til at skyde til en bold? Kunne jeg ikke bruge mit liv på en bedre måde? (Jensen 2002).

Sammenfatning

De primære faktorer, der er af betydning, når børn og unge vælger at engagere sig i organiserede fritidsaktiviteter, er ønsket om at have det sjovt, være sammen med potentielt nye og gamle venner, spændende oplevelser – og specifikt i forhold til idræt også det at holde sig i form og at konkurrere. Omvendt betyder det at vinde knapt så meget, dog således at det for en bestemt gruppe af udøvere – de fokuserede - ser ud til at have noget større betydning.

Spørgsmålet er så, om det er fordi nogle af de elementer, der trak i forhold til at påbegynde en aktivitet reelt nedprioriteres, at der sker et massivt frafald, eller om der er nogle helt andre ting på spil. Dette forhold vil blive forsøgt belyst i det følgende afsnit.

3.3 Hvorfor vælger de fra?

Hvis man sammenholder eksisterende viden i de tidligere omtalte undersøgelser, kan der peges på en lang række interne og eksterne enkelte faktorer, der af betydning for, at unge fravælger fritidsaktiviteter (Listen er ikke prioriteret):

- Ønsket om at bruge mere tid på venner/kæreste/job (ekstern)
- Dårligt kammeratskab på holdet (intern)
- Specialisering – valgte at satse på en anden sportsgren – der er en klar sammenhæng mellem alder og f.eks. træningsfrekvens. Aktive bliver mere aktive med alderen.
- Skader (intern)
- Træneren og specielt dennes pædagogiske evner (intern)
- Træt af holdet/klubben (Intern)
- Mere fokus på skole/lektier (ekstern)
- Flytning/efterskole (ekstern)
- For meget konkurrence, herunder specielt fordelingen af ressourcer til hhv. hold 1 og 4 (intern)
- Ensformighed – herunder specialisering (intern)
- Aktiviteten er for skemalagt – mere uforpligtigende og fleksible tilbud som f.eks. fitness trækker mere, fordi det er lettere at indpasse i en hektisk hverdag (intern/ekstern)

- Sammenhængen mellem, hvornår man begynder på idræt og frafald. Jo senere man begynder, jo større er chancen for frafald.

Mere praktiske forhold som faciliteter, "at det er tæt på, hvor jeg bor" og økonomi ser ud til at spille en mindre rolle for fravælgelsen af fritidsaktiviteter. Undersøgelserne peger endvidere på det forhold, at en forholdsvis stor gruppe af de "frafaldne" er positive i forhold til at vende tilbage til den eller de fritidsaktiviteter, de har forladt. Personlige forhold, stort arbejdspress i skolen m.v. har blot betydet, at de holder en mindre pause.

Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder

I undersøgelsen "Are They Really That Different?" (Ehlers m.fl. 2007), som er foretaget blandt en række spejder- og kirkelige ungdomsorganisationer, blev der specifikt spurgt ind til, hvilke faktorer der har betydning for, at man fortsætter med en given fritidsaktivitet. Nærmest enslydende var svaret relationer. Man tiltrækkes som oftest af aktiviteter, som fremstår som spændende, dynamiske ledere m.v., men på sigt er det primært relationerne, der fastholder – også i de perioder, hvor gentagelsens ulidelighed gør, at man stiller sig selv det spørgsmål, om det ikke er snart er tid til at gå i gang med en ny aktivitet.

3.4 Hvor stort er problemet egentligt – tallene på bordet

Efter disse mange ord om hhv. tilvalg og frafald vil vi som afslutning på dette afsnit – med afsæt i holdstatistikker – give en indikation af problemets omfang på hhv. landsplan og mere specifikt i KBU.

Frafald på landsplan

Udviklingen i dansk fodbold har i perioden 1995-2005 været præget af fire overordnede tendenser:

- En markant vækst inden for den såkaldte børnefodbold – udtrykt ved at antallet af mikropouthold i perioden 1995-2005 steg fra ca. 1700 til ca. 2700.
- En markant vækst inden for pigefodbold. I perioden 2000-2005 steg antallet af pigehold fra ca. 1700 til ca. 2800.
- Herreungdomsfodbold er kendetegnet ved en stigning i antallet af drengehold, en stabilisering i forhold til juniorhold, men fortsat tilbagegang i antallet af ynglingehold
- I perioden 1995 til 2005 forsvandt der mere end 1000 herreseniorhold. Der er i perioden efter 2005 sket en mindre stigning i antallet af hold – en stigning, der primært kan tilskrives udviklingen indenfor 7-mands hold

Frafald blandt pigerne:

Som tidligere nævnt – og som det tydeligt fremgår af figur 1, har udviklingen inden for pigefodbold været en stor succeshistorie i de senere år:

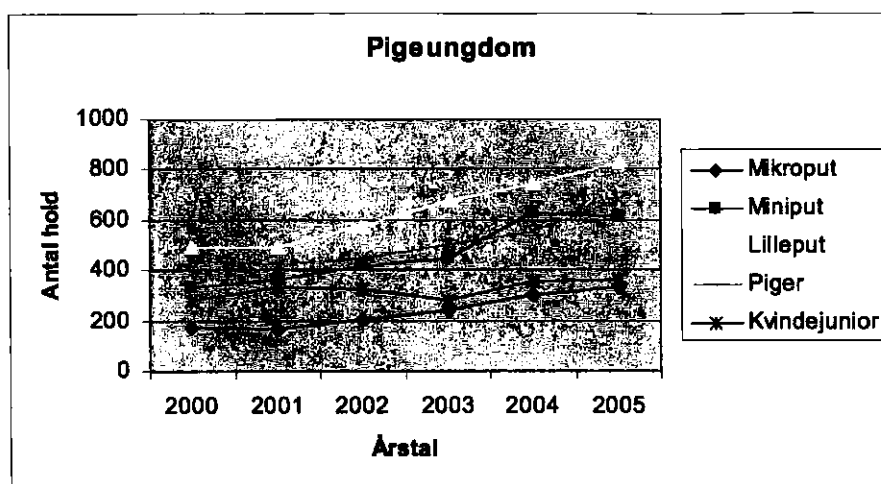

Fig. 1: Udviklingen i antallet af pigehold i perioden 2000-2005

Som følge af den ret eksplosive udvikling inden for pigefodbold er det vanskeligt at tegne et knivskarpt billede af det reelle frafald, bl.a. fordi pigefodbolden erfaringsmæssigt nyrekrutterer spillere inden for både lilleput og pigeårgangene. Nedenstående tabel 1 kan dog give nogle indikationer:

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Mikroput	174	163	208	242	305	335
Miniput	330	363	420	447	630	616
Lilleput	493	492	577	672	743	827
Piger	442	428	445	497	550	683
Kvindejunior	284	332	324	282	356	360
	1723	1778	1974	2140	2584	2821

Tabel 1. Udviklingen i antallet af pigehold i perioden 2000-2005

Hvis man f.eks. ser på antallet af hold i lilleputrækken i 2000-1 og sammenholder det med antallet af juniorhold i 2004-5 er der sket en reduktion i antallet af hold på ca. 30 procent. Hertil kommer, at der forventeligt sker et massivt frafald i forbindelse med overgangen til seniorfodbold. Hvor stort dette frafald er i praksis, er det dog - med afsæt i de eksisterende tal - svært at sige noget om.

Frafald blandt drenge

Som det fremgår af tabel 2 er udviklingen blandt drengeungdomsspillere, med nogle minimale udsving, forholdsvis entydig:

	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88
Lilleput	1422	1449	1454	1538	1611
Drenge	1038	1230	1300	1290	1281
Junior	766	775	837	784	772
Ynglinge	413	371	373	350	321

Tabel 2. Udviklingen i tallet af ungdomshold for årgangene 83-88

Den positive udvikling i børnefodbolden generelt slår igennem i forhold til antallet af lilleput- og

drengehold og set over hele perioden ser det ud til, at man i klubberne generelt bliver bedre til at fastholde spillerne i overgangen mellem lilleput og drengeholdene. På årgang 83-84 spiller 72 procent stadig som drengespillere, for årgang 85-86 er tallet 89 procent, mens der på årgang 87-88 er 79 procent af lilleputspillerne, der stadig er aktive som drengespillere. Hvis man ser på, hvor mange, der er aktive som juniorer, er de tilsvarende tal hhv. 53, 57 og 48 procent, mens tallene for procentdelen af spillere, der også spiller som ynglinge, er hhv. 29, 25 og 20.

Set over hele perioden er tendensen, at fire ud af fem lilleputspillere stadigvæk spiller som drenge, halvdelen spiller som juniorer, mens én ud af fem stadig spiller som ynglinge. Hertil kommer, at man kun kan gisne om omfanget af frafaldet i forbindelse med overgangen til seniorfodbold. Hvis man tager udviklingen i antallet af seniorhold i betragtning, er der dog sandsynligvis tale om et forholdsvis markant frafald.

Udover den konkrete udvikling i frafaldet, er det måske endnu mere alarmerende, at udviklingen indikerer, at man i klubberne ser ud til at have stadig sværere ved at fastholde især junior- og ynglingespillere. Noget kunne tyde på, at DBU – i lighed med en række andre store B&U-organisationer som f.eks. spejderorganisationerne – er ved at udvikle sig til en "børne og voksen"-organisation.

Udviklingen i KBU

Udviklingen i KBU-regi i perioden 1996-2006 følger i forhold til dame-ungdom den overordnede landstendens, nemlig en vækst i antallet af hold, men måske overraskende gør det samme sig reelt også gældende inden for herreungdom. Reelt har der i perioden været tale om en vækst i antallet af ungdomshold. Dameungdom nåede et foreløbigt klimaks i 2000 med 59 hold. Det var en fordobling af antallet af hold i forhold til 1996, og væksten lå primært indenfor 7-mandshold. Herreungdom toppede med 213 hold i 2002, hvilket var 1/3 flere hold end i 1996. Siden har udviklingen, med nogle udsving, været præget af tilbagegang.

Frafaldet blandt piger

De tilgængelige tal fra KBU er ikke opgjort på helt samme måde som tallene fra DBU. F.eks. er der ikke tal for antallet af lilleputhold, og der er foretaget en opdeling mellem 7- og 11-mandshold. Man kan derfor ikke direkte sammenligne med frafaldet på landsplan. Hertil kommer, at vi ikke kan sige noget helt præcis omkring frafaldet på de enkelte årgange, da der kun foreligger tal for hhv. hele pige- og junior-årgangen de pågældende år og ikke den reelle fordeling på årgange. Vi kan derfor ikke foretage præcise beregninger på frafaldet, men kun give en række indikationer på problemets omfang - se tabel 3:

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Junior 11-mands	12	7	8	14	10	12	10	12	13	17	15
Junior 7-mands	0	0	4	0	8	4	4	4	6	5	5
Piger 11-mands	12	8	12	21	14	15	11	15	15	14	20
Piger 7-mands	0	0	8	9	27	14	13	7	14	19	7
I alt, kvindeungdom	24	15	32	44	59	45	38	38	48	55	47

Tabel 3. Antallet af hold i dameungdomsrækkerne i perioden 1996-2006

Hvis man ser på udviklingen i perioden 1996-99 ser det meget positivt ud. 20 pigehold i 1996-97 bliver til 26 juniorhold (22 11-mands og 4 7-mands) i 1998-99. Frafaldet begynder dog at sætte ind fra 2000-1. De 71 pigehold i 1999-2000 bliver til 30 juniorhold i 2001-2. Denne udvikling fortsætter frem til 2003-4. Herefter sker der en mindre opbremsning i frafaldet – de 30 pigehold i 11-mandsrækkerne i 2003-4 bliver til 32 juniorhold i 2005-6, mens der dog i samme periode er

forsvundet 11 7-mandshold.

Noget tyder på, at der i hvert fald midlertidigt ser ud til at være sket en mindre opbremsning i frafaldet i forhold til dameungdom. Hvorvidt det samme gør sig gældende i forhold til seniorfodbolden er svært med udgangspunkt i det tilgængelige talmateriale at sige noget helt præcist om

Frafald blandt herreungdom

De samme forbehold, som blev taget i forhold til dameungdom, gør sig også gældende i forhold til herreungdom – vi kan kun give indikationer i forhold i forhold til frafaldet – se tabel 4.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ynglinge 11-mands	27	29	34	43	42	38	54	53	28	34	31
Ynglinge 7-mands	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Junior 11-mands	48	36	44	56	64	54	58	63	59	52	48
Junior 7-mands	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0
Dreng 11-mands	84	67	74	84	89	87	85	93	85	84	98
Dreng 7-mands	0	0	0	0	13	9	12	0	4	6	6
I alt, herreungdom	159	132	156	183	208	188	213	209	176	176	183

Tabel 4. Antallet af hold i herreungdomsrækkerne i KBU 1996-2006

Af de drengespillere, der spillede i sæsonen 1996-7, er der ca. 66 procent, der fortsætter som juniorer og 52 procent, der også spiller som ynglinge. For de drengespillere, der spiller i 1998-99 er de tilsvarende tal hhv. 75 procent og 68 procent - i sæsonerne 2002-3 er der usædvanligt mange ynglingehold. For de drenge, der spiller i 2001-2, er tallene hhv. 69 procent og 37 procent. Reelt er frafaldet noget større, da der reelt forsvinder 21 7-mandshold.

Set over hele perioden er der i gennemsnit 84 drengehold, 52 juniorhold og 37 ynglingehold pr. sæson. Det indikerer, at over en ti-års periode er der ca. 60 procent af drengespillerne, der fortsætter som juniorspillere og ca. 40 procent, der fortsætter som ynglingespillere.

Der er således tale om et markant frafald men knapt så markant som på landsplan, hvor der i de seneste sæsoner har været et frafald på ca. 80 procent målt i forhold til lilleput-alderen og 75 procent i forhold til dem, der også spillede som drenge. En naturlig forklaring på, at der – vurderet i forhold til resten af landet - er en noget højere andel af ynglingehold kan være, at der i KBU er forholdsvis mange større klubber. Selvom ca. 1/3 af juniorspillerne forsvinder, er det stadig muligt at stille et hold, hvilket ofte er noget sværere i de mindre klubber rundt omkring i landet.

Som tidligere nævnt er der kun tale om indikationer, men noget tyder således på et frafald på ca. 60 procent fra drenge til ynglinge-spillere – et forholdsvis markant frafald, som vi i de følgende kapitler skal forsøge at forstå lidt bedre.

Til overvejelse:

- Blandt flertallet af de københavnske klubber er der en grundlæggende oplevelse af, at faciliteterne ikke er de bedste. Overrasker det dig, når undersøgelser viser, at unge ikke lægger så stor vægt på, om faciliteterne er moderne, men om de virker?

- Et flertal af unge efterspørger faciliteter, hvor man kan "hænge ud" efter træning og kamp. Hvilke faciliteter tilbyder I for at imødekomme dette behov, og er der tale om faciliteter, der også fremstår attraktive for unge?
- Frafaldet i såvel DBU som KBU er ret massivt – specielt i overgangen til junior- og ynglinge-alderen. Hvilke initiativer har du selv og I om klub iværksat for at imødegå dette frafald?

4. "Hvordan fandt I så ud af det?" – en kort introduktion til undersøgelsen og dens metode

I dette afsnit vil vi introducere til, hvordan undersøgelsen i praksis er grebet an – herunder de metodiske overvejelser, de udfordringer, vi stødte på undervejs, processen omkring dataindsamling, præsentere, hvem der har medvirket m.v. – således, at du som læser har en fornemmelse af baggrunden for de tal, du senere vil støde på i rapporten.

4.1 Det hele begyndte...

Projektet har ikke været længe undervejs. De første samtaler med KBU omkring en frafaldsundersøgelse fandt sted i februar 2007. Efter en kort konstruktiv dialog og proces var der enighed om at sætte et projekt, der havde til hensigt at afdække baggrunden for, hvorfor unge i alderen 13-19 år forlader den organiserede klubfodbold.

I marts blev der sendt et introduktionsbrev ud til alle klubber med en ungdomsafdeling - et brev, der dels havde til formål at introducere undersøgelsen, dels at give os en idé om, hvor mange, der reelt havde lyst til at deltage i projektet - hvilket i praksis indebærer at finde navne og adresser på spillere, som i 2006 var stoppet med at spille fodbold. Efter et par ryktere endte vi op med, at 17 ud af 42 klubber indsendte data på mulige deltagere i undersøgelsen. Vi bestræbte os på, at de deltagende klubber mht. størrelse, profil, placering mv. nogenlunde afspejlede klubsammensætningen i KBU som helhed – hvilket i udgangspunkt lykkedes.

Der blev udarbejdet et forslag til et spørgeskema, som blev sendt ud til klubberne til kommentering, og en del af de indkomne kommentarer blev indarbejdet i spørgeskemaet. Herefter blev skemaet afprøvet på aldersgruppen i en pilot-test. Med afsæt i tilbagemeldinger fra denne gruppe af respondenter blev spørgeskemaet endeligt udformet (Se bilag 1).

Spørgeskemaet samt et følgebrev blev herefter sendt med posten til i alt 1183 "frafaldne" fodboldspillere. De fik herefter ca. 14 dage til at besvare spørgeskemaet – enten ved at returnere det i en frankeret svarkuvert eller ved at besvare spørgeskemaet på KBU's hjemmeside. For at gøre det attraktivt at deltage i undersøgelsen, tilbød vi respondenterne to billetter til en FCK-kamp i Parken.

Et mindre antal breve, ca. 50, blev returneret med "modtager ubekendt på adressen". Det betyder, at ca. 1100 skulle have modtaget brevet med spørgeskemaet. Efter en rykker lykkedes det os at få 308 besvarelser retur.

Vi fik hurtigt armene ned!

Som udgangspunkt var dette resultat ganske godt, da vores erfaring fra tilsvarende undersøgelser viser, at det er yderst vanskeligt at få respondenter til at melde tilbage vedrørende en organisatorisk sammenhæng, de ikke længere er en del af. Armene kom dog hurtigt ned igen, da det viste sig, at ca. halvdelen af dem, der havde besvaret skemaet, blot havde skiftet klub! Det forholdsvis høje antal respondenter, der blot har skiftet klub, kunne indikere, at en del af det frafald, som man oplever lokalt i klubberne, reelt blot er udtryk for en omfordeling mellem de forskellige klubber.

Det efterlod os med 157 brugbare besvarelser – hvilket var noget mindre end forventet. Reelt er det dog svært at anslå en præcis besvarelsesprocent, fordi vi reelt ikke ved, hvor mange af dem, der har fået tilsendt spørgeskemaet, blot har skiftet fra en klub til en anden.

Hvorfor fik vi ikke flere besvarelser?

Det kan der være mange gode forklaringer på, og vi skal her blot pege på nogle få:

- Hvorfor skal man bruge tid på at besvare et spørgeskema, der omhandler ens oplevelser i en klub, som man ikke længere er aktiv i, og som man sandsynligvis ikke har haft nogen kontakt med, siden man stoppede?
- På grund af en poststrejke i København fik en stor gruppe først spørgeskemaet sidst i april, hvilket for nogen måske har kollideret med eksamenslæsning m.v.
- Hvis man har vanskeligheder med at læse, er det næppe specielt attraktivt at skulle kæmpe sig igennem et forholdsvist omfangsrigt spørgeskema. Vi havde i følgebrevet opfordret til, at man hvis man havde svært ved at læse spørgeskemaet, fik en anden til at hjælpe sig med besvarelsen. Denne løsning har dog næppe været attraktiv for specielt mange!
- At en gruppe har glemt at trykke "send", efter de havde udfyldt spørgeskemaet på KBU's hjemmeside.
- At en stor gruppe af modtagerne er Brøndby-tilhængere – og så virker det næppe tillokkende at få tilbudt billetter til en FCK-kamp.

Der kan således være mange forskellige og gode forklaringer på, hvorfor så relativt få valgte at bruge tid på at udfylde spørgeskemaet.

Normalt vil man i sådanne undersøgelser have en overvægt af besvarelser fra respondenter, der stadig har en stor kærlighed til klubfodbold eller tidligere spillere, der har haft meget negative oplevelser, og som derfor benytter et spørgeskema til at komme ud med den kritik, de måske aldrig fik kommunikeret videre til deres klub. Som det vil fremgå af den senere præsentation af respondenterne, ser det dog ud til at den sidstnævnte gruppe næppe er overrepræsenteret – se afsnit 4.3.

Intet er så skidt, at det ikke er godt for noget

Det lave antal besvarelser gør det nærmest umuligt at foretage mere avancerede beregninger – f.eks. sammenhængen mellem at have en far eller mor, der ikke er født i Danmark, spille på elite-niveau og opleve, at "træneren ikke kan lide mig som person". Man kommer til at arbejde med alt for små grupperinger, og dermed er risikoen for at særstandpunkter kommer til at dominere alt for stor. De tabeller, du vil støde på i rapporten, er derfor som oftest frekvens-tabeller, det vil sige en angivelse af hvor mange, der svarede "ja, nej, ved ikke" osv. på de forskellige spørgsmål. Kun i få tilfælde er der tale om, at vi krydser forskellige data med hinanden.

I følgegruppen valgte vi derfor at justere lidt på den metodiske tilgang, således at de kvantitative data i langt videre udstrækning end det oprindeligt var tænkt, blev suppleret af såkaldte kvalitative data, som blev tilvejebragt gennem interviews. Som det vil fremgå senere var denne justering, som vi blev tvunget til af omstændighederne, afgørende vigtig for rapportens indhold og evt. senere brugsværdi i klubberne. Det viste sig nemlig meget hurtigt, at frafald er en så kompleks proces, at den reelt er vanskelig at indfange i et spørgeskema. I langt hovedparten af de 25 interviews viste det sig nemlig hurtigt, at de årsager, der var blevet angivet som de primære, som oftest alligevel ikke var de primære men snare de årsager eller de faktorer, der *udløste* beslutningen om at stoppe.

Tale på tallene

Spørgeskemaer har en lang række begrænsninger, bl.a. er de på forhånd givne svarkategorier ikke altid dækkende, de anvendte begreber er genstand for stor fortolkning, eller spørgsmålene indkredser ikke den reelle proces. For at få sprog for nogle af de tendenser vi fandt i den kvantitative del af undersøgelsen, valgte vi derfor at udsende et brev til 40 respondenter, hvori vi spurgte om de havde lyst til at deltage i et opfølgende interview. Udvalgte personer er blevet foretaget på baggrund af respondenternes besvarelser af spørgeskemaet. Mere konkret søgte vi efter såkaldt "segmentrepræsentative" informanter, således at informanterne repræsenterede flere forskellige årsager til, at de var stoppet med fodbold.

I lighed med spørgeskemaer har interviews også en række begrænsninger. F.eks. kan den interviewede opleve det kunstigt at skulle fortælle om personlige oplevelser med fodbold til et menneske, som han/hun aldrig tidligere har mødt. Hertil kommer at de interviewede fortæller og tolker deres historie retrospektivt, hvilket reelt kan betyde, at beretningerne, snarere end at beskrive hvordan processen reelt forløb, i højere grad skal ses som fortællinger, der afspejler, hvad der giver mening for dem her og nu m.v. Til gengæld kan interviewene i dette tilfælde være med til at afdække nuancerne i de unges proces i forhold til at forlade den organiserede fodbold, noget, der i høj grad viste sig at være tilfældet i de interviews, det lykkedes os at få foretaget.

Vi fik kontakt til 25 tidligere spillere, der havde lyst til at lade sig interviewe. Interviewene var opbygget som semi-strukturerede interviews, hvor vi forsøgte at give den interviewede mulighed for i sit eget sprog at fortælle om sit farvel til fodbold samtidig med at vi på forhånd, med afsæt i spørgeskemaet og i analysen af de statistiske data, havde udarbejdet en række overordnede spørgsmål, der skulle sikre, at vi kom rundt omkring nogle af de tematikker, vi anså for væsentlige.

I forbindelse med analysen af interviewene er disse blevet læst både horisontalt og vertikalt, hvilket vil sige, vi har analyseret de enkelte interviews som én persons sammenhængende historie, som afspejler den enkeltes kontekst og livsbagage, samtidig med at vi har læst og analyseret interviewene tematisk og tværgående i forsøget på at finde den størst mulige variation og nuancer i de interviewedes beskrivelser af den proces, som gik forud for deres farvel til klubfodbold.

I selve tilgangen til analysen har vi ladet os inspirere af det, man normalt vil betegne som hermeneutiske fortolkningsprincipper, hvilket konkret vil sige, at vi forholder os åbent til den enkeltes beretning og forsøger at forstå den kontekst og livssituation, som beretningen udspringer af.

Efter denne indledende introduktion til "hvorfor det gik, som det gik" vil vi afslutningsvist introducere en række baggrundsoplysninger, der omhandler respondenternes oplevelse af spille klubfodbold og kort præsentere de 25 informanter, som har været med til at sætte ord på de mange tal.

4.2 Når jeg ser tilbage...

I spørgeskemaet bad vi respondenterne svare på en række spørgsmål, der havde til hensigt dels at tilvejebringe en række hårde facts omkring alder, hvor længe de havde spillet fodbold, på hvilket niveau m.v., dels at tegne et billede af de hhv. positive og negative oplevelser, de havde haft med klubfodbold.

Besvarelserne tegner følgende profil af respondenterne:

Kønsfordeling

Ca. 60 procent af dem, der har besvaret spørgeskemaet, er drenge, mens ca. 40 procent er piger. Dette betyder, at der – vurderet i forhold til KBU's kønsfordeling i aldersgruppen, som er hhv. 82 procent drenge og 18 procent piger – er tale om en lidt skæv kønsfordeling blandt dem, der har deltaget i undersøgelsen.

Der er ikke tale om "zappere"!

Over halvdelen, 55 procent, begyndte at spille fodbold, da de var mellem fem og ni år. De har dermed spillet i en del år, før de stopper – en kendsgerning, der måske kan være med til at punktere myten om, at unge bare zapper rundt mellem forskellige fritidstilbud.

Alsidede idrætsudøvere

Ca. 1/3 dyrkede andre sportsgrene sideløbende med fodbold, men som det senere vil fremgå, er kravet om f.eks. "intensivering" af træningsmængden i den "konkurrerende" idræt kun for meget få

en faktor, der får dem til at stoppe med fodbold.

Det er ikke "boldtumberne", der stopper!

Det store flertal, 85 procent, angiver, at de spillede "elite" (60 procent) eller på 1. holdet, da de stoppede.

Hvad var det vigtigste for dig i forbindelse med, at du spillede fodbold?

Vi spurgte ind til, hvad de prioriterede som det vigtigste i forbindelse med at spille i en klub – tabel 5.

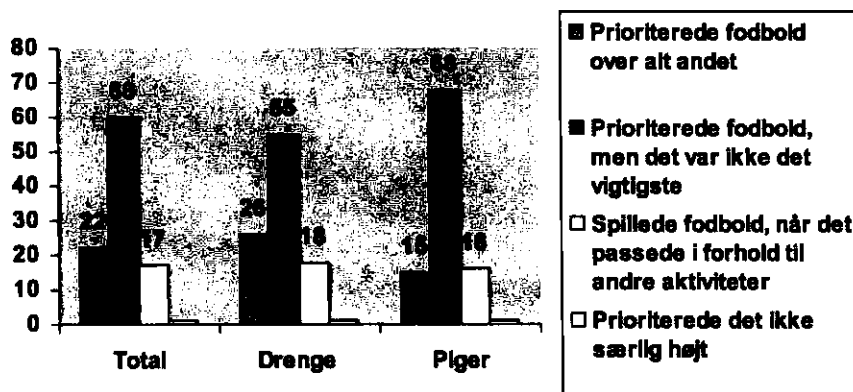
At have det sjovt	56%
At være sammen med mine venner	39%
At blive bedre som fodboldspiller	53%
At vinde kampe	25%
Holde mig i form	15%
At spille på det bedste hold	6%

Tabel 5. "Hvad var det vigtigste for dig i forbindelse med at spille i en klub" (Respondenterne måtte sætte to krydser).

Det, der lægges vægt på i forbindelse med klubfodboldden, er således primært det med at have det sjovt, at udvikle sig som spiller og at være sammen med vennerne. Der er ikke den store forskel på svarene fra hhv. drenge og piger – dog lægger drengene lidt mere vægt på at det at vinde!

Hvilken plads havde fodbolden i deres liv?

Vi spurgte ind til, i hvor høj grad de prioriterede fodbolden et år, før de stoppede – se figur 2:

Figur 2: Hvilken plads havde klubfodboldden i dit liv?

Det store flertal er, hvad man kunne kalde "alsidige" idrætsudøvere. Fodbold var vigtig men ikke det vigtigste. Familie, venner, skole m.v. vil for denne gruppe som oftest blive prioriteret over fodbolden. Ca. én ud af fem angiver, at de ikke prioriterede fodbold særlig højt. De spillede, når de kunne få det til at passe ind med andre aktiviteter, mens en tilsvarende gruppe, lidt flere drenge end piger, er det, man kunne kalde "fokuserede" idrætsudøvere. For denne gruppe var fodbolden reelt det primære omdrejningspunkt. Man var sammen med vennerne, men først efter træning! I 2005 betød fodbold således "alt" for denne gruppe – i 2006 holder de op!

Forældrenes engagement

Fire ud af fem oplevede, at deres forældre var engagerede på en god måde, mens forsvindende få

(4 procent) oplevede, at de blev pressede af deres forældre. For en stor gruppe medfører forældrenes engagement, at de ofte møder op til kampe. Fire ud af ti angiver, at deres forældre altid eller ofte var ude og se dem spille. Omvendt er der 35 procent, der angiver, at deres forældre stort set aldrig var ude og se dem spille – jo ældre spillere, desto mindre er forældrene med ude at se dem spille.

Dårlige trænere?

I frafaldsdebatten peges der ofte på betydningen af dårlige trænere, men sådan nogle har kun meget få af de frafaldne været konfronterede med! Seks ud af ti angiver, at deres sidste træner var dygtig, men kun 19 procent angiver, at træneren var dårlig.

Lidt flere facts.

- Halvdelen angiver, at sammenholdet på holdet var godt, mens 20 procent angiver at være meget uenige i dette
- 54 procent synes, faciliteterne var gode, mens 15 procent angiver, at de var dårlige.
- Halvdelen synes, at klublivet var spændende, mens 20 procent synes, det var kedeligt
- 83 procent angiver, at det var en god oplevelse at spille i klub!
- 78 procent elskede at spille fodbold!

Hvorfor i alverden holdt de så op med at spille fodbold?

Når flertallet i undersøgelsen angiver, at de synes, træneren var god, de elskede at spille fodbold, havde en god opbakning fra forældre, synes, at sammenholdet på holdet var godt, forbinder det at spille fodbold i en klub med noget positivt, oplever klublivet om spændende m.v., kan man vel med rette spørge sig selv, hvorfor i alverden de så alligevel stopper med at spille i en klub? Det spørgsmål skal vi forsøge at give nogle brugbare svar på i de følgende afsnit!

Inden vi når så langt, følger der her en kort introduktion til de 25 informanter, der har været med til at sætte ord på undersøgelsens mange tal.

4.3 Korte data om de citerede interviewpersoner:

Informanterne præsenteres her med alder, uddannelsesretning, tidspunktet for, hvornår de begyndte med fodbold og den primære årsag, som de begrundet deres fodboldstop med. Øvrige relevante oplysninger og beskrivelser af de sammenhænge, de kommer fra, vil fremgå af analysen. Interviewpersonerne er anonymiserede.

Bo, 16 år, går i 1.g, har spillet, siden han var ni år og stoppede, fordi han ønskede at specialisere sig inden for en anden sportsgren.

Dennis, 18 år, er i gang med en erhvervsuddannelse, har spillet, siden han var syv år og spillede i ynglingeliga, da han stoppede.

Dina, 16 år, går i 10. klasse, har spillet, siden hun var 12 år og stoppede efter uenighed med sin træner.

Frederik, 18 år, er i lære som murer, har spillet, siden han var fem år gammel og sluttede på ynglingeliga-niveau, stoppede som følge af en skade.

Georg, 14 år, 8. klasse, har spillet, siden han var fem år og spillede på højeste drengeniveau i KBU, stoppede i forbindelse med ønsket om at specialisere sig inden for en konkurrerende idrætsgren.

Gürkan, 16 år, går i 1.g, begyndte som otteårig og stoppede som følge af stort lektiepres.

Hussein, 16 år, går i 10. klasse, har spillet fodbold, siden han var otte år og stoppede, fordi han synes, træningen var kedelig.

Ismael, 17 år, er i lære som mekaniker, har spillet, siden han var syv år, stoppede, fordi han flyttede væk fra det område, hvor klubben havde sine baner.

Kenneth, 17 år, går i 2.g, har spillet siden, han var fire år gammel, stoppede, fordi han blev uvenner med træneren.

Lene, 18 år, går i gymnasiet, har spillet, hun var 11 år og stoppede som 2. års junior som følge af manglende spilletid.

Nathan, 13 år, 7. klasse, har spillet fodbold, siden han var fire år, stoppede som følge af dårligt kammeratskab på holdet.

Niels, 18 år, er i lære som elektriker, begyndte som seksårig og stoppede, fordi træningstiderne kolliderede med uddannelsen.

Oline, 13 år, går i 7. klasse, har spillet, siden hun var otte år, stoppede som følge af for lang transporttid.

Patrick, 15 år, 9. klasse, har spillet, siden han var syv år, stoppede, fordi det blev for seriøst.

Pernille, 16 år, går i 10. klasse, har spillet, siden hun var seks år og spillede på en række udvalgte hold, stoppede efter en skade i anklen.

Olivia, 16 år, går i 1.g, har spillet siden hun var 12 år og stoppede i forbindelse med oprykning fra pige til junior.

Noa, 18 år, er i lære som tømrer, har spillet divisionsfodbold, stoppede i forbindelse med overgangen fra ynglinge til 1. års senior, valgte at prioritere venner og byture frem for fodbold.

Peter, 16 år, har spillet, siden var syv år, stoppede, fordi træning og kampe ofte kolliderede med hans fritidsarbejde.

Oscar, 15 år, går i 9. klasse, har spillet siden, han var 11 år og stoppede, fordi han oplevede, at det blev for useriøst.

Rikke, 16 år, går i 1.g, stoppede, da hendes hold - 2. junior - gik i opløsning.

Tanja, 14 år, går i 8. klasse, har spillet fodbold, siden hun var fem år, stoppede i forbindelse med oprykning til junior.

Svenne, 14 år, går i 8. klasse, har spillet, siden han var syv år, stoppede, fordi han oplevede, at træningen blev for ensformig.

Ulla, 16 år, går i 1.g, har spillet, siden hun var seks år og stoppede, fordi hun oplevede, at det blev lidt for seriøst. .

Ulrich, 15 år, går i 9. klasse, har spillet, siden han var seks år, stoppede som følge af dårligt kammeratskab.

Yannick, 16 år, går i 10. klasse, har spillet, siden han var 11 år og stoppede i forbindelse med

oprykning til junior.

Til overvejelse:

- Hovedparten af de spillere, der har forladt fodbolden, giver udtryk for, at de primært har haft gode oplevelser med klubfodbold. Hvordan forklarer du det forhold, at de alligevel holder op?
- Er der noget i profilerne af dem, der har været med i undersøgelsen, der overrasker dig og eventuelt rokker ved nogle fordomme, f.eks. at der reelt ikke er tale om zappere, at det store flertal reelt prioriterer fodbolden rimeligt højt, at de stort set aldrig har følt sig pressede af deres forældre m.v.?

5. Frafald - et komplekst samspil af mange forskellige faktorer

Som allerede antydnet er frafald fra fodbold en forholdsvis kompleks proces, hvor de årsager, som af spillerne i udgangspunkt bliver angivet som de primære, som oftest alligevel ikke er de primære, men snarere de årsager eller faktorer, der udløste beslutningen om at stoppe.

Det er dette komplicerede samspil af mange forskellige faktorer, der vil blive søgt indfanget i dette afsnit dels gennem de data, som vi fik via spørgeskemaet, dels gennem inddragelse af de 25 interviews, som blev foretaget som en del af undersøgelsen.

Afsnittet vil blive indledt med nogle mere faktuelle oplysninger omkring selve frafaldsprocessen: Hvor længe processen tog, hvem, der blev involveret i overvejelserne omkring at stoppe m.v. Herefter beskrives nogle af de væsentligste faktorer og løbende analyseres de enkelte faktors samspil med andre faktorer.

Vi har valgt at sætte fokus på følgende faktorer:

- Manglende tid
- Jeg kunne ikke med træneren/træningen
- Jeg blev træt af klubben
- Dårligt kammeratskab på holdet

Som det vil fremgå, er der en større gruppe, der nævner "manglende opbakning fra forældre", men da denne faktor reelt ikke blev nævnt i forbindelse med interviewene, har vi undladt at diskutere denne problematik yderligere.

5.1 Hvordan forløb processen

Vi spurgte i spørgeskemaet ind til, hvor lang tid spillerne havde brugt på deres overvejelser omkring at stoppe, hvordan selve processen fandt sted, og hvem, de snakkede med om deres overvejelser. Som det vil fremgå af det følgende afsnit, er der tale om meget forskellige processer. Der er dog nogle fællesnævner, som går igen hos en stor gruppe af spillere.

Stopper man bare fra den ene dag til den anden eller?

Som tidligere angivet, har fodbolden for det store flertal haft en central plads i deres liv, der er mange positive minder knyttet til fodbolden m.v. Det virker da også naturligt, at det at stoppe for de fleste spillere er en proces, der tager forholdsvis lang tid. Figur 3 tegner et billede af længden af denne proces – altså fra man første gang begyndte at overveje at stoppe, til man reelt tog beslutningen:

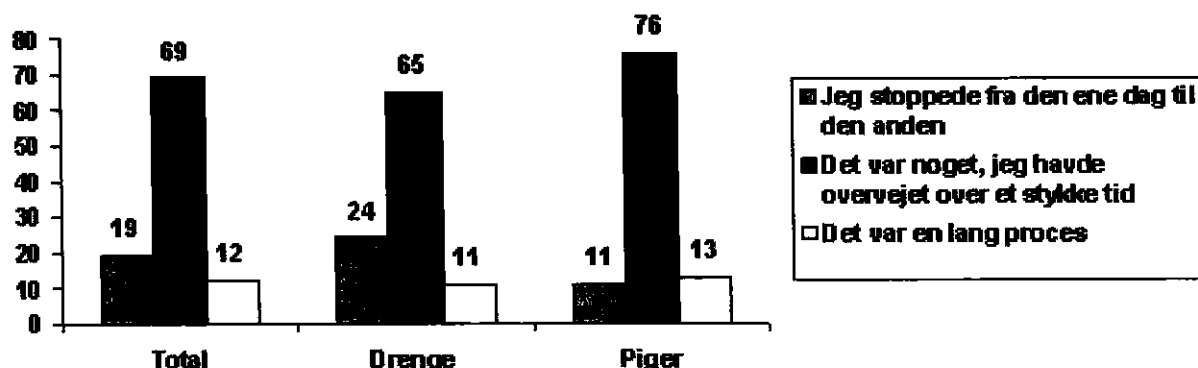

Fig. 3. Hvor lang tid brugt du på dine overvejelser omkring at stoppe?

For otte ud af ti spillere strækker frafaldsprocessen sig over en lang periode - som oftest seks måneder. For nogle respondenter tager det et helt år, før de definitivt vælger at stoppe. For en mindre gruppe ser det nærmest ud til, at de handler i affekt – uden forudgående seriøse overvejelser om at stoppe, holder de op fra den ene dag til den anden.

Når det går hurtigt

Hvad er det, der forårsager, at spillere pludselig fra den ene dag til den anden vælger at stoppe? For Patrick handlede det om at trænerens kritik simpelthen blev for meget:

"Jeg husker det meget tydeligt. Vi havde spillet en meget lige kamp, men kort før tid scorer vores modstandere efter et hjørne, og det var selvfølgelig den mand, som jeg skulle dække, der pandede den i mål - og vi tabte! Efter kampen var vores træner helt op i det røde felt: "Hvorfor f..... i h..... holder du ikke din mand? Vi har trænet det så mange gange!" og sådan fortsatte han bare - og til sidst blev det bare for meget! Jeg pakkede mit tøj sammen, forlod omklædningsrummet uden at sige farvel og 10 min efter sendte jeg min træner en sms, hvor jeg skrev, at jeg stoppede, fordi jeg ikke altid orkede at høre på hans pis..." (Patrick)

Interviewer: Hørte du fra ham?

"Ja, han undskyldte meget og spurgte, om jeg ikke havde lyst til at give det en chance til, men jeg havde haft ham som træner i et års tid og vidste, at han bare var enormt hidsig – der skulle ikke meget til at tænde ham af, og den der fornemmelse af at være en lille uartig dreng fra 1. kl., der får skældud af læreren - det havde jeg ikke lyst til at opleve én gang til!"

I: Så når du stoppede, var det ligesom noget, du havde sparet op til over lang tid?
"Ja, på en måde – jeg var så træt af altid at høre på hans pis. Det var aldrig godt nok, men reelt havde jeg aldrig overvejet at stoppe. Fodbold har været en del af mit liv i mange år men lige der blev det bare for meget."

I: Skete der andet i dit liv på det tidspunkt?

"Ja, det gjorde der faktisk. Det var lige efter, at jeg sammen med mine forældre havde været til samtale på skolen, hvor de havde fortalt, at hvis jeg ikke snart tog mig sammen, så kunne de ikke indstille mig til gymnasiet. Mine forældre – de er begge to sådan nogen med lange uddannelser – var helt op og køre og spurgte hele tiden efter, om jeg havde lavet lektier, om der var noget, de kunne hjælpe med og prædikede om vigtigheden af at få en god uddannelse, og jeg var bare så træt af at høre på det. Jeg synes, at alle hakkede på mig hele tiden..."

I: Har du fortrudt, at du er stoppet med at spille fodbold?

"Masser af gange. Jeg savner det, jeg savner at spille kampe, det at være træt efter træning, men jeg savner ikke hele tiden at blive kritiseret, og så er jeg også lidt stædig som person. Hvis jeg har taget en beslutning, så står jeg ved den!" (Patrick, 15 år)

For Patrick er trænerens kritik efter kampen blot dråben, der får bægeret til at flyde over! Han har igennem noget tid været irriteret over, at han - efter han er rykket op på 1. junior – oplever, at få forholdsvis meget kritik. Han spiller primært, fordi det skal være sjovt, og han ved godt, at han aldrig kommer til at spille på højeste niveau, men kritikken gør, at han ikke længere oplever, at det er sjovt at spille. Hertil kommer, at han er presset på andre områder af livet – og en dag bliver det bare for meget. Reelt var trænerens kritik næppe værre, end den plejede at være, men det virker til, at omstændighederne gjorde, at Patrick var mere sårbar end normalt.

Når man må træffe et valg

Georg have gennem længere tid dyrket en anden idræt sideløbende med fodbold, og selvom han

godt kan fornemme, at det er lidt presset, så forsøger han at få det til at fungere, fordi han ikke har lyst til droppe hverken fodbold eller den anden idræt. Omstændigheder gør, at han må træffe et valg: To vigtige finalestævner falder i samme weekend, og pga. geografi er det umuligt for ham at kombinere det:

I: Kunne du ikke bare have valgt at stå over på et af stævnerne?

"Nu er jeg ret god til begge ting, så jeg vidste, at jeg ville svigte enten det ene eller andet hold. Der gik det op for mig, at jeg nok var nødt til at vælge, hvad jeg ville satse på. Jeg snakkede med min far, og han ringede til så til træneren - jeg snakkede ikke selv med ham. Jeg stoppede faktisk fra den ene dag til den anden - jeg valgte ikke at tage med til indendørsstævnet, og her fik de andre det så også at vide." (Georg, 14 år)

For Georg handlede det primært om, at omstændighederne gjorde, at det gav god mening med en hurtig afgørelse i forhold til et dilemma, han reelt havde levet med i lang tid. Han ville ikke trække afgørelsen endnu længere ud, der kunne have den konsekvens, at han hverken var 100 procent "på" i forhold til den ene eller anden idræt.

Så kan han lære det!

Hussein fortæller om en træner, der reelt ikke lytter til, hvad hans spillere giver af feedback på træningen:

"Træneren var ikke særlig god, det var det samme hele tiden, også selvom vi flere gange havde spurgt, om vi ikke kunne lave noget nyt, så skete der ikke noget. Det var vildt kedeligt, og en dag havde jeg havde bare ikke lyst mere. Jeg snakkede lidt med mine venner om det, og vi var seks, der stoppede i løbet af en uge, og holdet lukkede." (Hussein, 16 år)

Når man ikke oplever at blive hørt, er der to muligheder: Man kan bide tænderne sammen og fortsætte, eller man kan forsvinde. Hussein og nogle af hans holdkammerater valgte den sidste løsning. Lidt snak sætter gang i en hurtig proces, der betyder, at klubben efter en uge er nødsaget til at trække deres 1. junior-hold fra turneringen. I snakken går det igen, at spillerne virkelig havde forsøgt at komme i dialog med deres - nye! -træner - men da det ikke fører noget med sig, vælger de at tage konsekvensen. "Produktet" levede ikke op til forventningerne, og i stedet er Hussein og hans venner nu på udkig efter et produkt, der i højere grad lever op til deres forventninger - men altså ikke uden at have forsøgt at ændre tingene først.

Når det tager lang tid

At vælge er et grundvilkår for unge - valg omkring uddannelse, livsstil m.v. - men nogle valg er vanskeligere end andre, og specielt virker det til, at det valg, der indebærer et fravalg af relationer, er specielt vanskelige.

Når det er svært at fravælge en vigtig voksen

Niels, som aldrig haft specielt store ambitioner med sin fodbold, og som vælger at stoppe, fordi han ikke kan få træning og arbejde til at hænge sammen, fortæller om sine overvejelser omkring det at stoppe:

"Det tog et halvt år - det var faktisk svært at holde op. Jeg vidste, at jeg kom til at savne hyggen, og jeg syntes jo, at det var sjovt at gå til træning. Træneren var rigtig god - sådan én, man også kunne snakke med om andet end fodbold." (Niels, 18 år)

I samtalen fremgår det tydeligt, at det specielt er træneren, han kommer til at savne - en træner, han har haft igennem flere år, og som han løbende har vendt en masse spørgsmål med, som ikke havde meget med fodbold at gøre. Som han selv udtrykker det:

"Så mange har man altså heller ikke, som man kan snakke om stort set alt med!" (Niels 18 år)

For Niels er et fravalg at fodbold det samme som fravalget af en "betydende voksen", som igennem længere tid har været en vigtig samtalepartner i hans liv – og en sådan beslutning tager tid.

Når der er brug for en fælles afklaring – og det kan godt tage tid

Fravalg af fodbold handler for en stor gruppe reelt om at turde vælge mellem forskellige fællesskaber: Om at vælge et fællesskab fra, som man har været en del af igennem en årrække og vælge et fællesskab og arenaer til, som man kun glimtvis har været en del af, fordi det har været svært at kombinere dem med at spille fodbold på et rimeligt seriøst niveau.

Ulla er lige rykket op som damejunior, hvilket indebærer, at hun træner fire gange om ugen. Ret hurtigt går det op for hende, at mht. fodbold er det "alt eller intet":

"Vi var fire piger, der også var sammen uden for fodbold, og vi begyndte at snakke om, hvorvidt man ikke godt kunne spille på et lidt andet niveau, så man også en gang i mellem kunne gå til en fest. Det snakkede vi nok om i et halvt års tid - og så stoppede vi alle sammen samtidig." (Ulla, 16 år)

For Ulla og hendes venner var der rent praktisk ikke nogle muligheder for at spille på et andet niveau, fordi der ikke var noget 2. hold. Det gør, at de oplever, at de er nødt til at træffe et definitivt valg omkring det at vælge fodbold til eller fra. Hun beskriver selv processen som "svær, fordi vi havde haft så mange fede oplevelser sammen", men omvendt så krævede fodbolden nu så meget, at det reelt gjorde, at der var ting, man var nødt til at prioritere fra, hvis man skulle gøre sig gældende på eliteniveau. Samtalen mellem de fire veninder, som har spillet sammen igennem nogle år, går over rigtig lang tid, men langsomt vokser der en fælles forståelse frem, der går på, at der jo også er andet i livet. Deres venskab forsætter jo også på trods af, at de ikke længere er en del af fodboldklub.

I: Hvad nu hvis du ikke havde haft dine veninder at snakke med?

"Så havde det gjort det meget sværere at stoppe! Det, at vi var fire, der stoppede samtidig, gjorde det ligesom mere OK at stoppe!" (Ulla, 16 år)

Når det bare ikke længere giver mening!

Lene elskede at spille fodbold, men hun havde bare aldrig været rigtig god til det. Hun har tidligere spillet i en klub, hvor hendes hold blev lukket, men hun valgte at fortsætte i en anden klub, der ligger noget længere væk fra, hvor hun bor. Her spillede hun på 2. holdet og giver meget klart udtryk for, at det var en rigtig god oplevelse. Da hun rykker op som junior, viser det sig, at klubben ikke har mulighed for at etablere to hold. Lene bliver derfor indlemmet i 1. holdstruppen:

"Jeg gjorde mig virkelig umage og kom altid til træning to gange ugen, men igennem et helt år var jeg aldrig ude at spille kamp, fordi min træner ikke synes, jeg var god nok." (Lene, 18 år)

I: Hvad er det lige, der gør, at man fortsætter med at træne i et år, når man aldrig er med ude at spille kamp?

"Jeg havde flere gange overvejet at stoppe, men jeg havde jo lyst til at spille fodbold. Der var bare ikke et hold på mit niveau, hvilket gjorde, at jeg f.eks. til træning aldrig blev spillet af de gode. Det, der så efter næsten et år gjorde, at jeg valgte at stoppe var, at da jeg så endelig blev udtaget til en kamp, viste det sig at være en fejl. Jeg havde fået min far til at køre mig, men da vi kommer ned i klubben, fortæller træneren mig, at det er en fejl – hende, jeg skulle erstatte, er blevet klar, og han siger, at jeg gerne måtte tage hjem igen. Den dag besluttede jeg mig for definitivt at stoppe." (Lene, 18 år)

Lene repræsenterer den gruppe af spillere, der egentlig bare har lyst til at blive ved med at spille, men som blot må erkende, at det specielt inden for damefodbold er vanskeligt at spille "sekundafodbold", fordi disse hold i mange klubber reelt ikke eksisterer. Den offentlige ydmygelse ved, foran sin egen far, at blive sendt hjem igen, er så dråben, der får bægeret til at løbe over for en spiller, som ellers, efter eget udsagn, har gjort alt, hvad hun kunne for at gøre sig fortjent til at spille på holdet.

Opsamling

Relationer og kærlighed til selve spillet gør, at det for den helt store gruppe er vanskeligt at stoppe med at dyrke en fritidsaktivitet, som har været en integreret del af deres liv i forholdsvis mange år. I alderen 13-19 år er det stort set umuligt at finde spillere, der "blot" zapper rundt mellem forskellige interesser. Det er for de fleste meget svært at stoppe, og derfor tager selve processen også lang tid. Det kræver, at man går mange runder med sig selv, samtaler med venner og familie m.v., før man er klar til at sige farvel.

For dem, der stopper fra den ene dag til den anden, ser det bl.a. ud til at handle om at "ydre" omstændigheder gør, at man oplever, at man må træffe et hurtigt valg. Dette valg ser for nogen ud til at være en naturlig konsekvens af, at der igennem længere tid har været forskellige forhold, man har været utilfreds med.

Hvem snakker de med?

Noget af det, der ofte fremhæves omkring fodbold, er det sociale, men figur 4, der har fokus på dem, de delte deres overvejelser med, kunne indikere, at både trænere og holdledere kun i begrænset omfang ser ud til at blive opfattet som en del af fællesskabet:

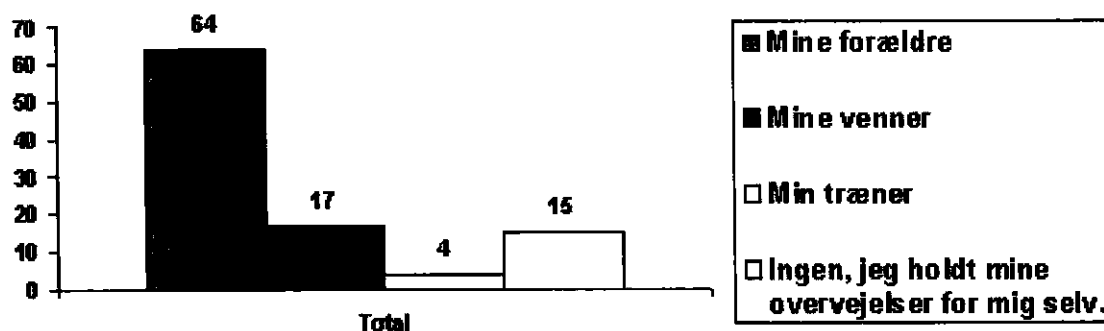

Fig. 4. Hvem anvendte du som samtalepartner i forbindelse med dine overvejelser om at stoppe?

Det store flertal snakker med forældrene om deres overvejelser, og som oftest møder de her en god forståelse omkring deres overvejelser:

"Og så snakkede jeg også med mine forældre. De synes, det var ærgerligt, men de kunne godt se, at jeg ikke rigtig havde lyst til at gå derovre mere, og sådan havde jeg aldrig haft det før."
(Dina, 16 år)

For andre kan det imidlertid være problematisk at drøfte problematikken med forældrene:

"Min far var som regel ofte ude og se mig spille, og han havde fortalt vidt og bredt om sin talentfulde søn, og han blev skidesur, da jeg fortalte ham, at jeg stoppede. Han har reelt ikke snakket til mig i seks måneder, men han kan vist efterhånden godt se, at det ikke helt holder."

(Dennis, 18 år)

Som oftest er det også forældrene, der tager sig af den formelle kontakt til klubben i forbindelse med, at spillerne melder sig ud. Den fremgangsmåde valgte Bo, der fortæller:

"Vi ringede til klubben (Vi var identisk med forældrene – red.) og fortalte, at jeg stoppede – hvilket de beklagede, og så skete der ligesom ikke mere – det var ligesom det." (Bo, 14 år)

"og så skete der ligesom ikke mere..." er et udsagn, der i lidt forskellige afskygninger går igen i flertallet af fortællingerne. Hvis man ser bort fra de spillere, der stopper som følge af en skade, er der kun to af de interviewede, som begge spillede ynglingeliga, der oplevede, af klubben meldte tilbage og spurgte, hvorfor spilleren havde valgt at stoppe – resten gav aldrig lyd fra sig.

Dem, der snakker med vennerne – som de også har uden for fodbolden!

Ca. én ud af fem snakker med deres venner omkring deres overvejelser. For nogen er der tale om vennerne på holdet, for andre ser det ud til, at det er de venner, man har uden for fodbolden:

"Nej, det synes jeg ikke rigtigt, at jeg kunne snakke med de andre spillere om. Jeg var lige rykket op, og der var kun få, som jeg kendte rigtig godt. Det tog jo lang tid, før jeg tog beslutningen om at stoppe, og jeg havde ligesom ikke lyst at melde noget ud, før jeg var sikker" (Ismael, 17 år)

For nogen er der et vist overlap mellem de nære venner og så dem, man spiller fodbold med, mens "vennerne" på fodboldholdet for andre ikke er de tætte venner, dels fordi man i denne alder ofte ikke spiller sammen med dem, man begyndte med, dels fordi man også i nogen grad er konkurrenter.

Ismael udtrykker det på denne måde:

"Det var nogle gutter, jeg mødtes med for at spille fodbold og ikke så meget mere. Mine nære venner er nogen fra skolen og så der, hvor jeg bor – og det var dem, jeg snakkede med..." (Gürkan 16 år)

Endelig er der en gruppe, typisk drenge, der reelt ikke drøfter det med andre end sig selv:

"Det er jo mig, der spiller, så det er jo også min beslutning." (Peter, 16 år)

Man snakker ikke med ambitiøse trænere, som man ikke kender!

Der er tankevækkende få, der snakker med hhv. trænere og holdledere omkring deres overvejelser om at stoppe, men måske er det alligevel ikke så overraskende! Som det senere vil fremgå, falder de fleste fra i forbindelse med, at man går fra "rene årgange" til f.eks. at skulle spille junior. Med dette skifte skifter man som regel også træner. Ofte vil man på dette niveau møde trænere, der er noget mere ambitiøse end det, man tidligere har oplevet. Kenneth var en af de spillere, der havde fået en ny træner.

I: Sagde du noget til træneren?

Han var umulig at snakke med, det gjaldt kun om at vinde. Det var det eneste, han havde i hovedet. Jeg snakkede med mine forældre, men faktisk ikke med nogen fra klubben." (Kenneth, 17 år)

Interessant er det, at Kenneth, som har spillet i den samme klub i hele sit fodboldliv, heller ikke føler sig så knyttet til andre i klubben, at han vælger at tage fat i dem. En række af de interviewede giver udtryk for, at træneren ofte bliver identisk med "klubben". Det er ham eller hende, der er forbindelsesleddet, og hvis man ikke kan med træneren, så giver det nok heller ikke nogen mening at snakke med de andre i klubben.

Efter mange år i den samme klub er der dog nogle få, der oplever, at der er andre, de kan gå til, f.eks. Tanja:

"Jeg gik til min gamle træner - ham havde jeg haft gennem rigtig mange år. Han sagde, at han synes, at jeg skulle give det en chance til, og det gjorde jeg så, men det endte med, at jeg synes, at den nye træner pressede mig for meget, og så stoppede jeg alligevel!" (Tanja, 14 år)

Som nævnt oplever en stor gruppe, at de ikke kender træneren. Dermed virker det heller ikke naturligt at løfte overvejelserne omkring et eventuelt spilstop med ham eller hende. Et forhold, der bl.a. gjorde sig gældende for Yannick, som var rykket op som junior:

"Jeg kendte ham jo ikke, for han var jo også ny, og jeg vidste heller ikke, hvad jeg skulle sige, for jeg synes jo, at det var OK, at folk var ambitiøse og ville vinde. Man går jo til fodbold for at spille en masse og se, om man ikke kan vinde. Og hvad skulle han gøre, der var ligesom ikke så mange andre alternativer - han kunne jo ikke trylle et 2. hold frem, når der ikke var spillere nok."

Yannick fortsætter:

"Jeg snakkede lidt mine forældre. Faktisk havde vi snakket om det løbende. Det, at de andre var bedre end mig og det, at jeg følte mig utryk - det forstod de godt. De ringede så til træneren, der også synes, det var en ok idé, at jeg holdt op." (Yannick, 16 år)

For Yannick giver det ikke den store mening at snakke med træneren. Han kender ham ikke særlig godt, og hvad i alverden skulle træneren gøre? Han vælger at stoppe men uden negative følelser over for klubben. Det var blot uheldige omstændigheder, der gjorde, at han ikke spillede mere!

Endelig er der en gruppe, typisk drenge, der klart giver udtryk for, at det ikke er naturligt for en 13-14-årig at gå hen og sige til en voksen, som man ikke kender særlig godt, og sige: "Hej, jeg stopper!". Som Nathan udtrykker det:

"Det gør man altså bare ikke – eller jeg gør i hvert fald ikke!" (Nathan, 13 år)

Når man ikke oplever at blive taget alvorligt

Olivia var en af dem, der reelt forsøgte at tale med træneren. Da det ikke hjalp, tog hun og hendes medspillere fat i andre fra klubben:

"Det hjalp bare ikke noget. Vi forsøgte faktisk at snakke med ham om, at han pressede os for meget, men det lyttede han ikke rigtig till! Så gik vi til nogen lidt højere op, og det endte med, at han delte nogle spørgeskemaer ud, hvor vi skulle svare på, om vi synes, vi trænede for hårdt. Så svarede vi på det, og så skete der ellers ikke rigtig mere. Jeg synes, jeg har gjort, hvad jeg kunne for at ændre nogle ting, men jeg synes ikke rigtig, det hjalp. Det virkede som om, de ikke rigtig tog os alvorligt." (Olivia, 16 år)

Når man som ung, der ofte er vant til at blive taget med på råd i mange sammenhænge, forsøger at sætte gang i en dialog, som så ikke fører til så meget, kan man let komme til at føle, at man ikke bliver taget alvorligt. Derfra og til at stoppe var der ikke langt for Olivia og hendes veninder, der jo som udgangspunkt ikke ønskede, at holdet udviklede sig til en pædagogisk rundkreds, men blot ønskede, at træneren have lidt mere føling med, hvad der foregik i deres liv, og at der måske kunne justeres bare lidt i forhold til træning m.v.. Som hun selv udtrykker det:

"Det handlede om, at han ikke var interesseret i, hvad der ellers foregik i vores liv. Det handlede kun om fodbold, og vi kunne ikke rigtig snakke om andet. Han snakkede altid udenom, når man forsøgte at snakke med ham om andet end fodbold. Det gad vi altså ikke i længden"

(Oliver, 16 år)

Jeg tog ikke fat i træneren – og det ærgrer mig

En del af de 15 procent, der har gået med deres overvejelser for sig selv, og som har besluttet sig for at stoppe, giver efterfølgende udtryk for, at de ville have ønsket, at de havde snakket med deres træner, fordi det måske kunne have ændret deres beslutning. Noa, der har spillet elitefodbold igennem en årrække, og som bl.a. stoppede som følge af nogle praktiske problemer, udtrykker det på denne måde:

I: Snakkede du med din træner?

"Nej, det var en af de fejl, jeg lavede. Jeg tog ikke fat i min træner og spurgte ham, om der var noget, de kunne gøre for mig, og det er noget af det, jeg efterfølgende helt sikkert har fortrudt - for de kunne nok have hjulpet mig!"

I: Men hvorfor snakkede du ikke med ham?

"Jeg tror bare, det er min natur – jeg holder lidt tingene for mig selv. Det er ikke altid så smart!"
(Noa, 18 år)

For en gruppe af unge er det bare ikke naturligt at tage fat i en træner eller en holdleder. Det indikerer, at der er en gruppe spillere, der - som i tilfældet med Noa - reelt har brug for løbende at blive spurgt ind til, hvordan de har det.

Opsamling

Den helt store gruppe deler deres overvejelser omkring det at stoppe med deres forældre, mens der omvendt er meget få, der snakker med deres trænere, bl.a. fordi de oplever, at de ikke kender deres træner særlig godt, eller fordi de oplever, at han/hun kun er interesseret i den del af deres liv, der handler om fodbold. En sådan tilgang til spillerne er problematisk, når frafald – som det vil fremgå senere – reelt ofte handler om alt andet end fodbold!

Der er stort set ingen af de "frafaldne", der oplever, at klubben – efter at de har meddelt, at de stopper – reelt spørger ind til, hvorfor de stopper. I en tid med fokus på den "lærende organisation" ser det ud til, at rigtig mange klubber vælger, som oftest ud fra ressourcemæssige begrænsninger, at lade megen god læring gå tabt ved ikke at tage kontakt til de spillere, der forlader dem.

5.2 Hvilke enkeltfaktorer ser ud til at have størst betydning i forhold til frafald?

I spørgeskemaet har vi forsøgt at indkredse, hvilke enkeltfaktorer de tidligere spillere umiddelbart oplever, har haft størst betydning for deres frafald. Tabel 6 tegner et billede, en "top 7", over årsagerne til frafald.

Dreng	Piger	Total
Manglende tid (27%)	Manglende tid (40%)	Manglende tid (33%)
Træt af klubben (23%)	Manglende forældreopbakning (21%)	Dårligt kammeratskab (25%)
Manglende forældreopbakning (22%)	Træt af klubben (21%)	Træt af klubben (22%)
Dårligt kammeratskab (22%)	Jeg kunne ikke med træneren eller træningen (19%)	Manglende forældreopbakning (22%)
Andre interesser (18%)	Kedeligt (15%)	Jeg kunne ikke med træneren eller træningen (16%)
Kedeligt (16%)	Andre interesser (12%)	Kedeligt (16%)
Jeg kunne ikke med træneren eller træningen (13%)	Praktiske forhold (10%)	Andre interesser (15%)

Tabel 6. Hvilke faktorer havde størst betydning i forhold til, at du valgte med at stoppe med at spille fodbold? (Der kunne sættes kryds ved to faktorer)

Manglende tid angives som den væsentligste årsag. Lidt flere piger end drenge angiver dette som den primære faktor. Andre kønsforskelle er, at en forholdsvis stor procentdel af drengene angiver "dårligt kammeratskab" som en væsentlig faktor – en årsag, som slet ikke er med på pigernes "top 7", mens en gruppe af piger omvendt nævner, at praktiske forhold som f.eks. flytning, efterskoleophold, transport m.v. har haft betydning for, at de stoppede.

En ud af fem nævner "manglende forældreopbakning" som en væsentlig faktor, men det lykkedes os aldrig – på trods af flere forsøg – at finde interviewpersoner, som havde angivet dette som den væsentligste årsag, og vi er derfor ikke i stand til at sige noget nærmere om, hvad dette udsagn dækker over. Man kan selvfølgelig gætte på, at det - meget naturligt – kan opleves negativt for ens deltagelse i klubfodbold, hvis man har forældre, der slet ikke deler ens interesse, og som man derfor heller ikke kan dele oplevelser med, hvis ens forældre hele tiden stiller spørgsmålstegn ved det fornuftige i at bruge forholdsvis meget tid på fodbold i en fase af livet, hvor skole og lektier begynder at kræve mere tid, eller hvis man er afhængig af at blive kørt til f.eks. kamp, og dette rent praktisk ikke kan lade sig gøre. Reelt kan vi med afsæt i undersøgelsen ikke sige noget mere præcist om, hvad manglende forældreengagement reelt dækker over

Faktorer, der kun har begrænset betydning

Ud fra besvarelsen er det muligt at pege på en række forhold, som ikke ser ud til at have den store betydning for frafald:

- Skader
- Ambitioner, der ikke blev opfyldt
- Det var for dyrt

Det er reelt kun et fåtal, der stopper som følge af skader. For en del udløser skader kun en midlertidig pause fra fodbolden. Kontingentet – som for de fleste kun udgør, hvad der svarer til et par gennemsnits Diesel-bukser – forekommer heller ikke at være det, der gør, at man stopper med at spille fodbold.

I forhold til at det store flertal af frafaldne er det, vi har kaldt "alsidige" idrætsudøvere, der primært spiller, fordi de synes, det er sjovt, forekommer det heller ikke specielt overraskende, at det reelt er meget få, der stopper, fordi de ikke oplever at få deres ambitioner opfyldt. Frafald med udgangspunkt i ambitioner ser ud til at ske langt tidligere – forstået på den måde, at den gruppe af spillere, der har en fornemmelse af, at de nok aldrig kommer til at spille fodbold på højt niveau, allerede på et tidligt tidspunkt vælger fodbolden fra og kaster sig over noget andet.

I det følgende vil vi – ved inddragelse af interviewene - forsøge at komme lidt mere ind under huden på, hvad en række af de enkelte faktorer egentlig dækker over – og som det forholdsvis klart vil fremgå, behøver den primære faktor reelt ikke at være primær!

5.3 Manglende tid

"Manglende tid" dækker som oftest reelt over, at man vælger at prioritere andre vigtige livsarenaer i sit liv. Tabel 7 peger på, hvilke livsarenaer der kan være tale om:

Drenge	Piger	Total
Ønskede at bruge mere tid på venner/kæresten (35%)	Begyndte at arbejde ved siden af, og det var svært at kombinere (46%)	Begyndte at arbejde ved siden af skolen, og det var svært at kombinere (33%)
Fik arbejde ved siden af, og det var svært at kombinere (21%)	Ønskede at bruge mere tid på venner/kæreste (19%)	Ønskede at bruge mere tid på venner/kæresten (27%)

Valgte at specialisere mig inden for en anden sportsgren (14%)	Ønskede at bruge mere tid på lektier (12%)	Ønskede at bruge mere tid på lektier (9%)
--	--	---

Tabel 7. Forhold, der gør, at jeg ikke oplevede at have tid til at spille fodbold (%-vis enig/meget i et bestemt udsagn)

Arbejde

I 13-årsalderen, hvor det, ifølge dansk lovgivning, bliver legalt at påtage sig lønarbejde, kommer der en ny tidsrøver på banen – nemlig arbejde. Blandt de 13-16-årige er der ca. 55 procent, som enten har fast arbejde eller arbejder af og til (Skårhøj & Østergaard 2005). For nogen er det et puslespil at få dette til at passe sammen med fodbold:

Patrick repræsenterer den gruppe af spillere (ca. 18 procent), som igennem noget tid ikke har prioriteret deres fodbold specielt meget

"Jeg begynde at arbejde som flaskedræng i et supermarked, og det var ofte, at mine vagter lå på de tidspunkter, hvor jeg enten skulle træne eller spille kamp. I længden blev det vanskeligt at skulle bede om fri, fordi de jo så skulle finde en afløser, og jeg ville rigtig gerne beholde mit job. Så efter nogle måneder valgte jeg at stoppe med at spille. Jeg synes, at jeg havde brug for pengene, og man kan jo ikke bare blive med at nasse på sin mor – så mange penge har hun jo heller ikke, vel..." (Peter, 16 år)

Peter, som ikke var specielt seriøs omkring sin fodbold, valgte at nedprioritere fodbolden for dels at kunne fastholde et arbejde, der kan finansiere hans voksende forbrug, dels ud fra nogle overvejelser omkring det forhold, at han ikke synes, det er fair, at hans mor - som han og yngre søster bor hos – skal knokle, for at han kan få det, han oplever at have brug for.

På spørgsmålet om han så har droppet fodbolden helt, svarer han:

"Næh, jeg spiller vel reelt lige så meget fodbold som tidligere. Nu er det bare sammen med mine venner på nogle tidspunkter, som passer os bedre, og så slipper man også for at høre på en eller anden idiot, der hele tiden retter på én. Nu spiller vi bare!" (Peter, 16 år)

Blandt de hhv. 60 procent, der "prioriterede fodbolden" og de 22 procent, der angiver, at de "prioriterede fodbold over alt andet" forekommer det sjældent, at de stopper med at spille fodbold som følge af, at de ikke kan få det til at hænge sammen med et fritidsjob. Fordi fodbold er vigtigt for dem, forsøger de også at finde et arbejde, der kan kombineres med fodbold. For denne gruppe opstår problemet snarere i forbindelse med, at de kommer i lære. Det gør sig f.eks. gældende for Niels:

"Det blev for besværligt med arbejde. Jeg kom først hjem kl. 17, og det hang ikke sammen med at være håndværker. Jeg var helt smadret, når jeg kom hjem, og så gad jeg ikke rigtig gå til træning kl. 18. Til sidst sprang jeg fra." (Niels, 18 år)

Det samme gør sig gældende for Frederik, der stoppede i forbindelse med en skade – som han er ved at være kommet over:

"Årsagen til, at jeg stoppede var primært en skade – men grunden til, at jeg ikke går i gang igen er, at jeg er gået i gang med en uddannelse, og jeg kan ikke få det til at hænge sammen med træningen. Jeg spillede på et niveau, hvor der et par dage om ugen var morgentræning." (Frederik, 18 år)

For nogle få hænger det ikke sammen at kombinere arbejde og uddannelse, men for Tanja - der

primært stoppede, fordi hun begynde at spille på et elitehold, som hun oplevede, var alt for seriøst – repræsenterer en udbredt holdning, der går igennem mange af interviewene:

"Nu har jeg har ikke tid. Skole, kæreste og arbejde fylder meget, og hvis der også skal være tid til venner. Hvis jeg var blevet ved med at spille, så havde jeg sagtens kunne få det til at passe ind -. at jeg fik et arbejde har ikke betydning for, at jeg stoppede." (Tanja, 14 år)

Arbejde er en blandt flere årsager til, at hun ikke går i gang med at spille igen, men det var ikke pga. arbejde, at hun stoppede.

Jeg ønskede at bruge mere tid sammen med mine venner/kæreste

I takt med at spillerne bliver ældre, får vennerne en stadig mere vigtig funktion i deres liv. Specielt de 3-6 nære venskaber har brug for at blive dyrket. Og kærester begynder at fylde stadig mere i livet for de 13-16-årige. Dog mere i teori end i praksis, da det reelt kun er ca. én ud af fem, der har en fast kæreste (Skårhøj & Østergaard 2005).

At dyrke vennerne og en eventuel kæreste tager tid, men kun i meget få tilfælde giver de interviewede udtryk for, at ønsket om at være mere sammen med vennerne reelt medfører, at de stopper. Tanja udtrykker den generelle holdning blandt dem, der prioriterede fodbold:

"Hvis nogle af mine veninder ringede og spurgte, om vi skulle lave noget sammen, så fik de at vide, at det først kunne være efter fodbold. Det havde de ingen problemer med. De har jo også alle sammen fritidsinteresser. Jeg spillede fodbold, fordi det var sjovt, men jeg prioriterede det også højt -. ellers bliver det alt for lallet." (Tanja, 14 år)

Reelt er det kun få informanter, der angiver, at deres fravalg af fodbold udløses af et ønske om at bruge mere tid på venner og kæreste, og disse informanter tilhører alle den gruppe, vi har kaldt de "fokuserede". Når man træner to-tre gange om ugen, er det for flertallet ikke noget problem også at få tid til at dyrke relationerne, men det ser det ud til at være vanskeligt for dem, der kombinerer uddannelse/arbejde med fodbold på eliteplan:

Niels, der er i lære, har spillet ynglingeliga igennem et par år, og som stoppede ved overgangen til senior, udtrykker det på denne måde:

"Indtil for fem måneder siden bestod min hverdag af skole, arbejde og fodbold. Jeg lavede simpelthen ikke andet. Jeg stod op kl. seks hver morgen, gik på arbejde og havde min fodboldtaske med på arbejde og så direkte til fodbold, og så var jeg hjemme kl. 22 fem dage om ugen og spillede kampe i weekenden... I forbindelse med, at jeg kom i lære, begyndte man at få penge mellem hænderne, og så var der mulighed for at komme i byen, og der kom nogle kærester. Man kan jo ikke bare sige til dem, at vi kan ses igen, når sæsonen er slut. Det var bl.a. det, der gjorde, at jeg stoppede. Jeg havde indtil da kun tænkt på fodbold. Jeg var helt sikker på, at det var det, jeg skulle leve af på længere sigt. Men samtidig var jeg også begyndt at tænke lidt over det der med, at ens venner fik kærester, og jeg begyndte at spørge mig selv, om jeg ikke også skulle have et liv med vennerne? Jeg har bare tabt så mange venner på, at alt handlede om fodbold, fordi jeg aldrig kunne lave noget socialt sammen med dem. Jeg begyndte at stille spørgsmålstejn ved, om det var det værd. For mig er venner og familie det vigtigste, og så må det andet komme i anden række." (Niels, 18 år)

Som følge af træningsmængden oplevede Niels, at han blev nødt til at vælge mellem fodbold eller sine relationer. Han valgte det sidste. I løbet af samtalen kommer det frem, at der også ligger mange andre årsager til grund for hans stop: At han ikke blev tilbudt kontrakt, han var kommet i lære og havde fået flere penge mellem hænderne, at det tog for lang tid med offentlig transport, at han ikke var sikker på, at han - efter at have prøvet bylivet - 100 procent kunne overgive til

elitefodbold igen, og han er også begyndt at stille en række mere eksistentielle spørgsmål omkring, hvorvidt det reelt er det hele værd. I løbet af samtalen fornemmer man også tydeligt, at der også foregår en række overvejelser omkring, hvorvidt han nu også reelt kan klare sig på højeste niveau – en usikkerhed, der dog aldrig bliver udtrykt helt eksplicit – måske fordi det definitivt vil punktere drømmen?

Relationer er en væsentlig årsag til, at Niels vælger fodbolden fra. Igen er der blot tale om en blandt mange forhold, der gør sig gældende. Som han selv udtrykker det:

"Der er flere ting, der gjorde, at jeg stoppede. Hvis det kun havde været en ting, så havde jeg bare taget fat i mig selv og sagt, at "Fodbold er ligesom det, du er skabt til at spille", men der var bare en hel masse ting, som på en underlig måde var rodet ind i hinanden..."
(Niels, 18 år)

For den store gruppe ser det ud til at gælde, at ønsket om at bruge mere tid på vennerne ikke i sig selv er det, der udløser beslutningen om at stoppe – men det kan være en medvirkende årsag – forstået på den måde, at det kan være med til at legitimere en beslutning, som måske reelt bliver udløst af noget helt andet.

Jeg ønskede at brug mere tid på lektier

Lektiemængden stiger markant i begyndelsen af 8. klasse, og man kan så småt begynde at skimte de afsluttende prøver i hhv. 9. og 10. klasse. Lektiemængden bliver endnu større på gymnasiet. I samme periode oplever en del også, at træningsmængden bliver øget fra to til tre gange, og denne kombination kunne man evt. forvente ville få en gruppe til at stoppe.

Det interessante er imidlertid, at det store flertal, der medvirker i denne undersøgelse stadig "kun" træner to gange om ugen. Kun én ud af fem træner tre gange om ugen, og for det store flertal ser det ikke ud til at være problematisk at kombinere fodbold og lektier. Reelt er der kun én blandt de interviewede, der meget præcist peger på, at manglende tid til lektier var den primære årsag: Næmlig Gürkan, der igennem hele sin karriere, havde spillet på 2. - 3. holdet og stoppede, da han begyndte i gymnasiet:

"Jeg skulle begynde i gymnasiet og vidste godt, at det ville betyde flere lektier, men så mange lektier havde jeg nu heller ikke lige regnet med. Jeg forsøgte i nogle måneder at få skole og fodbold til at hænge sammen, men det funkede ikke, og jeg valgte at stoppe..." (Gürkan, 16 år)

At bruge mere tid på lektier er måske et fint politisk korrekt udsagn at komme med – men for flertallet har det kun marginal betydning – bl.a. fordi de ikke bruger mere tid på fodbold, når de går over til ungdomsfodbold.

Jeg ville satse på en anden idrætsgren

Specielt en gruppe af drenge vælger fodbolden fra i forbindelse med, at de vælger at specialisere sig inden for en bestemt sportsgren. For nogle er denne specialisering inden for en konkurrerende idrætsgren en direkte konsekvens af, at de oplever at de sekundære drenge og juniorhold i praksis ikke bliver prioriteret, dårlige og mange forskellige trænere, manglende kampe, oplevelsen af, at klubberne ikke prioriterer dem osv., og så vælger de at prioritere den idrætsgren, hvor de ikke oplever en så stor forskelsbehandling mellem 1 og 2. holdet – eller fitnesscenteret.

For andre handler det dog om, at de vælger den idrætsgren, hvor de oplever, at de har størst mulighed for at gøre sig gældende – også på lidt længere sigt. Georg, som har spillet fodbold, siden han var fem år og spillede i den bedste drengerække, da han stoppede, er én af disse tidligere spillere. Han fortæller:

I: Hvorfor holdt du op?

"En dag spurgte min far, om jeg ikke kunne tænke mig at begynde at ro. Så prøvede jeg det, og jeg syntes, det var sjovt. Jeg kom hurtigt til at ro på højt niveau, og så havde jeg bare ikke tid til begge dele – det hang ikke sammen. Fire gange fodboldtræning og tre gange rotræning. Fodboldkampe og rostævner lå altid i weekenden." (Georg, 14 år)

I: Du måtte vælge, og hvorfor valgte du så rosport?

"Min familie har altid roet meget. Jeg er vokset op i en rofamilie, og så valgte jeg også bare at ro - ligesom for at følge med."

I: Var det, fordi du oplevede, at du kunne nå længere inden for roning end inden for fodbold? Lidt. Men jeg tænkte også – ro, det kan man hele livet. Men det handlede nok primært om, at min familie roede...

I: Var det, fordi du tænkte, at fodbold var blevet kedeligt, at du ikke gad? *"Nej, overhovedet ikke. Jeg blev simpelthen nødt til at vælge. Det blev for stressende. Jeg kunne godt mærke, at det blev for meget. En af mine gode venner spillede også på samme hold og roede men valgte at droppe fodbolden, så det valgte jeg også at gøre. Jeg var også lige blevet rykket op på et 92-93 hold – jeg er selv 93'er – og det var kun nogle få af dem, jeg spillede med, som jeg kendte rigtig godt. Når jeg nu lige tænker over det, så var jeg nok ikke lige så glad for at spille fodbold, som jeg havde været et halvt år tidligere, hvor jeg spillede sammen med dem, jeg havde spillet med i mange år. Det gjorde det nok også lidt lettere at stoppe med at spille."* (Georg, 14 år)

For Georg handlede det ikke om, at han var blevet træt af fodbold. Selvom han angiver, at han ikke var så glad for fodbold som tidligere - fordi han var rykket op og ikke længere spillede med dem, han havde spillet med i mange år! - hang det bare ikke sammen at dyrke både roning og fodbold på højt niveau. Bl.a. af familiære hensyn vælger han roning.

Som tidligere anført, skal der en væsentlig øgning af træningsmængden til, før man er nødsaget til at droppe en aktivitet. Reelt skal der være tale om, at man dyrker to aktiviteter på rimeligt højt niveau, før det bliver en væsentlig enkeltfaktor i forhold til, at man stopper med fodbold.

Opsamling

Ca. 1/3 af de "frafaldne" angiver, at manglende tid er den primære årsag til, at de vælger fodbolden fra. Interviewene tegner et billede af, at manglende tid primært er et problem for de spillere, der:

- ikke prioriterede fodbold specielt højt
- for dem, der dyrkede såvel fodbold og en anden idrætsgren på højt niveau
- de spillere, der spillede på højeste eliteniveau
- de spillere, der påbegyndte en erhvervsuddannelse

For den store gruppe af spillere, som tilkendegiver, at de prioriterede fodbold rimeligt højt, ser det imidlertid ikke ud til, at manglende tid spiller en afgørende rolle. For den store gruppe er træningsmængden stort set uændret, og flertallet tilkendegiver også forholdsvis klart, at de godt kunne have fundet plads til fodbold i et forholdsvis fyldt ugeskema. For denne gruppe ser manglende tid primært ud til at have betydning for deres evt. tilbagevenden til fodbolden: "Tomrummet" er blevet fyldt med venner, kærester og arbejde, og for flertallet forekommer det svært pludselig at skulle foretage en radikal omprioritering.

5.4 Jeg kunne ikke med træneren eller træningen

En ud af fem spillere angiver, at en vigtig enkeltfaktor bag deres beslutning om at stoppe med at spille fodbold var, at de var utilfredse med enten træneren eller træningen. Tabel 8 giver en indikation af, hvad dette udsagn egentlig dækker over:

Drønge	Piger	Total
Træningen blev for ensformig/kedelig (83%)	Alt for ambitiøs (64%)	Træningen blev for ensformig/kedelig (74%)
Følte ikke, at træningen kunne udvikle mig som spiller (66%)	Ensformig træning (64%)	For meget fysisk træning og for lidt leg med bolden (57%)
For meget fysisk træning og for lidt leg med bolden (59%)	For meget fysisk træning og for lidt leg med bolden (55%)	Følte ikke, at træningen kunne udvikle mig som spiller (52%)

Tabel 8. Hvad var du specielt utilfreds med i forhold til træningen/træneren? (Der måtte sættes to krydser)

Som det tidligere fremgik, er der seks ud af ti af de tidligere spillere, som er af den opfattelse, at den træner, de havde, da de stoppede, var fagligt dygtig forstået på den måde, at deres viden om fodbold og træning var stor. Fagligheden er således ikke problemet – men hvad er det så?

Det blev for ensformigt!

Tre ud af fire af dem, der har angivet, at de var utilfredse med enten træner eller træningen – og det kan meget naturligt ofte være svært at skille disse to ting fra hinanden - peger på, at træningen var alt for ensformig. Hussein, der spillede på 1. holdet i en rimelig ambitiøs klub, udtrykker det denne måde:

"Jeg havde bare ikke lyst mere. Træneren var ikke særlig god. Det var det samme hele tiden, og det blev kedeligt. Vi var seks, der stoppede i løbet af en uge, og holdet lukkede. Vi havde sagt et par gange, at vi ikke syntes, at træningen var så spændende, men det gjorde han ikke noget ved..." (Hussein, 16 år)

Nathan supplerer:

"Når vi sagde, at det var kedeligt, sagde han bare: 'I skal lære det!'" (Nathan, 13 år)

Fodbold er på mange måder et enkelt spil, og når man har spillet, siden man var fem-seks år gammel, kan man godt komme til at opleve, at træningen mere og mere får karakter af en genudsendelse på trods af, at man som i Hussein og Nathan's tilfælde skiftede træner forholdsvis ofte.

Ungdomslivet leves som nævnt i spændingen mellem hhv. tryghed og intensitet – men det kan åbenbart også blive for trygt!

Alt for ambitiøst!

Specielt en gruppe af piger angiver, at de stoppede, fordi de fik en træner, der, vurderet i forhold til deres tidligere trænere, havde alt for store ambitioner. Olivia, der endte med at spille i eliterækken, fortæller:

I: Hvorfor holdt du op med at spille?

"Da jeg rykkede op som junior, blev holdet blandet, og vi fik en meget seriøs træner, og der kom langt mere fokus på det at vinde end på kammeratskab. Så fik jeg den ene skade efter den anden, og den sidste blev så permanent."

I: Fortæl mere om de mange skader, du fik, da du spillede?:

"Vi trænede bare alt for hårdt i forhold til det, vi var vant til – han sagde, at hvis vi skulle blive til noget, så måtte vi træne hårdt."

I: Havde du fornemmelsen af, at han ikke rigtigt vidste så meget om, hvordan man træner piger i

din alder, der stadig vokser?

"Næh, det handlede mere om, at han ikke var interesseret i, hvad der ellers foregik i vores liv. Det handlede kun om fodbold, og vi kunne ikke rigtig snakke om andet..." (Olivia, 16 år)

Ulla, der har spillet på U-15 hold, supplerer:

"Jeg begyndte, da jeg var 11 år, og fodbold var alt i mit liv. Det var der, jeg havde nogle af mine bedste venner, og samtidig tog jeg det vildt seriøst."

I: Men hvorfor stoppede du?

"Jeg spillede på et hold, hvor vi virkelig havde det godt og sjovt sammen, men så fik vi en ny træner, og så blev det for seriøst. Alt kom til at handle om fodbold: Fire gange træning og kamp i weekenden, og træneren tænkte ikke på, at vi også var venner, for han begyndte at dele os op. Når jeg tænker nærmere over det, så var det faktisk ikke, fordi vi trænede så meget, at jeg holdt op – jeg elskede jo at spille fodbold - det handlede faktisk mere om, at hele klimaet på holdet ændrede sig. Fra at være venner blev vi pludselig benhårde konkurrenter, og der var aldrig plads til fejl." (Ulla, 16 år)

Når man igennem flere år oplever, at det har været muligt at kombinere et godt fællesskab med seriøs fodbold og ikke ser den store modsætning mellem disse to ting, giver det for nogen problemer, når de oplever at få en ny træner, der vægter det seriøse over det sociale.

Både Olivia og Ulla giver senere i interviewet udtryk for, at de oplevede, at de blev dårligere spillere, fordi de gik fra et miljø, hvor man hele tiden opmuntrede hinanden til et miljø, hvor man hele tiden blev rettet på. Olivia udtrykker det på denne måde:

"Fra stort set altid at have glædet mig til at gå til træning blev det mere og mere en sur pligt, fordi jeg på forhånd vidste, at jeg ville få en spand lort i hovedet - også af de holdkammerater, der bare for et år siden var rigtig gode til at sige "Kom igen, Olivia". Hele stemningen på holdet vendte med den nye træner – og det, kombineret med en skade – var nok den væsentligste årsag til, at jeg stoppede." (Olivia, 16 år)

Senere i interviewet viser det sig imidlertid, at der reelt også er andre faktorer, der var af stor betydning.

I: Skete der andre ting i dit liv på det tidspunkt, da du stoppede med at spille?
"Der skete faktisk rimelig mange ting. Mine forældre blev skilt, og min mor fik konstateret kræft, så det var svært altid at være glad, når det ikke var så sjovt derhjemme. Og i spørgeskemaet (som træneren udleverede til spillerne, efter at de var gået til klubben med deres kritik – red.) skulle vi svare på, hvilken plads fodbold havde i vores liv – om den var et, to eller tre. Jeg havde simpelthen så mange ting af se til, at fodbold naturligvis ikke var det allervigtigste. Og inden han delte skemaet ud, sagde han, at hvis fodbold ikke lå som nummer et eller to, så skulle man overveje at stoppe."

I: Så der skete rigtig meget i denne periode dit liv, hvor du stoppede?
"Ja, i familien. Og når jeg så havde en knæskade og ikke havde det så godt med dem, jeg spillede sammen med og ikke rigtig kunne med træneren, kom jeg til den konklusion, at det nok ikke gav den store mening at gå til fodbold mere. Men det var nok det spørgeskema, der gjorde, at nu var det for meget – nu gider jeg ikke mere." (Olivia, 16 år)

Olivias beretning er endnu en god illustration af, at frafald reelt som oftest er et samspil mellem mange enkeltfaktorer: Et klimaskift på holdet, ny træner, der ikke kan snakke om andet end fodbold, en presset familiesituation, skader m.v., men når hun selv skal forsøge at finde den afgørende faktor, peger hun meget entydigt på en træner, der kun så hende som fodboldspiller og ikke have specielt meget pejling på, hvad der ellers skete i hendes liv.

For denne gruppe af piger er ambitioner og seriøsitet ikke noget problem. De ønsker bare, at der også skal være plads til at have det sjovt, og de prioriterer i høj grad det sociale på holdet, bl.a. fordi de oplever, at disse ting har stor betydning for deres præstationer på banen.

Det udviklede mig ikke

Som udgangspunkt skulle man måske forvente, at dette udsagn primært dækkede over superambitiøse spillere, der ikke oplever, at træningen udvikler deres potentiale. I interviewene viser det sig, at udsagnet i højere grad dækker over 2. og 3.holdsspillere, der ikke oplever, at klubben tog dem specielt seriøst. Bo er en af disse tidligere spillere:

"Vi trænede to gange om ugen men spillede kun kamp hver tredje uge, og det gad jeg ikke prioritere. Der skete for lidt, og vi havde tre forskellige trænere, og ofte var der slet ingen trænere. Det var simpelthen ikke seriøst nok. I tennis, som jeg var begyndt på, er der en fast træner. Det er helt anderledes, og jeg valgte derfor at fortsætte med tennis."

I: Kunne klubben have gjort noget for jer på det tidspunkt?

"De kunne sikkert ikke finde nogen, der gad at træne 2. holdsdrenge, men hvis der havde været en fast træner, og vi oftere havde været ude og spille, så havde jeg sikkert også spillet i dag – fordi jeg kan jo li' selve spillet." (Bo, 13 år)

Oplevelsen af ikke at blive taget specielt seriøst er den primære årsag til, at denne gruppe vælger fodbolden fra. I stedet vælger man de tilbud til, hvor man oplever at blive taget seriøst - uanset niveau.

Man kan så spørge, om klubberne mister noget ved, at disse marginals spillere vælger at forsvinde, og svaret er faktisk et meget klart ja. I interviewene spurgte vi ind til, hvorvidt de ville have fortsat med fodbold, hvis de var blevet spurgt om at være trænere for nogle yngre årgange og specielt blandt de spillere, der ikke spiller på højeste niveau, er der mange, der er positive over for at påtage sig en funktion som trænere. Måske som konsekvens af deres egen oplevelse af hvor frustrerende det kan være ikke at have en fast træner. Problemet er bare, at de aldrig er blevet spurgt!

Opsummering

I forhold til oplevelser med træning og trænere - to ting, der ofte kan være svære at skille fra hinanden - peger interviewene på fire væsentlige forhold:

- En oplevelse af at træningen er ensformig. Det hænger bl.a. sammen med, at de fleste spillere har spillet i en årrække og dermed også oplever flere og flere "genudsendelser" og det forhold, at de hyppige trænarskift ofte betyder, at man igen og igen begynder med "Adam og Eva".
- Specielt en gruppe af piger oplever, at de møder meget ambitiøse trænere, der gennem deres markante fokus på fodbolden nærmest totalt ændrer kulturen på holdet, og at det kan være den primære årsag til, at de stopper. De oplever at have brug for et trygt fællesskab, hvor der er plads til at snakke om andet end fodbold, hvis det skal give mening for dem at spille.
- Oplevelsen af at blive nedprioriteret, når det gælder tildeling af gode trænere m.v. betyder for en gruppe af marginals spillere, der ellers brænder for at spille fodbold på deres eget niveau, at de søger i retning af fritidsinteresser, hvor de oplever at blive taget seriøst.
- Blandt dem, der har spillet på højeste niveau, er der stor respekt for træneren, der som oftest er en tidligere spiller, der selv har spillet på højt niveau og derfor har en del "street credit". Blandt denne gruppe af spillere bliver det i interviewene ofte gentaget, at det i hvert fald ikke er på grund af træneren, at de er stoppet.

5.5 Jeg blev træt af klubben

Fodboldspillere er et trofast folkefærd. Interviewene indikerer klart, at det primært er de mere ambitiøse, der skifter klub, mens mange spiller i den samme klub i en lang årrække. Tabel 9 tegner et billede af, hvad der er for nogle dimensioner i klublivet, der kan være medvirkende til, at man stopper:

Drønge	Piger	Total
Ikke specielt meget styr på tingene (44%)	Alt handlede om fodbold – for få sociale aktiviteter (43%)	Ikke specielt meget styr på tingene (39%)
Alt handlede om fodbold – for få sociale aktiviteter (20%)	Ikke specielt meget styr på tingene (29%)	Alt handlede om fodbold – for få sociale aktiviteter (28%)
Dårlige faciliteter (16%)	Dårlige faciliteter (14%)	Dårlige faciliteter (15%)

Tabel 9. Hvilke forhold var du utilfreds med i den klub hvor du spillede?

Til sidst var det bare totalt useriøst

Hvis man op igennem de yngste årgange har været vant til forældretrænere, der kom hver gang, engagerede forældre på sidelinien, der også arrangerede afslutningsfester, fastelavn og skrev kampreferater på hjemmesiden, virker det for nogen som lidt af en kold tyrker pludselig at befinde sig på 2. juniorholdet. Oscar, der spillede 2. junior i en større klub, fortæller:

"Til sidst var der bare ikke specielt meget styr på det. Vi vidste aldrig, om der var en træner, når vi kom til træning, og det sidste år havde jeg i løbet af en sæson i hvert fald fem-seks forskellige trænere, der alle trænede på meget forskellig måde. Det var også tit, at vi tabte uden kamp, fordi der ikke var en holdleder, der i god tid lige havde spurgt, hvem der kunne spille. Så nogle gange dukkede der kun seks-syv spillere op, når vi skulle spille. Til sidst gad jeg bare ikke bruge tid på det mere..." (Oscar, 15 år).

Svenne supplerer:

"Til sidst trænede vi kun én gang om ugen, og nogle gange måtte vi selv stå for træningen, fordi der ikke kom nogen træner. Et par gange oplevede vi også, at der ikke var nogen med fra klubben, når vi var ude og spille. Så måtte nogle af forældrene være holdledere og det virkede bare ikke specielt seriøst". (Svenne, 14 år)

Unge er forbrugere, og de er vant til at blive taget seriøst og har en forventning om et vist kvalitetsniveau, og når man så oplever, at den klub, man spiller i, ikke længere tager én seriøst, medfører det for nogen – på trods af, at de elsker at spille fodbold – overvejelser omkring, hvorvidt det er tid til at finde en ny fritidsaktivitet.

Spillere på sekundahold er bevidste om, at mange af trænerne er ulønnede, og der er høj grad af respekt for de frivillige ledere. Der er en vis bevidsthed om, at man ikke kan have helt de samme forventninger til dem, som man kan have til de professionelle instruktører, man f.eks. møder i fitnesscenteret. Rikke siger:

"Jeg ved jo godt, at mange af trænerne gjorde det uden at få en krone for det. Hatten af for det! Men når de så ikke dukker op – det pissede mig helt af! Det mindste, man kan gøre, er da at melde afbud! Til sidst gad jeg bare ikke mere, så valgte jeg i stedet fitness. Der kommer instruktørerne hver gang, og de begynder til tiden. Og hvis de ikke gør, så får man besked om, at holdet er aflyst. Og så er der i øvrigt også altid varmt vand i bruseren!" (Rikke, 16 år)

Rikke giver udtryk for, at de måske ikke er helt fair at sammenligne fodbold med fitness – men hun

kommer alligevel til det. For hende er fodbold også et produkt, og når produktet ikke længere fremtræder attraktivt, er det måske tid til at se sig om efter et nyt produkt.

Rikke og Svenne repræsenterer den gruppe af spillere, der spiller fodbold for sjov på et sekundahold, og som vælger at stoppe, da de oplever, at der ikke længere er så meget styr det, noget, man sjældent oplever, når man spiller på 1. holdet, og her er det stort set ligegyldigt, hvorvidt der er tale om en større eller en mindre klub.

Alt handlede om fodbold – der var ligesom ikke rigtig andet på programmet!

For det store flertal af spillere, der godt ved, at de næppe kommer til at spille på højeste niveau, er fodbold ikke blot en fritidsaktivitet. Det udgør også en social arena, hvor det er muligt at dyrke de relationer, som man allerede har og måske opdyrke nye venskaber. Det er bl.a. derfor, at de i vid udstrækning efterspørger faciliteter, der gør, at man også kan være sammen både træning og kamp.

I interviewene spurgte vi ind til, hvordan de havde oplevet klublivet. Det var der ikke mange af informanterne, der havde meget at sige om:

"Klubliv? – øh, vi trænede og gik hjem. Stort set alle boede et stykke fra klubben, så vi var jo ikke venner på den måde. Vi var bare nogen, der spillede fodbold sammen, og derudover havde vi ikke meget sammen. Derfor var der nok heller ikke nogen, der tog initiativ til, at vi lavede nogle ting sammen." (Ismael, 16 år)

"Klubliv – ja, der var nogle fester men ikke noget at skrive hjem om. Klubben var bare et sted, man kom for at spille fodbold." (Morten, 18 år)

Kun få informanter giver udtryk for, at de havde et forhold til klubben. Klubben stod for alt det overordnede, og det var "dem", man kunne gå til, hvis der var noget – men ellers blev klublivet levet på det hold man spillede på. Tanja udtrykker det på den måde:

"Indtil vi rykkede op som juniorer, lavede vi rigtig mange ting med hinanden. Vi var på ture sammen, delte telefonbøger ud, spiste sammen efter træning hver torsdag og alt sådan noget. Vi havde det virkelig sjovt med hinanden. Men det gik meget ned ad bakke, da vi rykkede op. Jeg gad altså ikke bruge tid på at spise sammen med de finker, der altid hakkede på os" (Tanja, 14 år)

Forbindelsen til resten af klubben udgøres for mange spillerne af hhv. træneren og holdlederen – for mange er de nærmest synonymt med klubben, og det er vid udstrækning disse personer, der legitimerer, at man som spiller deltager i fælles aktiviteter på tværs af årgange. Når personerne på disse poster skiftes ud – f.eks. af trænere, der kommer fra andre sammenhænge – løsnes båndene mærkbart til klubben.

Unge er i udgangspunkt forholdsvis initiativrige – men primært i sammenhænge, hvor de oplever sig trygge. Hvis man derfor lige er rykket op på et nyt hold, hvor man spiller med holdkammerater, man ikke kender, kræver det en del mod at være den, der tager initiativet til aktiviteter, der i udgangspunkt ikke er knyttet 100 procent til fodbold. Hvis ikke trænerne eller holdlederen tager initiativet, så sker der med stor sandsynlighed ikke specielt meget. Det ser ud til at være problematisk, da de fælles aktiviteter forekommer at have stor betydning for sammenhængskraften på et hold.

Bare der er varmt vand i bruseren

En mindre gruppe angiver, at dårlige faciliteter var en vigtig årsag i forhold til, hvorfor de stoppede, hvilket jo ikke helt korresponderer med nogle af de undersøgelser, vi tidligere har refereret til, hvor det ikke ser ud til, at faciliteter såsom omklædningsforhold, baner mv. har den store betydning. Da

vi kiggede lidt nærmere på tallene, viste det sig da også, at stort alle dem, der havde angivet dette som en væsentlig årsag, kom fra to bestemte klubber, der åbenbart ikke har de bedste forhold.

Når vi interviewene spurgte ind til at faciliteternes betydning, blev der givet udtryk for en "sådan-er-det-jo-bare"-holdning.

William udtrykte det på denne måde:

"Jeg kan godt huske første gang jeg var til Vildbjerg Cup og så faciliteterne, så tænkte jeg: Wauw – sikke nogle baner, fede omklædningsrum. Det kunne være fedt, hvis det var det samme i den klub hvor jeg spillede, men jeg tror bare at man vænner sig til at der er huller i banen, at klubhuset er lidt skummelt, og at man nogle gange er nødt til at dribble udenom en hundelort. Sådan er det jo bare, og det er jo det samme for de fleste andre i klubber. For mig var det vigtigste, at der var varmt vand i bruseren – og det var der for det meste!" (William, 16 år)

Opsamling

Det er primært spillere på lavere rangerende hold, der peger på, at klubben ikke havde så meget styr på tingene. Specielt i sammenligning med andre mere kommercielle fritidstilbud kommer fodbolden til kort. Der er meget få 1. holdspillere, der oplever, at der ikke er styr på tingene. I den gruppe er det primært fraværet af de sociale aktiviteter, der i høj grad ser ud til at forsvinde i overgangen fra børne- til mere elitær ungdomsfodbold, der er det store problem, fordi dette medvirker til at eliminere sammenhængskraften på et hold.

5.6 "Kammeratskabet var ikke særlig godt på det nye hold, jeg rykkede op på"

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det kun indirekte, at frafaldet var betinget af forhold der var afledt af, at de rykkede op et nyt hold, men det er et forhold, der skinner tydeligt igennem i interviewene – oftest længere inde i dialogen. Når informanterne – der var udvalgt efter de enkeltfaktorer, de havde angivet som den væsentligste årsag til, at de stoppede – skulle gøre rede for de nærmere omstændigheder omkring deres farvel til fodbold, blev deres forklaringer som oftest indledt med: "Da jeg rykkede op som junior så" – og herefter fortæller de så om ambitiøse trænere, manglende sammenhold osv.

Sammenhængen mellem oplevelsen af dårligt kammeratskab i forbindelse med, at man rykker op på et nyt hold, oplevelsen af, at dem man har spillet med igennem mange år enten forsvinder og/eller rykker op på andre hold samt en oplevelse af en øget konkurrence fremgår af tabel 10:

Drønge	Piger	Total
Mine venner holdt op med at spille (28%)	Jeg rykkede op/ ned på et hold (33%)	Jeg rykkede op/ ned på et hold (31%)
Jeg rykkede op/ ned på et hold (28%)	For meget konkurrence blandt spillerne (29%)	Mine venner holdt op med at spille (26%)
For meget konkurrence blandt spillerne (20%)	Mine venner holdt op med at spille (28%)	For meget konkurrence blandt spillerne (24%)

Tabel 10: Hvilke forhold havde betydning i for oplevelsen af "et dårligt kammeratskab"?

Vi har tidligere peget på, at venskaber blandt unge ofte er kædet sammen med en fælles historie: Det, at der er mennesker, som kender mig og det, jeg har med i min rygsæk. Når man så oplever at få ny træner eller nye holdkammerater er der noget, der tyder på, at den trygge ramme omkring den enkeltes fodboldliv begynder at smuldre. Tanja, som altid har prioriteret fodbold højt i sit liv, fortæller sin historie:

"Det hele begyndte vel, da jeg blev rykket op som junior som 13-årig. Det var meget tidligt, men det hold, jeg spillede på, gik lidt i opløsning, og derfor var der ikke rigtig så mange andre muligheder.

På juniorholdet var det totalt ret seriøst, og de piger, der var på holdet, tog ikke særligt godt imod mig. Jeg blev nærmest holdt udenfor. Det virkede som om, de så ned på ned på mig, fordi jeg var yngre og ikke var helt så god som dem."

I: Var der nogen, der tog sig af dig, da du begyndte som junior?

"Jeg snakkede lidt med min gamle træner, og han snakkede vist lidt med den nye træner om, at de lige skulle høre øje med mig, men jeg følte mig ret meget alene og lysten til at gå til træning forsvandt langsomt. Det var virkelig mærkeligt, for jeg har altid spillet en masse fodbold - også uden for træning - og tidligere glædede jeg mig altid, før jeg skulle til træning."

I: Hvori bestod den store forskel?

"På det hold, jeg spillede tidligere, var der tid til at grine og snakke lidt, men det følte jeg ikke længere, der var plads til. Den nye træner accepterede det ikke rigtigt. Jeg er en meget glad pige, der griner meget, men det, at jeg grinede, blev af træneren opfattet som useriøsitet, og det var det jo slet ikke. Sådan er jeg bare! Og så var det vildt sørest men på en lidt dårlig måde. Jeg synes selv, jeg var vant til hård træning - men også træning, hvor der var plads til at lave fejl, uden at de blev straffet. På det nye hold var det sådan noget med, at hvis man lavede en fejl til træning, så var det 10 armbøjninger, og til kampene blev der råbt af mig, og til sidst var det bare ikke sjovt mere. Jeg begyndte nærmest at blive lidt bange for at spille og så er det altså ikke sjovt mere."

I: I spørgeskemaet svarede du, at du stoppede i forbindelse med en skade?

"Ja, det gjorde jeg jo sådan set også, men den kom jeg jo over i løbet af et par måneder, så jeg kunne sagtens være begyndt igen, men det gjorde jeg ikke..." (Tanja, 14 år)

For Tanja var det oplevelsen af et markant i skift i forhold til den holdkultur, hun tidligere havde været en del af og oplevelsen af, at der ikke rigtig var rum for hendes personlighed på et hold med seriøse spillere en seriøs træner, der nok i praksis udgjorde udsalget i forhold til at stoppe. En skade blev en kærtkommen mulighed til at træffe det endelige valg.

Ulrich, der har spillet fodbold på højeste drengeniveau, fortæller en nærmest parallel historie:

I: Hvorfor holdt du op med at spille?

"Da jeg rykkede op som junior, blev holdet blandet. Mange af dem, jeg tidligere havde spillet med, fortsatte som drængespillere. Vi fik en meget seriøs træner, der havde mere fokus på det at vinde end at have det sjovt. Jeg blev nærmest konstant rettet, og jeg var mere vant til sådan en "kom igen, træner!", så det var noget, jeg lige skulle vænne mig til. Og i forhold til holdkammeraterne skulle man også lige vænne sig til, at man hele tiden skulle bevise at man var god nok. Jeg var et år yngre end mange af dem, så man skulle ligesom gøre tingene dobbelt så godt som dem for at blive accepteret. Jeg har altid spillet meget fodbold og har virkelig nydt det, men stemningen på holdet var sådan meget negativ. Ofte gik jeg hjem og var i rigtig dårligt humør. Faktisk så dårligt, at mine forældre begyndte at spørge mig, om der var noget galt. Til sidst var det bare en sur pligt."

I: Havde du haft en forventning om, at de ældre spillere havde taget imod dig med åbne arme?

"Nej, jeg vidste jo godt, at man skulle kæmpe for det. Vi var jo også konkurrenter, men at det skulle være så hårdt, havde jeg ikke regnet med. Ubevidst sammenlignede jeg nok med de hold jeg tidligere havde spillet på. Det var bare helt anderledes. Så begyndte jeg også at få et par skader. De første gange brugte jeg meget tid på genoptræning, fordi jeg gerne ville tilbage og vise, at jeg godt kunne, men sidste gang jeg blev skadet, tænkte jeg bare - nu er det slut - jeg gider ikke mere." (Ulrich 15 år)

Både Tanja og Ulrich er spillere, der som følge af deres fodboldsmæssige færdigheder blev rykket op på et juniorhold hhv. et og to år, før de "skulle". Selvom de begge godt vidste, at de nok skulle kæmpe for at komme ind i varmen, viste det sig at være noget vanskeligere end de begge havde

regnet med. Kulturforskellen mellem hhv. deres drenge- og pigehold og så juniorholdet viste sig at være for stor. I løbet af samtalen giver de løbende udtryk, at de måske godt kunne have ønsket sig lidt mere støtte af dem, der valgte at rykke dem op tidligere, end de skulle.

Den lidt atypiske beretning

Situationen var lidt anderledes for Yannick – der gennem hele sit fodboldliv har været fast inventar på 2. holdet. For da han rykker som junior, sker der samtidig det, at klubben er nødsaget til at lukke 2. juniorholdet pga. for få spillere. Yannick fortæller:

I: Hvorfor holdt du op?

"Det var mange ting. Det var det der med, at jeg spillede på hold med spillere, som jeg følte mig utryk ved. Deres forventninger var alt for store. De var selv så gode, og jeg ville også gerne gøre det godt og det, at jeg ville gøre det godt betød, at jeg nærmest kom til at lide af præstationsangst. Jeg blev mere og mere nervøs. Jeg kom på et hold, hvor jeg til sidst blev bange for bolden, og jeg var faktisk lidt ked af, at der ikke var et 2. hold, hvor jeg kunne komme ned og spille lidt mere for sjov."

I: Snakkede du med din træner?

"Jeg kendte ham jo ikke, for han var jo også ny. Og jeg vidste heller ikke, hvad jeg skulle sige, for jeg synes jo, at det var OK, at folk var ambitiøse og ville vinde. Man går jo til fodbold for at spille en masse og se om man ikke kan vinde. Og hvad skulle han gøre? Der var ligesom ikke så mange andre alternativer. Han kunne jo ikke trylle et 2. hold frem, når der ikke var spillere nok."
(Yannick, 16 år)

Yannick oplevede, at han i forbindelse med sin oprykning reelt blev overmatchet. Han havde ikke niveau til at spille på 1. holdet og havde ingen problemer med at erkende det. Han synes, det er helt OK, at man på et 1. hold bruger de bedste spillere, så man har de optimale chancer for at vinde.

Yannick beskriver selv, hvordan det var dejligt at melde sig ud af klubben, fordi han nærmest oplevede, at der blev fjernet en stor byrde fra hans skuldre. Han synes, at klubben havde handlet, som den skulle. De kunne jo ikke bare fremtrylle spillere, så han kunne få lov til at spille.

Opsamling

Ungdomslivet leves i spændingen mellem det trygge og så jagten på nye spændende oplevelser. Noget kunne tyde på, at når trygheden forsvinder, er der nogen, der indstiller jagten på de spændende oplevelser. Specielt i forbindelse med overgangen til juniorfodbold forekommer det, at en del spillere oplever, at det lidt ubestemmelige begreb "tryghed" til en vis grad forsvinder. De får nye trænere, nye medspillere og de gamle medspillere, som tidligere hjalp dem igennem svære perioder, er måske forsvundet. Det kan være problematisk, for som vi tidligere har nævnt, er det primært relationerne, der fastholder unge i perioder, hvor selve aktiviteten i sig selv giver den helt store mening. Ulla illustrerer denne vigtige pointe:

I: Du fortalte, at dine problemer begyndte i forbindelse med, at I skiftede træner. Tror du godt, at du kunne have trænet fire gange om ugen med din gamle træner?

"Ja, det tror jeg faktisk – for ham kendte jeg jo rigtigt godt – han vidste, hvad der foregik i mit liv og sådan." (Ulla 16 år)

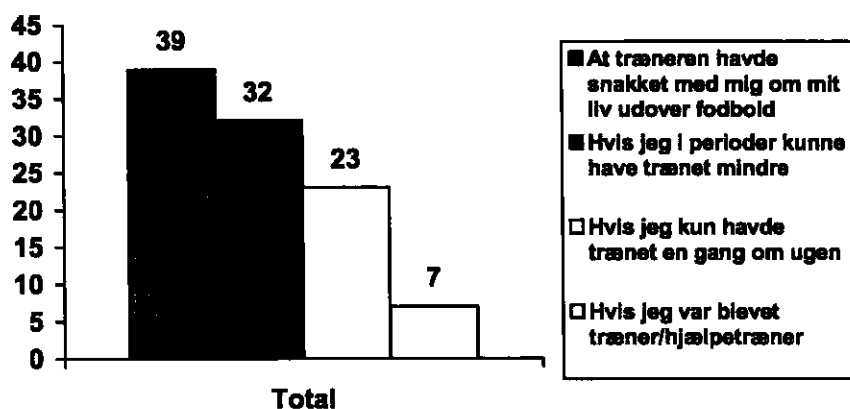
Tryghed skaber et solidt fundament for læring og muliggør, at man proaktivt indgår i nye relationer. Utryghed medfører i højere grad, at vi reagerer reaktivt og i en sådan fase i vores liv, skal der ofte ikke så meget til, at vi dropper ud af fællesskaber, som vi oplever, gør os utrygge – herunder fodbolden som i tilfældet med Ulla! De ofte store kulturforskelle, som spillerne oplever i forbindelse med overgangen til en ny årgang og oplevelsen af, at det har gjort fodbolden til en forholdsvis tryk

arena forsvinder i forbindelse med, at man får nye holdkammerater, nye trænere, nye holdledere, ser reelt ud til at være den ofte uerkendte enkeltfaktor, som har størst betydning i forhold til at forstå frafaldet blandt ungdomsspillerne i KBU.

Vi skal senere diskutere dette mere indgående og pege på nogle af de mulige løsninger, der evt. kan være i forhold til at få bygget mere trygge "broer" mellem de enkelte årgange.

5.7 Var der noget, der kunne have ændret din beslutning?

Der er en lang række eksterne faktorer som klubben ikke har indflydelse på: Uddannelse, familiesituation m.v., men som vi tidligere har set, spiller disse faktorer i høj grad sammen med det, man kunne omtale som "interne faktorer": F.eks. trænere, holdledere, træningsmængde og metoder. Vi spurgte derfor i spørgeskemaet ind til hvilke "interne faktorer", der kunne have haft betydning i forhold til deres overvejelser om at stoppe med at spille fodbold – figur 5 giver en række svar på dette spørgsmål:

Figur 5. Hvad kunne klubben have gjort i forhold til at ændre din beslutning?

Figuren peger på to vigtige forhold, som reelt hænger sammen, nemlig, at træneren/holdledere havde spurgt ind til hvad der ellers foregik i deres liv samt det, at det i en periode havde været muligt at træne mindre. Sidstnævnte er dog noget, man som spiller selv sjældent foreslår. Det kræver, at der er en træner, der, fordi personen ved, hvad der pt. foregår i spillerens liv, foreslår dette.

Af interviewene fremgår det ret klart, at det ikke er en mulighed, som spillerne selv har overvejet, men når man spørger dem direkte, får man bl.a. følgende svar:

I: Hvis nu de havde sagt at du i en periode, indtil du havde fundet ud af, om roning nu også var dig, kunne træne én gang om ugen og så spille på 2. holdet?

"Så tror jeg faktisk, at jeg var fortsat, for jeg kan virkelig godt lide at spille..." (Frederik, 14 år)

I: Havde det været en mulighed for dig i en periode at spille på 2. holdet og ikke træne så meget?
 "Det kunne det helt sikkert. Indtil man lige får vænnet sig til det hele. Hvis man lige var kommet i gang med uddannelsen og havde fået taget kørekortet. Det ville have gjort en stor forskel. Så kunne man bare lige hoppe ind i en bil i stedet for det offentlige – det ville have gjort en stor forskel..." (Niki, 18 år, spillede ynglingeliga, da han stoppede)

Flere andre, specielt dem, der er gået i gang med enten en erhvervs- eller gymnasial uddannelse,

giver udtryk for, at det de måske havde haft brug for, blot var et break. Et break, der kunne have givet dem noget luft i en travl hverdag, hvor der var meget nyt, man skulle vænne sig til, men også et break, der signalerede, at træneren så dig mere end blot som en fodboldspiller.

En anden dimension, som vi tidligere kort har berørt, er, at en gruppe af tidligere spillere, og særligt dem, der ikke har spillet på specielt højt niveau, meget klart melder ud, at det havde været en mulighed for dem at fortsætte i klubben som træner eller hjælpetræner. Disse spillere, der som oftest stopper, fordi der ikke er et hold på deres niveau i klubben, og som selv har oplevet på egen krop, hvad det vil sige ikke at have en fast træner, oplever det som meningsfyldt at blive tilbudt at blive træner. Dels fordi det gør, at de holder kontakten til en sport, som de holder af at udøve, dels fordi de gerne vil have, at andre undgår det, de selv har oplevet omkring skiftende trænere m.v. I praksis er det mange interviewede, der giver udtryk for, at de ville have reageret positivt, hvis klubben havde spurgt dem – men det gjorde den bare ikke!

5.8 Det er ikke unormalt at holde pause!

Når fodbolden ikke udgør omdrejningspunktet i ens liv, og man måske har spillet i seks-syv år, forekommer det oplagt, at der fra tid til anden kan være omstændigheder, der gør, at man holder pause fra fodbolden. Figur 6 indikerer, at det er en mulighed, som en del har benyttet sig af:

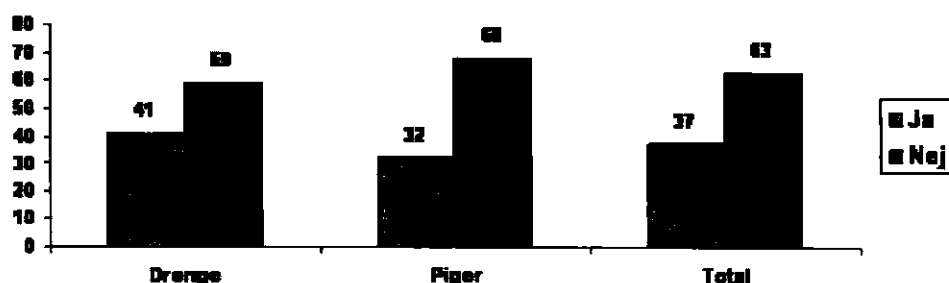

Fig. 6. Har du tidligere holdt pause?

Af interviewene fremgår det, at pauser ofte er begrundet i dels praktiske forhold som f.eks. flytning, eller efterskoleophold, dels ønsket om at prøve noget andet – herunder ofte en anden idræt.

For en gruppe af informanter ser det da også ud til, at de lige nu blot holder en pause. Som det fremgår af figur 7, er det én ud af fire, der helt sikkert forventer at gå i gang med at spille fodbold igen:

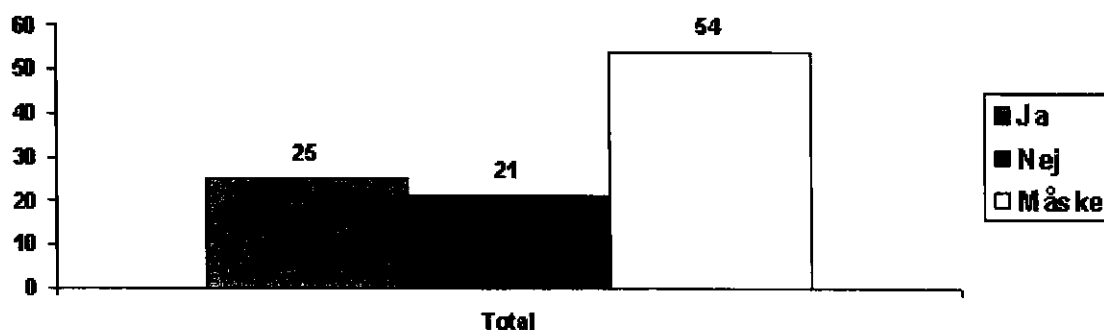

Fig. 7. Forventer du at gå i gang med at spille fodbold i en klub igen?

En del er således blot midlertidigt "klubløse" som f.eks. Hussein, der, på spørgsmålet om, hvorvidt han igen kunne tænke sig at begynde at spille fodbold, svarer:

"Ja, helt sikkert. Jeg skal bare lige finde en god klub. Æn, der tager tingene seriøst, og hvor man kommer til tiden. Det er vigtigt for mig, og jeg har allerede været til prøvetræning i et par klubber og skal igen i næste uge..." (Hussein, 16 år)

Hussein er i gang med at finde en ny klub, mens det for andre gælder, at klubfodbolden nok først vender tilbage på et noget senere tidspunkt i deres liv f.eks. Yannick, der siger:

"På et tidspunkt kunne det da være OK at spille lidt hyggebold – ikke noget konkurrenceræs – så det bliver nok først, når jeg på et tidspunkt får nogle venner, der ligesom mig har spillet fodbold og savner de. Så kan det da godt være." (Yannick, 16 år)

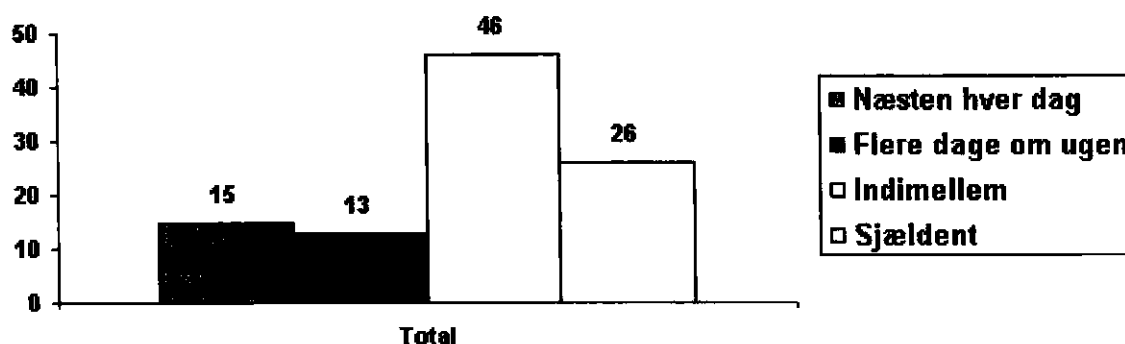
For den 2/3, der svarer, at de "måske" vender tilbage, er det dog noget mere problematisk, om de også i praksis vender tilbage til klubfodbold. Det tomrum, som fodbolden efterlod, er forholdsvist hurtigt blevet fyldt ud med noget andet. Dina udtrykker det på denne måde:

"Jeg vil ikke afvise, at jeg på et tidspunkt vender tilbage. Jeg savner jo stadigvæk specielt det at være en del af et hold og ligge der på græsset og være fuldstændig smadret efter en kamp, men det bliver svært. Jeg har lektier, kæreste og arbejde, så man får hurtigt fyldt de huller, som fodbold efterlod, ud med noget andet, så hvis du spørger mig lige nu, så er svaret nej - men måske - på et tidspunkt. Man kan aldrig vide." (Dina, 16 år)

Hvis det store flertal, der i lighed med Dina har fyldt deres hverdag ud med andre aktiviteter, skal begynde at spille klubfodbold igen, kræver det nok, at der er nogen, der aktivt inviterer dem. Deres liv er pt. så hektisk, at der skal noget udefrakommende til, før de reelt omprioriterer!

5.8 At man ikke spiller i en klub betyder ikke, at man ikke spiller fodbold!

At forlade en klub er absolut ikke de samme som at stoppe med at spille fodbold. Se figur 8:

Figur 8. Hvor ofte spiller du uorganiseret fodbold?

Ca. tre ud af ti angiver, at de stadig spiller fodbold hver dag eller flere gange om ugen. Interviewene tegner et billede af, at det primært er de 13-15-årige, der stadigt spiller så hyppigt, og at det primært er noget, der foregår i skoletiden. Der er dog flere af de interviewede, der peger på, at der flere steder har udviklet sig et miljø af klubløse, der mødes forskellige steder, spiller mod hinanden og så går hvert til sit igen. For de fleste handler det primært om, at man aftaler noget med den, der bor lige i nærheden, mens det for de lidt ældre gælder, at man tager MSN i brug og lige organiserer en kamp i Fælledparken næste søndag kl. 16: *"For på det tidspunkt er vi alle ved*

at være ædru igen.”
(Svenne, 16 år)

Opsamling

Hvis man ønsker at fastholde spillere er det essentielt, at trænerne og holdledere spørger ind til andre dimensioner af spillernes liv: Skolen, venner, familie, kæreste m.v. Ikke på den psykologagtige måde men mere spørgsmål, der afspejler, at man ser spilleren som et helt menneske og ikke blot som en fodboldspiller.

Meningen med at spille fodbold skal hele tiden vedligeholdes. Det sker blandt andet igennem samtaler. Det kan være de mere formelle spillersamtaler – der ikke blot skal handle om, hvordan man skal arbejde på at forbedre sig men også om, hvad der ellers sker i den enkelte spillers liv – men det kan også være uformelle snakke, der finder sted i forbindelse med spisning efter træning, stævner m.v. Disse snakke er det som oftest træneren, der skal tage initiativet til!

Undersøgelser viser nemlig, at det kun er for én ud af fire 15-16-årige er naturligt at tage initiativet til en snak med en lærer eller træner. Hvis initiativet kommer fra træneren, så er der imidlertid tre ud af fire, der meget gerne vil snakke.

Ved at vide mere om, hvad der foregår i de enkelte spilleres liv, får man i højere grad mulighed for – fra tid til anden – at skruer individuelle løsninger sammen, der gør, at en spiller f.eks. lige kan få et nødvendigt pusterum i en periode af livet, der virker uoverskuelig.

Undersøgelsen peger også på, at der blandt de tidligere spillere umiddelbart ser ud til at være en del potentielle børnetrænere. Det kræver igen, at man som træner/holdleder er så tæt på spilleren, at man reelt ved, at personen kunne være interesseret i anden funktion når 2. juniorholdet bliver lukket.

Til overvejelse:

Til overvejelse:

- Det store flertal angiver, at de ikke inddrager deres træner og/eller træner i deres overvejelser omkring det at stoppe, bl.a. fordi de ofte ikke oplever, at de kender træneren særligt godt. Er det også din oplevelse, og hvad kan I som klub gøre ved det?
- Flertallet af klubber vender aldrig tilbage for at spørge de "frafaldne" om, hvorfor de stoppede og dermed er der eventuel megen god læring, der går tabt. Hvordan er politikken i jeres klub omkring dette tema – og hvis I ikke kontakter tidligere spillere – hvad er så begrundelsen?
- En stor gruppe af de "frafaldne" peger på, at en træner/holdleder, der snakkede med dem om andet end fodbold, eventuelt kunne have haft indflydelse på deres beslutning om at stoppe. Hvorfor tror du, at samtalen, hvor man spørger lidt mere ind til den enkelte, ser ud til at være en mangelvare i mange klubber – og hvad der kunne der evt. gøres ved det?
- I interviewene er mange positive over for at have fortsat deres engagement i en trænerfunktion. Der kan selvfølgelig være tale om, at det er en omkostningsfri udmelding, men vores fornemmelse er, at det for mange af de interviewede kunne have været en mulighed i forhold til at beholde kontakten til klubfodbolden. Hvad kan I som klub gøre for i højere grad at tilbyde disse spillere meningsfulde funktioner i klubben?

6. Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder – et forsøg på en opsamling og perspektivering

Undersøgelsens hovedkonklusion er i al sin enkelthed, at frafald fra klubfodbold er en kompliceret proces, hvor mange eksterne og interne faktorer indgår i et samspil med hinanden. I forlængelse af dette forekommer det oplagt, at der heller ikke kan peges på enkle løsninger, der kan dæmme op for frafaldet i de københavnske fodboldklubber.

At der er tale om en kompliceret proces, som involverer en lang række faktorer, som man i klubberne ikke har den store indflydelse på, behøver dog på ingen måde at føre til handlingslammelse. Undersøgelsen indikerer nemlig meget klart, at klubberne ved at foretage nogle enkle justeringer kunne dæmme op for en stor del af frafaldet!

For ikke at gentage rapportens løbende opsummeringer, vil vi i dette afsluttende afsnit kort samle op på undersøgelsens vigtigste hovedkonklusioner og pege på nogle af de udfordringer, som klubberne står overfor, hvis man seriøst ønsker at gøre noget for at minimere frafaldet blandt ungdomsspillere i klubfodbolden.

Det handler om mere end blot at spille til to mål!

Unge anno 2007 skal ikke finde sig selv – de skal skabe sig selv gennem en lang række til- og fravalg. For den enkelte unge består projektet i al sin enkelthed i at skrive sin egen meningsfyldte "selvbiografi", og man er hele tiden på udkig efter ny inspiration i forhold til sin individuelle skriveproces": Enkeltpersoner, fællesskaber, aktiviteter og andre produkter, der kan være med til at fylde livet med mening.

For en forholdsvis lille gruppe af "fokuserede" spillere er fodbold nærmest livsindholdet, men for den store gruppe af spillere, der godt ved, at de aldrig kommer til at dyrke fodbold på eliteniveau, er fodbold mere end blot et spil til to mål. Det er også en livsarena. Med livsarena mener vi her en kombination af spændende aktiviteter, intense oplevelser, arbejdsfællesskabet omkring holdet og klubben, de formelle og uformelle dialoger, der gør os klogere på os selv, oplevelsen af at udvikle sig som fodboldspiller og menneske gennem at tage og få ansvar, det at høre til og være en del af en fælles historie og et fælles projekt og at udvikle kompetencer, som også kan bruges på andre områder i livet.

Eller udtrykt lidt anderledes: Fodbold handler om mere end blot at score et mål mere end modstanderen. Det handler også om at blive set, accepteret og taget seriøst, om anerkendelse, udviklingen af relationelle kompetencer, om at vi sammen finder frem til fælles holdninger og handlinger, og at jeg møder såkaldte "betydende andre", der gennem deres spørgsmål og input giver mig noget, jeg kan med videre på rejsen.

I det omfang at unge oplever, at miljøet omkring fodbolden udgør en sådan livsarena, er der en ret stor sandsynlighed for, at de vælger at blive i fodboldens verden i længere tid. I kraft af deres opvækst som forbrugere er de også meget hurtige til at fravælge "produkter", som de ikke længere oplever som specielt meningsfyldte – herunder fodbold.

I denne rapport møder vi en stor gruppe af unge, der, over tid, er blevet skuffede i mødet med fodbolden, primært fordi de måtte konstatere, at de trænere, ledere og holdkammerater, de omgav sig med, reelt ikke var interesserede i mere end i spil til to mål! Eller måske var de blevet præget i en bestemt retning af en klubkultur, der har sin rod i en anden tid med andre udfordringer!

Som klubber er det vigtigt at være bevidste om, at man ikke kun er udbyder af et produkt, fodbold. Vi er også udbyder af et fællesskab, og for flertallet er det reelt fællesskabet, der afgør, hvor længe de bliver i fodboldens verden.

Og så får vi lige bolden ned på jorden

I praksis betyder det, at man i klubberne, hvis man ønsker at fastholde yngre spillere, er nødt til både at påtage sig ansvaret for både at lægge en god diagonal aflevering og for at udfordre til nogle af de snakke, der også gør dem til gode spillere i resten af deres liv. Et afrikansk ordsprog siger, at det kræver en landsby at opdrage et barn. I en dansk sammenhæng kunne det måske oversætte til at det også kræver en fodboldklub?

Vi har tidligere påpeget, at unge i dag efterspørger det, man kunne kalde "naturlig coaching", m.a.o., at der er voksne, der – uden at de selv behøver at være afklaret om alt – stiller spørgsmål som: "Hvad er vigtigt for dig?" og "Hvorfor er det vigtigt for dig?", der udfordrer til refleksion over det liv, der leves, og hvordan man måske reelt gerne ville leve. Unge oplever i stigende grad, at disse spørgsmål ikke stilles af dem, der måske burde stille dem: Forældre, der gerne vil være venner med deres børn og derfor ikke stiller de kontante spørgsmål, fordi de måske frygter svaret, lærere, der ikke ønsker at udstille sig selv, for når man stiller et sådant spørgsmål, giver man jo også retten til at stille det samme spørgsmål retur osv. Samtidig efterspørges der dog fællesskaber, hvor der stilles disse spørgsmål af mennesker, som man har respekt for!

Undersøgelsen peger på, at de spillere, der har forladt klubberne, efterspørger trænere og ledere, der spørger ind til andre områder af livet end blot fodbold. For mange af disse spillere var træneren som udgangspunkt en person, som de anerkendte og havde respekt for – bl.a. fordi det giver en god portion "street credit" at være frivillig leder – og som derfor havde såvel spørge- som taleret ind i deres liv. Oplevelsen var imidlertid, at træneren ikke greb denne mulighed for at spille sine spillere bedre på såvel inden for - som uden for banen! Dette er sandsynligvis også den væsentligste forklaring på, at de heller ikke oplever, at det giver specielt megen mening at involvere deres træner eller holdleder i deres overvejelser omkring det at stoppe.

Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder. En vigtig del af disse relationer er trænere og ledere, der engagerer sig i deres spillere ud over det rent fodboldfaglige. Det handler ikke om dybdepsykologiske samtaler over længere tid. Det handler i højere grad blot om, at vi griber – og nogle gange opsøger – de muligheder, der er for enkle samtaler om livet i øvrigt. Samtaler, der handler om, hvordan det går med skolen, familien eller kæresten, og hvor vi bringer vores egen historie i spil og lader os selv personligt udfordre i det omfang, det giver mening! Unge har som udgangspunkt ikke en forventning om, at voksne er eksperter på deres liv – men de har stor respekt for voksne, der tager initiativet til en snak, stiller spørgsmål, som lytter med indfølelse, og som i øvrigt spiller ud med, hvad de selv mener.

Undersøgelsen peger på, at det er vigtigt, at jeg kender den, der træner, og at han kender mig. Hvis de to forhold er bragt på plads, kan jeg reelt stå "model" til rigtig meget f.eks. en øget træningsmængde. Selvom jeg måske også får flere lektier for nu, er jeg ikke bare en del af "hans projekt". Vi har nemlig nu et projekt sammen – et projekt, der rækker ud over fodbolden!

Livet leves i spændingen mellem tryghed og intensitet – men trygheden er for de fleste en forudsætning for, at de opsøger det intense!

Undersøgelsen peger forholdsvis entydigt på, at fraholdet - hvis det ikke er betinget af praktiske forhold såsom skader, flytning, efterskoleophold, arbejdstider, der kolliderer med træningstider m.v. – knytter sig til overgangen fra en årgang til en anden. Som udgangspunkt er det ikke problematisk at rykke op som f.eks. junior eller ynglingsespiller – en forandring, der sagtens kan føre nye spændende udfordringer med sig – men det er problematisk, hvis man mister store dele af det netværk, som medvirker til at fastholde den enkelte i klubben.

Mødet med en ny og ofte mere ambitiøs resultatorienteret kultur, trænere, som de ikke er fortrolige med osv. fremstår for et flertal af de tidligere spillere som yderst problematisk. Det er især

problematisk, hvis de oplever, at de langt hen ad vejen skal tackle disse udfordringer uden den tryghed i de relationer, de kom fra. Det er specielt i denne overgangsfase, at en række spillere begynder at stille spørgsmål ved, om det nu også giver så megen mening at spille fodbold på lidt længere sigt? Det er i denne fase, at ydre omstændigheder såsom venner, skole og arbejde – som de tidligere uden problemer kunne få indpasset - begynder at blive problematiske at kombinere med fodbold. Ikke fordi disse aktiviteter bliver specielt mere tidskrævende, men fordi der som følge af negative oplevelser f.eks. i form af dårlig feedback, oplevelsen af et kammeratskab, der ikke helt kan måle sig med det, man var vant osv. – bliver sat stadig flere spørgsmålstejn ved, hvorvidt det stadig er meningsfyldt at spille fodbold!

En stor gruppe betegner det at rykke op som at komme fuldstændig uforberedt til en ny kultur. Når vi i interviewene spurgte ind til, om man ikke kendte nogle af de nye holdkammerater, fordi man fra tid til anden trænede på tværs af årgangene, eller om der ikke havde været en træner eller holdleder fra den årgang, man skulle rykke op på for lige at fortælle lidt om træning m.v. var svaret overraskende nok som oftest nej.

En stor udfordring, som måske reelt ikke kræver så meget mere end blot lidt koordinering, er at få etableret naturlige broer mellem de forskellige årgange f.eks. fællestræning på tværs af årgange, trænere, der orienterer om krav og forventninger, holdledere, der følger med over og dermed sikrer en vis kontinuitet m.v. På den måde kan man komme over broen med et vist kendskab til, hvad der venter og måske sammen med nogen, der kan hjælpe den enkelte igennem den naturlige overgangsfase. De tidligere spillere er jo for flertallets vedkommende med på, at det kræver en indsats og noget tid at blive en del af et hold, men denne proces forekommer noget enklere og mere overskuelig, hvis man har en fornemmelse af, hvad man går ind til og evt. har nogen at følges med!

Klubberne ser ud til at gå glip af megen god læring og mange (måske!) gode trænere "Og så hørte vi ellers ikke mere" var et udsagn, der gik igen omkring den mere formelle proces omkring udmeldelsen – mere som en konstatering end som en egentlig undren, fordi de tidligere spillere ikke havde en forventning om, at der skulle ske mere.

Som udgangspunkt må fodboldklubber også anses for at være potentielt lærende organisationer. Sådan er virkeligheden heldigvis også i de fleste klubber. Der tænkes i udvikling og fornyelse.

Problemet er jo blot, at det er svært for de "tilbageblevne", som umiddelbart trives med forholdene, at forny sig selv og ved ikke at tage mere systematisk kontakt med dem, der forlader fællesskabet, går klubberne glip af megen potentiel læring og inspiration!

Det kan være et spørgsmål om manglende ressourcer, men i en del klubber handler det snarere om, at der har udviklet sig en kultur, der siger, at "det bruger vi ikke tid på". På de fleste hold og klubber ville det om oftest ikke være specielt ressourcekrævende lige at ringe til dem, der stopper eller have et standardspørgeskema liggende på klubbens hjemmeside. Den viden, man ville kunne tilvejebringe forholdsvist enkelt, ville i mange sammenhænge være guld værd, fordi det sætter fokus på forhold, som man i en travl klubbhverdag måske er blevet blinde overfor.

En anden vigtig dimension af at få sagt ordentligt farvel handler også om, at det giver mulighed for at tilføje et "og måske på gensyn, hvis du igen får lyst". Som det fremgik af undersøgelsen, er der 40 procent af de tidligere spillere, der har holdt pause og med en ordentlig afsked, er chancen for, at de vender tilbage til den samme klub, næppe mindre!

Udover potentiel læring ser det også ud til, at klubberne mister nogle potentielle trænere og ledere – specielt blandt de mere marginale spillere, der stopper, fordi de oplever at rykke op på en årgang, hvor de ikke længere kan følge med. Af undersøgelsen fremgår det, at de mest

motiverede potentielle trænere er de spillere, der selv på deres egen krop har oplevet, hvordan det ikke er at have et fast træner.

For disse spillere handler det også om at holde kontakten til en idræt og et klubliv, som de sætter pris på, men hvor omstændigheder blot har gjort, at der pt. ikke længere er plads til, at de spiller på et hold. På længere sigt kan det jo godt være, at de kommer til at spille på hold igen – men indtil da holder jeg kontakten ved at træne 3. lilleput – hvilket for en forholdsvis stor gruppe ser ud til at give god mening!

Klubliv – findes det i en version 6.0?

I forlængelse af at fodbold for den store gruppe også handler om relationer, viser undersøgelsen, at specielt drenge efterspørger faciliteter, der gør, at man kan hænge ud efter træning og kamp. Tankevækkende er det imidlertid, at stort set ingen af de interviewede – som for de flestes vedkommende har været en del af den samme klub igennem en årrække – har specielt meget at sige om klublivet der – eller som det så rammende blev udtrykt – det var ikke noget skrive hjem om!

Sammenhængskraft på et hold og en årgang handler om fælles organiserede oplevelser som ture, stævner, fællesspisning, klubfester m.v., men det handler i lige så høj grad om de uorganiserede og spontane oplevelser, man kan få i klubhuset efter træning og kamp.

Problemet ser blot ud til at være, at der er mange klubhuse, er indrettet på tidligere generationers præmisser: En bar og 22 billeder af klubbens tidligere spillere, der har spillet på KBU's udvalgte hold. Det nyeste billede er fra 1952!!

Historie er vigtig – hvis den har anden funktion end blot at hænge på væggen! – og en udfordring til en række klubber er at etablere miljøer, som også virker tiltrækkende for yngre spillere, således at der også i praksis er muligheder for at få de fælles oplevelser og snakke, der så vigtige i forhold til fastholdelse. Og det handler ikke om 12 nye pc'ere og Playstation 3 – det har de allerede derhjemme!

Der findes ingen enkle løsninger – en afsluttende kommentar

En af de vigtige konklusioner i forskningsprojektet "Nye unge, nye foreningsformer" er, at unges motiver for at være en del af foreningslivet er meget forskelligartede. Nogle ser foreningen som en udbyder af rammer for at dyrke en bestemt hobby med kvalificeret input af trænere og instruktører, mulighed for at deltage i turneringer m.v. For andre udgør den samme forening en forholdsvis uforpligtende ramme, inden for hvilken man kan dyrke et måske allerede bestående fællesskab, mens foreningslivet for andre igen kan være der, hvor man dyrker og udviklet et engagement i forhold til en bestemt "sag"(Nielsen m.fl. 2004).

Unge mange forskellige tilgange til foreningslivet er en stor udfordring i rekruttering og fastholdelse. Det, der fungerer i forhold til en gruppe, kan forekomme totalt irrelevant for en anden gruppe. Det forekommer derfor oplagt, at klubberne i forhold til stadigt mere forskelligartede ungdomskulturer - er nødt til at udvikle en vifte af strategier, når det gælder det at rekruttere og fastholde medlemmer. Der findes ingen enkle løsninger eller modeller – hverken når det gælder rekruttering eller fastholdelse!

Undersøgelsen peger på vigtigheden af, at det at være med i en klub også handler om mere end blot fodbold, at trænere og holdledere er centrale i forhold til fastholdelse, på nødvendigheden af, at der bygges "solide" broer mellem de enkelte årgange og det forhold, at frafald er en særdeles kompliceret proces, hvor mange faktorer er involveret!

Som regel er det sådan, at komplicerede problemstillinger løses af meget enkle svar. Vi vil derfor i

denne sammenhæng holde os fra meget konkrete løsningsmodeller, der som regel alligevel ikke passer ind i de unikke lokale klubsammenhænge, hvor løsningen og udfordringen som oftest består i at tænke selv i forhold til at finde lokale løsninger på lokale problemer.

Til at inspirere i den proces kommer der her fem "skud fra hoften" - og måske er der også nogle "forbi'ere":

Udfordring nr. 1

Klubben udarbejder et sammenhængende oplæg omkring tænkning og praksis i ungdomsafdelingen. Oplægget bør bl.a. indeholde overvejelser omkring følgende temaer:

- Hvad vil vi med vores ungdomsafdeling, og vil vi mere end "blot" at spille fodbold? Ønsker vi også tage ansvar for at være med til at "træne" unge til livet uden for fodboldbanen, og hvordan vil vi gøre dette i praksis?
- Hvilke værdier ønsker vi skal præge ungdomsfodbolden i klubben? Mere specifikt: Hvilken relation skal der være mellem trænere, holdledere og spillere? Hvordan skaber vi sammenhæng mellem fodboldliv og ungdomsliv? Hvordan vægter vi fællesskab på tværs af køn og årgang m.v.?
- Hvem gør hvad og hvornår?

Et sådant oplæg behøver ikke at være flere år undervejs. En aften, hvor tre repræsentanter for hhv. drenge-, pige-, junior- og ynglingeholdet mødes med tre repræsentanter for trænere/holdledere og ungdomsformanden skulle være tilstrækkeligt til at sætte skub i processen. En redaktionsgruppe på to-tre mennesker skriver de forskellige input sammen til et dokument, der kort og præcist beskriver 'holdninger og handlinger' i ungdomsarbejdet.

Udfordring nr. 2

Ungdomsråd har ikke reelt ikke været den store succes i dansk fodbold, men det betyder jo ikke, at idéen ikke holder. Ungdomsråd kan være en vigtig samtalepartner for en bestyrelse og kan omvendt være med til at give ungdomsspillere en stemme ind i en fodboldkultur, som ofte fremtræder meget konservativ.

Ungdomsråd etablerer ikke sig selv, og derfor er det vigtigt, at klubben sætter ressourcer af til etableringen – økonomi, der gør nye initiativer mulige, men også en "voksen", der kan fungere som tovholder og inspirator i en opstartsperiode.

Udfordring nr. 3

Rapporten indikerer meget klart betydningen af relationer. Som klubber er det derfor vigtigt, at vi overvejer, om der er noget, vi kan gøre for at styrke både de indbyrdes relationer på et hold og fællesskabet på tværs af årgange. Kan vi organisere træningen således, at der er overlap mellem de forskellige årgange, og giver det mening med jævne mellemrum at træne på tværs af årgange? Giver det mening med jævnlige fællesspisninger, hvor der udover mad også bliver serveret "seneste nyt fra klubben" med mulighed for umiddelbare tilbagemeldinger? Kan vi gøre noget ved de fysiske rammer, således at de i højere grad inviterer til at hænge ud? Fællesskabet er centralt i forhold til skabe sammenhængskraft på både et hold og i en klub – men fællesskab opstår ikke bare ud af den blå luft, og derfor er det en udfordring at tænke, i hvad vi kan gøre for at facilitere fællesskabet.

Udfordring nr. 4

Hvis man som klub ikke vil mere end blot have fodbold på programmet, vil man erfaringsmæssigt have svært ved at holde på bredden – men rapporten indikerer også, at for at fastholde de bedre spillere er det vigtigt, at vi har mere at tilbyde! Udover fællesskabet ser det ud til, at det primært er samtalen "om andet end fodbold", der medvirker til at fastholde på lidt længere sigt.

Som klubber er det derfor en udfordring, at vi anerkender, at vi er en del af den "landsby" det kræver at "opdrage" en ung", og at vi derfor løbende arbejder med at finde de "voksne" omkring det enkelte hold, der tør stille de vigtige spørgsmål ind i den enkelte unges liv. Det handler ikke om at finde psykologagtige typer men blot udfordre ledere og trænere omkring holdet til at stille skarpt på andet end fodbold i den tid, de har sammen med spillerne!

Hvis vi ønsker, at det skal blive naturligt, at man på de enkelte hold taler om andet end fodbold kræver det, at man som ledelse modellerer dette i praksis – altså spørger ind til at andet end fodbold i hverdagen og til en evt. medarbejdersamtale. Trænersamlinger m.v. er også gode anledninger til at sætte fokus på det væsentlige i at tale om de ting i livet, der – udover fodbold – også er vigtige! Udfordringen består blot i at gribe de gode anledninger og bruge dem i praksis.

Udfordring nr. 5

Megen vigtig læring går tabt, fordi vi ikke får tilbagemeldinger fra de spillere, som forlader klubberne. En vigtig udfordring er derfor, at de enkelte klubber udvikler nogle overskuelige procedurer i forbindelse med, at en spiller stopper på et hold. Procedurer, der bl.a. sikrer, at den viden, der indsamles, også analyseres centralt. Det er yderst vanskeligt at forny sig selv, og derfor er det en løbende udfordring at lære af dem, der forlader os – i en erkendelse af, at selv i den mest horrible kritik er der som oftest et gran af sandhed...

Litteraturliste

Aisen, Adam (2002): *Fodbold og identitetsdannelse blandt drenge med indvandrerbaggrund*, Speciale ved institut for Historie og Områdestudier, Århus Universitet

Bille, Trine m.fl. (2005): *Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter*, København, AKF-forlaget

Clark, Chapman (2001): *The Changing Face of Adolescence. A Theological Perspective on Human Development* i Clark, Chapman (et al, ed.) *Starting Right*, Grand Rapids, Zondervan

Ehlers, Anne m.fl. (2007): *"Are They Really That different?"*, Frederiksberg, Forlaget Ungdomsanalyse.nu

Ewing & Seefeldt (1990): *American youth and sports participation*, North Palm, Athletic Footwear Association.

Giddens, Anthony (1996): *Modernitet og selvidentitet*, København, Hans Reitzels Forlag

Hansen, Henning (1998): *Ja, jeg spørger bare – hvad gør du? En undersøgelse af, hvorfor unge holder op med at dyrke idræt, og hvad der kan få dem til at fortsætte*, (privat udgivelse)

Hansen, Johannes Peter (1994): *Frafald i idræt blandt unge*, København, Center for Idrætsforskning.

Ibsen, Bjarne & Ottosen, Laila (2000) *"Børn, idræt og hverdagsliv – i tal og tale"*, Rapport udarbejdet ved Institut for Idræt, Københavns Universitet.

Jensen, Bente (2002): *Kompetence og pædagogisk design*, Gyldendal

Jydsk Boldspil Union (2000): *"Det skal være sjovt"*, (intern publikation), (2003) *"Fodbold gør en forskel"*, (intern publikation)

Nielsen, Jens Christian m.fl. (2004): *"Nye unge – nye foreningsformer"*, København, Samfundslitteratur.

Pryce m.fl. (2005): *Aldersrelateret træning – målrettet og forsvarlig træning af børn og unge*, Team Danmark

Skårhøj, Rie & Østergaard, Søren (2005): *Generation Happy? – et studie i danske unges hverdagsliv, værdier og livstolkning*, Frederiksberg, Forlaget Unitas.

Willer, Thomas & Østergaard, Søren 2001: *Generation Search*, København, Youth Resources,

Qvortrup, Lars (1998): *Det hyperkomplekse samfund – 14 fortællinger om informationsfundet*, København, Gyldendal.

Ziehe, Thomas (1989): *Ambivalenser og mangfoldighed*, København, Politisk Revy

Appendiks

Bilag 1 – Det anvendte spørgeskema

Spørgeskemaet i en redigeret version

Lidt indledende data:

1. Du er:

- a. Dreng
- b. Pige

2. Du er født i hvilket år: 19_____

3. Bor du sammen med:

- a. Begge dine forældre
- b. En af dem
- c. Jeg bor alene

4. Er dine forældre født i Danmark?

- a. Ja, begge to
- b. Ja, den ene
- c. Nej, ingen af dem

5. Er du holdt op med at spille fodbold i en klub i 2006?

- a. Ja
- b. Nej, jeg er stadig aktiv, og det er en fejl, at jeg er kommet på listen
- c. Nej, jeg holdt en pause i 2006 men er blevet aktiv igen
- d. Nej, jeg har blot skiftet fra en klub til en anden

En række spørgsmål omkring din "aktive karriere" som fodboldspiller i en klub:

6. Hvor gammel var du, da du begyndte med at spille fodbold i en klub? _____ år

7. Hvad var det vigtigste for dig i forhold til at spille fodbold i en klub? (Du må sætte 2 krydser)

- a. At vinde kampe
- b. At være sammen med mine venner
- c. At blive bedre som fodboldspiller
- d. At have det sjovt
- e. Holde mig i form
- f. At spille på det bedste hold
- g. Ved ikke

8. Hvilken plads havde fodbolden i dit liv, når du tænker to år tilbage – altså sæsonen 2005?

- a. Jeg prioriterede fodbold over alt andet
- b. Jeg prioriterede fodbold, men det var ikke det vigtigste for mig
- c. Jeg spillede fodbold, når det passede i forhold til andre aktiviteter
- d. Jeg prioriterede det ikke særligt højt og kom kun, når jeg ikke havde andet at lave

9. Hvor ofte trænede du det sidste år, du spillede fodbold?

- a. En gang om ugen
- b. To gange om ugen
- c. Tre gange om ugen
- d. Fire gange om ugen ...
- e. Mere end fire gange om ugen

10. Dyrkede du andre sportsgrene ud over fodbold?

- a. Ja
- b. Nej

11. Hvordan oplevede du dine forældres interesse? Overvej, hvor enig du er i følgende udsagn: .

- a. Jeg oplevede, at de var interesserede på en god og støttende måde
- b. Der var ofte kritik efter kampene, hvis jeg havde spillet dårligt
- c. Jeg oplevede mine forældres forventninger som et pres
- d. Mine forældre var ikke specielt interesserede i mit fodboldspil

For alle ovenstående i spm.11: Meget enig ← ... → Meget uenig

12. Dine forældres praktiske engagement:

- a. De var aktive som ledere/trænere i klubben

Ja
Nej

- b. Hvor ofte så dine forældre dig spille fodbold?

De var aldrig ude at se mig spille ← ... → De var stort set altid ude at se mig spille

Spørgsmål omkring årsagerne til, at du holdt op med at spille i en klub

13. Prøv og tænke tilbage på tiden, lige før du stoppede – og besvar så følgende spørgsmål:

- a. Jeg synes, min træner var dygtig
- b. Sammenholdet på mit hold var rigtig godt
- c. Faciliteterne var gode
- d. Klublivet var spændende
- e. Jeg synes, det var en god oplevelse at spille i klubben
- f. Jeg elskede at spille fodbold

For alle ovenstående i spm.13: Meget enig ← ... → Meget uenig

14. Hvilket niveau spillede du på, da du stoppede?

1.holdet ←... → 6. holdet

15. Hvordan stoppede du med at spille fodbold?

Hvor lang tid tog det?

- a. Jeg stoppede fra den ene dag til den anden
- b. Det var noget, jeg havde overvejet igennem noget tid
- c. Det var en lang proces

Hvem snakkede du med omkring dine overvejelser om at stoppe med at spille i klub?

- a. Mine forældre
- b. Mine venner
- c. Mine holdkammerater
- d. Min træner
- e. Ingen - jeg holdt mine overvejelser for mig selv

16. Hvad var de vigtigste årsager til, at du stoppede? - og du må maks. sætte to krydser! (Til en del af spørgsmålene er der knyttet uddybende spørgsmål – hvor dette er tilfældet, bedes du gå videre til disse spørgsmål).

- a. Manglende tid

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 17

- b. Praktiske forhold som flytning, efterskoleophold m.v.

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 18

c. Jeg kunne ikke med træneren eller træningen

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 19

d. Dårligt kammeratskab på holdet

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 20

e. Jeg var ofte skadet

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 21

f. Jeg havde spillet i mange år og synes efterhånden, det var blevet kedeligt

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 22

g. Jeg var træt af klubben

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 23.

h. Jeg stoppede, fordi mine ambitioner ikke blev opfyldt

Hvis ja, husk at besvare spørgsmål 24

i. Jeg synes, det var for dyrt

j. Jeg fik ikke nok opbakning fra mine forældre

k. Jeg fik andre interesser

l. Jeg valgte at specialisere mig inden for en anden idrætsgren, som jeg havde dyrket sideløbende med fodbold

m. Vores hold blev lukket, fordi klubben ikke kunne finde trænere/ledere

n. Andre årsager – skriv hvilke:

17. Manglende tid (Du må max. sætte to krydser)

a. Jeg ønskede at bruge mere tid på venner/kærester

b. Jeg begyndte at arbejde ved siden af skolen, og det var svært at kombinere arbejde og fodbold

c. Jeg valgte at satse på en ny sportsgren

d. Jeg valgte at specialisere mig indenfor en sportsgren, som jeg havde dyrket sideløbende med fodbold

e. Jeg ønskede at bruge mere tid på lektier

f. Træningstiderne passede mig ikke

g. Mine forældre synes at jeg brugte for meget tid på fodbold

h. Vi spillede ofte kampe i weekenden, og det hang ikke sammen med, at jeg også gerne være sammen med mine venner til fester m.v.

For alle ovenstående i spm.17: Meget enig ← ... → Meget uenig

18. Praktiske omstændigheder:

a. Vi flyttede fra det område, hvor klubben havde sine baner

b. Jeg begyndte på efterskole

c. Mine forældre blev skilt, og det gjorde det vanskeligere at komme til træning og kampe

d. Andet

19. Træneren og træningen – angiv, om du er enig eller uenig i følgende udsagn.

- a. Træneren var alt for ambitiøs
 - b. Træneren virkede dygtig.
 - c. Træneren var god til at forklare øvelser m.v.
 - d. Jeg kunne ikke lide træneren som person
 - e. Jeg oplevede, at træneren ikke kunne lide mig som person
 - f. Træneren var kun interesseret i mig som spiller – ikke som menneske
 - g. Jeg holdt op, da vi fik en ny træner
 - h. Der var alt for meget fysisk træning – løb, styrketræning m.v. og for lidt leg med bolden
 - i. Træningen blev kedelig og ensformig
 - j Træningen var for useriøs
 - k. Jeg følte ikke, at træningen udviklede mig som spiller
- For alle ovenstående i spm.19.: Meget enig ← ... → Meget uenig

20. Der var et dårligt kammeratskab på holdet, som primært skyldtes:

- a. Jeg kom til at spille på et hold, hvor jeg ikke længere spillede sammen med dem, jeg tidligere havde spillet med
- b. De venner, som jeg var begyndt at spille med, var holdt op med at spille
- c. For meget konkurrence imellem spillerne
- d. Tonen var ofte for hård blandt spillerne
- e. Vi kunne ikke snakke om andet end fodbold
- f. Andet

21. Jeg var ofte skadet

- a. Jeg blev skadet, og skaden betød, at jeg ikke længere var i stand til at spille fodbold på det niveau, jeg ønskede
- b. Jeg havde igennem nogle sæsoner oplevet for mange skader og valgte derfor at stoppe helt med fodbold

22. Det blev kedeligt

- a. Jeg blev træt af at spille sammen med de samme spillere, som jeg altid havde spillet med
- b. Jeg synes at træningen var for ensformig
- c. Jeg blev træt af træneren
- d. Jeg blev træt af den traditionelle turneringsform med en kamp om ugen, stillinger og op- og nedrykning - jeg foretrækker en turneringsform, hvor f.eks. fire hold et par gange om måneden spiller "alle mod alle" uden at resultaterne bliver skrevet ned nogen steder
- e. Jeg var blevet træt af selve fodboldspillet

23. Træt af klubben

- a. Jeg manglede indflydelse på, hvad der foregik i klubben
- b. Alt handlede om fodbold, og jeg savnede flere sociale aktiviteter – fester på tværs af årgange, mulighed for aktiviteter, der ikke havde noget med fodbold at gøre
- c. Der var alt for meget fokus på 1. holdet
- d. Jeg oplevede, at der ikke var specielt meget styr på tingene
- e. Faciliteterne var for dårlige

24. Ambitioner, der ikke blev opfyldt:

- a. Jeg stoppede, da jeg blev rykket ned på 2. eller 3.holdet
- b. Jeg måtte erkende, at jeg aldrig kunne indfri mine egne ambitioner om at spille på eliteniveau og valgte derfor at satse på noget andet
- c. Mit skift fandt sted i forbindelse med, at jeg rykkede op på en ny årgang, hvor jeg ikke kom på 1 eller 2. holdet

25. Har du tidligere holdt pause fra klubfodbolden?

Ja

Nej

26. Var der noget, der kunne have ændret din beslutning? (Du må sætte op til to krydser)

a. At træneren/holdlederen havde taget sig tid til at snakke med mig om, hvordan jeg havde det – dels når det gjaldt fodbold, dels i forhold til skole, arbejde

b. Hvis jeg kunne have lavet en aftale med klubben om midlertidigt at kunne træne noget mindre i forbindelse med, at jeg i en periode var presset i forhold til lektier

c. Jeg havde nok stadig været en del af klubben, hvis det havde været muligt at spille på et hold, som kun trænede én gang om ugen

d. Jeg havde nok stadig været tilknyttet klubben, hvis jeg var blevet tilbudt at være træner/hjælpetræner

e. Jeg havde nok stadig været tilknyttet klubben, hvis jeg var blevet tilbudt en lederfunktion

f. Jeg havde nok stadig haft en kontakt til fodboldverdenen, hvis jeg var blevet tilbudt en uddannelse som dommer/komplæder

Spørgsmål omkring din fremtidige tilknytning til klubfodbolden

27. Overvejer du at begynde at spille klubfodbold igen?

a. Nej, chancen for, at jeg begynder at spille i en klub igen er nok minimal

b. Ja – mit "fodboldstop" er midlertidigt, og jeg vender sandsynligvis tilbage, når jeg får tid, er kommet over min skade m.v.

c. Måske – jeg vil ikke udelukke, at jeg vender tilbage

28. Hvor ofte spiller du for tiden "uorganiseret" fodbold – altså fodbold, som ikke foregår i klubregi (f.eks. med venner, skolekammerater, naboer m.v.)

a. Aldrig

b. Sjældent

c. Min. én gang om måneden

d. Min én gang om ugen